

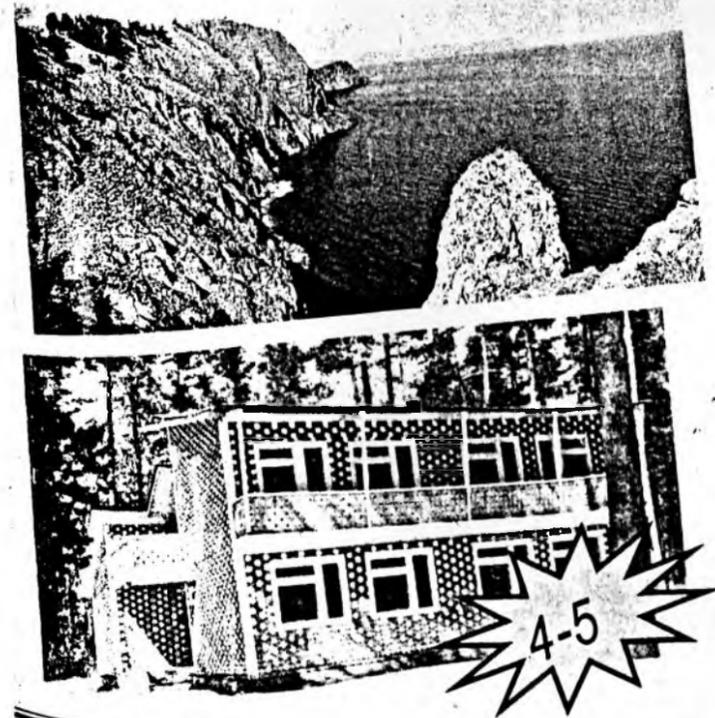
ХАБАРАЙ, АЖАЛАЙ ҺАЙНДЭРӨӨР!

Нэгэ хэдыхэн жэлэй саада тээ Улаан-Удын Советүүдэй талмай дээгүүр улаан тугуудаа баринхай, огсом дорюун хүгжэмэй аялга доро сог залитайгаар алхалалдадаг бэлэйбди. Майн 1 хододоо ажалшадай һаналаа нэгэдэлгын уласхоорондын һайндэр гэжэ тэмдэглэгдэдэг байһан. Мүнөө Майн 1 - Хабарай болон ажалай һайндэр мүн!

Савшадаа һуудал, байдалнай заһаран һайжаржа, энэ удхань бодотоор гүйсэхэ бэээ гэнэн найдала мэдүүлэе.

КАВКАЗАЙ
АРШААНУУДҺАА
ДУТУУГҮЙ
ХОЛЫН
ТҮҮХЭТЭЙЛШИ,
ГОРЯЧИНСК!

4-5

"Буряд үнэн" - 98

УНШАГШАДАЙ АНХАРАЛДА!

Мартын 1-нээ захил эхилээ!

"Буряд үнэн" 1998 оной II хахадта гурбан захилтай байха:

1. "БҮРЯАД ҮНЭН" газетэ "ДҮХЭРИГ" ба "БИЗНЕС-ОЛЗОТӨЙГӨӨ" хамта:	44 тух. 70 мунг.
Гурбан харын сэн	22 тух. 35 мунг.
2. "ДҮХЭРИГ":	
ДОЛООН ХОНОГТОО НЭГЭ УДАА, ЧЕТВЕРГЭ ХОРИН НЮУР ДЭЭРЭ	
гарана:	24 тух.
Гурбан харын сэн	12 тух.
3. "БИЗНЕС-ОЛЗО":	
ДОЛООН ХОНОГТОО НЭГЭ УДАА, ПЯТНИЦАДА 12 НЮУР ДЭЭРЭ	
гарана:	19 тух. 50 мунг.
Гурбан харын сэн	9 тух. 75 мунг.

Ажаглалта: захилай сэнгүүд почтын сэнтээ хамта.
РЕДКОЛЛЕГИ.

ҺУНГУУЛИИН КОМИССИИН ШЭНЭ ТҮРҮҮЛЭГШЭ ҺУНГАГДАБА

Буряд Республикын һунгуулин комиссиин гэшүүд өөһэдынгөө бүридэл сооһоо Владимир Григорьевич Ларионовые апрелиин 27-до шэнэ түрүүлэгшээр һунгаба. Ушарын гэбэл, түрүүлэгшэ байһан Н.М.Цыганкова бүри нёдондой декабрь нарада тушаалһаа бууха мэдүүлгэ үгэнэн байна. Эдэ үдэрнүүдтэ тэрэниие Советскэ районно сүүдэй судьягаар томилхо тухай Б.Н.Ельцинэй Зарлиг Москваһаа ерээ. Энэ ушарһаа республикын һунгуулин комиссида шэнэ түрүүлэгшэ бии болобо гэшэ.

Буряд Республикын Президентын тушаалда 19-дэхи кандидат бии болобо. Тэрэмнай республиканска гүрэнэй бэшэ пенсионно 1-дэхи жасын гүйсэдхэхэ директор, 1957 ондо түрэнэн Андрей Георгиевич Громов болоно. Мүн Ц.Сергеева, С.Улзетуев, А.Коренев гэгшэд һунгагшадай гар табилгатай хуудануудаа тушаагаад, тэдэн мүнөө шалгагдана. Шалгалтада хуулиин ёһоор 5 үдэрэй болзор тогтоогдонхой юм.

Н.БАДМАРИНЧИНОВ.

Банковская группа

ВСЕ ВИДЫ ДЕПОЗИТАРНЫХ И КАСТОДИАЛЬНЫХ УСЛУГ

Воспользовавшись услугами нашего Депозитария, Вы получаете возможность:

- открыть счет Депо Собственника, Номинального держателя или Доверительного управляющего и использовать его для хранения сертификатов и/или учета прав на ценные бумаги;
- заключить договор Попечителя счета для обслуживания счетов клиентов;
- осуществить поставку ценных бумаг, помещенных на учет или хранение в Депозитарии;
- работать на Московской Межбанковской Валютной Бирже и в Российской Торговой Системе;
- проводить сделки с ценными бумагами по схеме "Поставка против платежа";
- проводить перерегистрацию ценных бумаг в реестрах владельцев ценных бумаг в любом регионе России по минимальным тарифам и в кратчайшие сроки;
- осуществлять операции с ценными бумагами, реестры которых находятся в любом регионе.

ТЕЛЕФОН ДЕПОЗИТАРИЯ: 37-94-22.

ОАО «Бикомбанк»

ДЕПОЗИТАРНАЯ СИСТЕМА
БАНКОВСКОЙ ГРУППЫ СБС-АГРО ПРЕДЛАГАЕТ

Телефон справочной службы Бикомбанка в г. Улан-Удэ (301-2) 26-99-33

ХАБАРАЙ БОЛОН АЖАЛАЙ НАЙНДЭРӨӨР!

Хүндэтэ нютагаархид!

Хабарай болон ажалай найндэр майн 1-дэ манай гэр бүлэ бүхэндэ айлшалан ерэнэ. Урдандаа энэ найндэрые эгээл гэрэлтэ, баяртай үдэр гээд тоолодог байһан юм. Мүнөө байдал ондоошог болоо. Россин Конституцияр хараалагдаһан ажаллаха эрхэ мүнөөдөө гүйсэд бээлүүлэгдэнгүй. Экономикын хүшэр байдалай энэ үедэ ажалгүйдэлгэ манай бүлэ бүхэниие тон орёо байдалда орууланхай гээд онсоллолтой.

Энэ хүшэр үеые дабажа гараха байһандаа би батаар этигэнэб. Арадай эрхые хамгаалха асуудалнуудые бодотоор шийдхэлгэ хадаа засагай бүхы халаануудай хамтын хүсэл оролдолгоһоо дулдыдаха байна.

Политическэ болон экономическа хубилалтануудһаа дулдыдангүй ажалша хүниие батаар хамгаалжа, Эхэ оронойнгоо аша туһада ажаллаха, үхибүүдээ үнэн сэхээр хүмүүжүүлхэ хэрэгтэнь туһалха зэргэтэйбди. Ажалшан арадай ханалаа нэгэдэлгын Уласхоорондын найндэрэй гол зорилгонь мүнөөшье батаар үлэнхэй.

Ажалай найндэрөөр, урин хабарай дулаан үдэрөөр Таниие, хото, хүдөөгэй бүхы ажалшадые амаршалнаб! Танай гэр бүлэ бүхэндэ амгалан байдал, баяр, бата байдал ерэг лэ! Сол жаргалтай, бэе бээе ойлголсожо ябахыетнай хүсэнэб.

Буряад Республикын Президент,
Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшэ
Л.В.ПОТАПОВ.

ГЕРОЙ - ХОТЫН БЭЛЭГ

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай 1942-1943 онууда Сталинград хотые хамгаалгын тулалдаануудта хабаадалсажа, агуу Иалта шэрээлсэхэн Буряад ороной сэрэгшэд-ветерануудта герой-хото Волгоградһаа найн найхан бэлэг ерэнхэй. Тэрээн соонь юбилейнэ дурасхаалта тэмдэгүүд, стол дээрэ байха медальнууд болон баярай бэшгүүдэ бии.

Фашист Германияе илаһаар 53-дахы жэлэй ойн баярай үдэрнүүдтэ Буряад Республикын Президент Леонид Потапов тэдэ бэлэгүүдые ветерануудта барюулаха юм.

Т.НИМБУЕВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Волгоградһаа ерэнхэн бэлэгүүд.

САНГХЫН УСТАВ ШЭНЭЭР НАЙРУУЛАГДАБА

Апрелин 27-до Хамбын хүрөө - Ивадгын дасанда Россин Буддын шажанай Заншалта Сангхын Сугунды (дээдын хүтэлбэрилхы зургаан) боложо үнгэртэ Сангхын гэшүүдэй бүридхэлэй дансые баталалга, Сангхын Уставы шэнэ найруулгые баталалга. Түбэд эмнэлгын атлас тухай-иимэ гурбан асуудал Сугундын зүблэхэ зүйлдэ табигдаа.

Сугундын эхиндэ Этигал уншагдаа. Имагтал нэгдэхэдээ, саанаартан, хүзэгтэн Россия буддын шажанай хүгжэлтын асуудалнуудые зүб тээшэнь шийдхэжэ шадаха гэжэ Хамба лама Дамба Аюшеев оролто үгэ соогоо онсолоо. Хамба лама Хальмаг, Тыва, Алтай республикануудһаа, Россин бусад регионуудһаа ерэнхэн делегадуудые нэрлэжэ танилсуулаа. Буряадай бүхы 18 дасанай, Агын тойрогой 5 дасанай, Москвагай, Элистын, Кызылэй, Санкт-Петербурган, Горно-Алтайскын дасан, хуруул, хүрээнуудэй шэрээтэнэр, түлөөлэгшэд - хамта 126 делегат Сугундыда хабаадаа.

Удаань Сангхын юридическэ, физическэ гэшүүдэй бүридэлэй данса, Уставай шэнэ найруулга нэгэн дуугаар баталагдаа. Ушарын гэбэл, недондо намар баталагдаһан шажан тухай "Россин шэнэ Хуулийн ёһоор шажанай бүхы эмхинүүдэй Уставууд шэнээр бүридхэлдэ абтаха ёһотой юм. «Хамбын Хурал» гэжэ нэрлэжэ байһан, түр зуурын асуудалнуудые шийдхэдэг Сангхын Түб захиргаан» (ЦДУ Сангхи) гэжэ хубилгагдаа.

Түбэд эмнэлгын атласые Сангхын зөөридэ бусааха хэрэгтэ туһа хүргэхэ гуйлгатай, Россин Президент Б.Н. Ельциндэ эльгээгдэхэ хандалга Сугунды баталан абаа. Энээнтэй дашарамдуулан, Россин музейнуудта хадагалагдадаг Буддын шажанай баялигуудые бусааха талаар комисси байгуулагдаа.

Россин Буддын шажанай Заншалта Сангхын хэблэлэй албан.

ХАТАРХАДАА ЭДИРШҮҮЛНАЙ ХАБАТАЙ ГЭЭШЭНЬ

Апрелин 26-27-до Улаан-Үдэ хотодо хүүгэдэй дунда арадай хатарай «Уянга-98» гэлэн республиканска фестиваль болобо. Эндэ республикыннай 10 аймагай ба Улаан-Үдэ хотын 660 гаран түлөөлэгшэд хабаадаа. Фестивалин лауреадууд гэбэл: Северобайкальск хотын хореографическа «Байкальский сувенир», Бэшүүрэй аймагай Харлан нуурнай «Жаргал», Хэжэнгын аймагай Загаһатын «Тэрэнги», республиканска арадай уран бэлигэй түбэй «Уянга», Улаан-Үдын 56-дахы хургуулийн «Сэлэнгэ» ансамбльнууд, 24-дахы лицейн ансамбль, 3-дахы интернат-хургуулийн (Улаан-Үдэ) ансамбль, Хэжэнгын соёлой байшангай хүүгэдэй арадай хатарай студи, Хориин искусствын хургуулийн ансамбль.

Хэжэнгын аймагай Үлэтын «Нолонго», Хэжэнгын 1-дэхи хургуулийн «Наран Зула», Яруунын аймагай Эгэтын-Адагай «Ая ганга», Загарайн «Радость», Улаан-Үдэ хотын 29-дэхи хургуулийн «Баяр», Улаан-Үдын «Энсерик», «Мозаика» ансамбльнууд 3-дахы шатын дипломоор шагнагдаа. 2-дохи шатын дипломоо Хяаттын аймагай Алтайн «Толон», Түнхэнэй аймагай Аршаанай «Нолонго», Хориин «Уда», 1-дэхи лицей-интернат хургуулийн «Наран» ансамбльнууд, 2-дохи искусствын хургуулийн ансамбль, 56-дахы хургуулийн «Ратное» ансамбль хүртэбэд. Хурамхаанай лицейн «Алтан Туяа», Ивадгын аймагай Хурамшын «Улаалзай», Улаан-Үдын «Веснушки», «Радуга», «Акварели», «Озорнишки» ансамбльнууд 1-дэхи шатын дипломоор шагнагдаа. Турунтаево нууриной «Фантазия» ансамбль, Д.Бадлуевай «Уян Бэлиг» хургуули-студи, хүүгэдэй уран бэлигэй ордоной «Буджа-муур», 57-дохи хургуулийн «Ульгэр» ансамбль дээдэ шатын дипломоо хүртэбэд. Борис БАЛДАНОВ. ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: фестивалин үедэ. А.БАТОМУНКУЕВАЙ фото.

БУРЯАД ДУУНУУД ЗЭДЭЛХЭНЬ...

Буряадай номой хэблэлэй барлан гаргаһан «Буряад дуунууд» гэжэ ном дэлгүүртэ табигдажа, дуунда дуратайшуудда бэлэг болоо. Энэ номые зууршалан танилсуулгын концерт майн 5-да үдэгийн 18 сатта оперо болон баледэй театрта үнгэргэгдэхэнь. «Буряад дайдымнай аяланууд» гэлэн энэ концертэдэ дээрэ дурсагдаһан ном соохи дуунууд гүйсэдхэгдэхэ байна. Буряад ороной, Агын болон Усть-Ордын автономито округуудай композиторнууд болон поэтуудай дуунууд зэдэлхэнь гэшээ. СССР-эй арадай артистка, профессор Галина Шойдагбаева, СССР-эй арадай артистнар Ким Базарсадаев, Дугаржаб Дашиев, Россин арадай артистнар Владимир Буруев, Саян Раднаев, Россин габыята артистнар Ольга Аюрова, Вячеслав Бальжинмаев, Болот Бороев, Буряадай арадай артистнар Григорий Багадаев, Батор Будаев, Буряадай габыята артистнар Дамба Занданов, Елена Шараева, Татьяна Шойдагбаева, Виктория Базарова, Лидия Галсанова болон бусад элитэ дуушаднай театрай симфоническа оркестрэй хүгжэм доро концертэдэ хабаадаха юм. Дуратай дуушад, уран шүлэгшэдтэй сэдхэхэлэ уяран дахин золгохоёо ерэхыетнай уринабди. Театрай кассада биледүүд худалдагдана. Хамтын захил хэлгэ эмхидхэгдэнэ. Асуудал гарбаланы, хонходогты: 21-42-16, 21-36-00.

«Арадай хүндэ» гэжэн шангай табадахи пауреат

Иаяхан апрелин дулахан нэгэ үдэр Хэжэнгын районной түбэй соёлой байшан соо «Арадай хүндэ» гэлэн шан дайнай болон ажалай ветеран Петр Раднаевич Рантаровта баяр ёһололой оршон байдалда барюулагдаба. Аймагай нэгэ эрхим хүн жэл бүхэндэ иимэ шанда хүртэдэг заншалтай. Урагшаа ханаатай, эдэбхи ехэтэй Петр Раднаевич буряадайнгаа соёлые нэргээхэ хэрэгтэ ехэ хубитаа оруулдаг. Хэжэнгэ нютагайнгаа дасанай барилгын эхи табилсаһан хүн гэшээ. Манай корп.

ТАРИЛГАДАА БЭЛЭН

Дээдэ Хэжэнгын сомоной захиргаанай дэбисхэр дээрэ 30-аад таряашанай ажахы бии юм. Олонхинь мал харууналдаг. Цэдэн Бальжинмаевай хүтэлбэрилдэг гансал «Ажал» ажахы таряан ажал эрхилнэ. Арбаад гэшүүнтэй. Булта дүршэл ехэтэй механизаторнууд. 4 гэнжэтэ, 1 хүсэ өхэтэй «К-700» түхэлэй трактортай. Мүн бусадшье хүдөө ажахын техникэ тарилгада бэлэдхэгдээ гэжэ хэлэмээр. Тиибэшье анзаһанай эри (лемех) гэхэ шэлэн зарим запчастынууд дуталдана. Хэрэглэгдэхэ 10 тонно дизелин түлишэ асарагдажа байна.

Намартаа хахалагдаһан газаргүй байһаниинь гэмшэлтэй. Гэбэшье хахалһанайнгаа удаа 2 дахин культиватор ябуулаад тарилгаяа хэхэ зорилготой. 100 гектар газарайнгаа хахадтань шэниисэ, үлэгшэдэнь обёос тариха.

Ажахын гэшүүн бүхэн үмсынгов нэгэ буруу ажахыдаа үгэжэ, хамтын зөөритэй болоо. Эндэхи үхэрнүүд мяхалиг үүлтэрэй, өхөнхи сагаа бэлшэжэ үнгэргэдэг хадаа гарза багатай юм. «Ажал» ажахынхид малшые үдхэжэ, тарилгашые эрхилжэ, баян, бардам байдалтай болохо гэжэ найдамаар.

Хүршэ «Вознесенский» ажахынхид хабарайнгаа тарилгада баһа муу бэшэ бэлэдхэлтэй гэжэ хэлэмээр. Дүрбэн гэнжэтэ, гурбан «Т-150» түхэлэй хүсэтэ тракторнуудаар хахалжа эхилхэ. 310 гектар бэлэдхэгдэн газартай. Үшөө 200 гектар газар мүнөөдөө хахалагдаха. 420 гектарта шэниисэ, 45 гектарта ешмээн, мүн тэды зэргэ обёс таригдаха.

Тракторна - таряан ажалай бригадын бригадир Георгий Леонидович Абрамовай хэлэхээр, үрэнэ хүрэнгэнь хүсэд хүрэхэ, шанарын найн. Хүдэлмэришэдэнь хоёр халаанда хүдэлжэ, тарилгаяа хэхэ. Топо түлишэ зөөгдэжэ байна.

Сагай уларилай найн байбал, «Вознесенский» ажахынхид богонихон болзор соо найн шанартайгаар тарилгаяа хэхэ байха.

Валерий БАТУЕВ.

Буряад Республика - 75

ИИГЭЖЭ ХҮГЖЭЭН БЭЛЭЙ

(Улаан-Удын мяха-консервын комбинат тухай)

- * Буряадай индустриин хоёрдохи гигант
- * 280 түхэлэй эдээ хоолой, хубсаһанай зүйлнүүдые дэлгүүртэ дурадхана
- * Улаан-Удын колбаса - 32 сортын
- * Шэнэ завод барина

Юундэ имагтал Буряад ороной дэбисхэр дээрэ зүүн зүгтэхи эгээн мантан мяха-консервын комбинат бодхоохо гэгээншидхэбэри СССР-эй Совнарком баталан абаһан байгаа? Ушарюуб гэхэдэ, тэрэ үедэ, 1936 ондо, Буряад-Монголой автономито республикадаугаа олон хони мал тоологдодог хэн. Тусхайлбал, манай республикын бүхы ажахиуудта дунхамта 578400 эбэртэ бодо мал байһан, харин онсо малажалтай Казахстанда - 309200, Киргизидэ - 208200, Башкирида - 348110 толгой байгаа. Манда 636200 хони, Казахстанда - 555900, Киргизидэ - 797700, Башкирида - 348100 толгой хэн. Адуун хүрэг Буряад орондо 185800, Казахстанда оройдоо 63800, Киргизидэ - 173300, Башкирида - 96300 толгой тоологдодог бэлэй.

Иимэ олон малтай манай хизаарта тэрэ үедэ мяха болбосоруулжа промышленность ойро тойронше үгы байгаа ха юм. Миллион холо гаран толгой хүрэг малай мяхан хаана, ямар аргаар эдлэгдэхэ юм гэгээн асуудал манай республикын хүтэлбэрилэгшэдэй, малшадай ханаа зобоодог бэлэй. Тэрэшэлэн Улаан-Үдэдэ бодхоогдож байһан ГВЗ-гэй арбаад мянган барилгашадай, республикын бусадше үйлдэбэриин хүдэлмэришэдэй эдээ хоолой хэрэглэмжые хангахань шухала болоһон байгаа бшуу.

Дэлгүүрэй эрилтэдэ харюусажа ш. а. д. а. х. хүсэлэнтэйгөөр баян асортимент на й ма ан да дурадхана. Нэгэ халаанда аяар 189 тонно мяха, 38 тонно тахяагай мяха болбосоруулагдаад, 19,4 тонно колбаса, хэдэн мянган консервэ гэхэ мэтэнүүдые конвейерһээ гаргагдана.

Тиммэһээ Улаан-Үдэдэ мяха-консервын комбинат бариха гэгээн шийдхэ-бэриие барандаа халуунаар дэмжээ бэлэй. Барилга габшагайгаар Удын эрьедэ дэлгэржэ, уданшьегүй, 1937 ондо, комбинатай түрүүшын ээлжээн ашаглалгада ороһон байха юм.

Буряад-Монголой эдир индустриин энэ хоёрдохи гигант Зүүн Сибирь, Алас-Дурнын хизаарта эгээн бүтээсэ ехэтэй үйлдэбэри болоо. Мяханай янза бүрийн зүйлнүүдые, илангаяа консервнүүдые гаргажа, ганса оршон тойроной арад зоной бэшэ, мүн бүхы Сибириин хэрэглэмжые хангаа эхилээ. Энэ комбинат Буряад ороной урда үшөө ямар габьяатайб гэхэдэ, комбинат барилгын үедэ үндэһэн яһатанай олон түлөөлэгшэдтэ барилгашадай мэргэжэл олгуулһан, харин ашаглалгада ороһоной удаа комбинатта хүдэлхэ тусхай мэргэжэлтэдые хүмүүжүүлжэ эхилһэн юм.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай үедэ мяханай комбинатай ажал бүри харюусалгатай боложо, ганса манай республикын бэшэ, мүн Монголой мал үүсэлжэ, колбаса, консервнүүдые ехээр гаргажа байгаа. Продукцинь гол түлэб фронт эльгээгдэдэг хааб даа. Илалтын жасадаугаа ехэ хубитаяа оруулһан габьяаень тэмдэглэжэ, СССР-эй оборонын гүрэнэй комитет Улаан-Удын мяханай комбинатта Улаан Туг мүнхэ хадагалгада дамжуулаа бэлэй.

Тэрэ гэгээр табин жэл үнгэрбэ. Эдэ жэлнүүдтэ үндэһэн хубилалтанууд боложо, шэнэ техника, технологи саг үргэлжэ нэбтэрүүлэгдэжэ байгаа. Бүтээсэ ехэтэй оньһон түхээр элгэнүүд продукциянь шанарые найжаруулаа, олон янзын эдэ эхоол бэлдэхэ арга боломжонуудые олгуулһан байна.

Жэшээлхэдэ, мүнөө үедэ "Бурятмясопром" гэгэ нэрэтэй болоһон энэ акционернэ нэгэдэл

Мяханай зүйлнүүдһээ гадна яһанай гурил үйлдэбэрилэгдэнэ, нэхы дэгэл оёгдоно, дулаан хубсаһа, модушка, хүнжэлдэ шубуунай үдэ хэрэглэнэ. Комбинат дунхамта 280 түхэлэй эдээ хоолой, хубсаһанай зүйлнүүдые дэлгүүртэ дурадхана. Нёдондо 130 миллиард түхэригэй продукция үйлдэбэрилөө юм.

"Бурятмясопром" хадаа 5 завод, хамнабарин 12 цехһээ бүридэдэг үйлдэбэри гээшэ. 8000 тонно багтаасатай холодильник хээээдэшье хоһон байдаггүй.

Мүнөөнэй хүшэр үе сагташье комбинат арга бөлөмж бэдэрэн, колбаса хэхэ шэнэ завод барижа байна. 1992 ондо Б.Ельцин энэ заводой эхин барилгые хараһан, үүсхэлынь дэмжэһэн юм.

Һүүлэй жэлнүүдтэ Улаан-Удын мяханай комбинатай продукция хилын саагуур харгытай болоһон. Хитад, Монголһоо гадна СНГ бүридэлэй гүрэнүүд манай продукция дуратайгаар хэрэглэнэ.

Жаран жэлэй түүхэтэй энэ комбинатта эрхим мэргэжэлтэд, оролдосотой хүдэлмэришэд ажаллана. Тэдэнэрэй амархагбэл, Котокель нуурай эрьедэ өөрын турбаза, Байгалай эрьедэ хүүгэдэй лагерь бии. Комбинатай соёлой байшанда хододоо хүхюун уулзалганууд болодог, дуунууд эдэлдэг.

Хоёр "У" үзэг үнэмшэлгэтэй Улаан-Удын мяха-консервын комбинатай зүйлнүүд манай Буряад Республикын омогорхол болоно гэжэ хэлэхэ эрхэтэйбди.

Н.НАМСАРАЕВ. ДЭЭРЭ: зурагууд генеральна директор В. И. Каниболоцкий; цех соо.

Ц. Жамсарано буряад арадые Буддын шажанай үндэһэн дээрэ нэгэдүүлхэ, зүүн зүгэй соёл культурын баялигай хабаадалгатайгаар түрэл арадаа хүмүүжүүлхэ гэжэ бододог хэн. Харин

юмбиди. Буряад арад үндэһөөрөө, угаараа залирхань гэлсэхэнь худал боложо, совет үедэхи манай хүгжэлтэ хэмжүүргүй дээдын шатада гараа бшуу. Үнөөхи Сахьянова өөрөө республикын түрүүшын жэлнүүдтэ областной партийна

АРАДАЙ ХУБИ ЗАЯАН ТУХАЙ

Үнгэрһэн зуун жэлэй һүүл багаар оросой капитализм хүгжэхэ тумба Зүүн Сибириин, илангаяа буряад арадай ажабайдалда ехэхэн нүлөө үзүүлжэ эхилээ. Транссибириин түмэр замай барилга уламшье ехэ хойшололтой болоһон.

Ородой түрүүшын революци тэрэ үеын Россин обществын шийдхэгдээгүй б ур асуудалнуудые элирүүлжэ, анха түрүүшээр буряадуудай национальна хүдэлөөндэ түлхисэ болоо ха юм. Өөрынгөө мэдэрэлтэй, өөрынгөө хуби заяае шийдхэхэ хараа бодолтой аминаа арад зон гээшэбди гэжэ буряадууд ойлгожо эхилээ бшуу.

Баруун цивилизаци болон капиталис харилсаа холбоон гүнзгийгөөр нэбтэрхэдэ, бага яһатаниие дарамталхань магад гэгээн бодол буряад интеллигенциин зарим түлөөлэгшэдэй ханаа зобоодог байгаа. 1907 ондо М.Н.Богданов иигэжэ бэшэһэн байна: "Унтаанда байһан буряадууд өөрынгөө хуби заяа шийдхэхэ сагаа алдажархёо. Монгол хэлэ, бэшэгтэ түшэглэһэн буряад онсо өөрын шэнжэтэй соёл, культура хүгжөөжэ шадахагүйбди. Иимэ нэдэлгэ хэжэ ядан байхадамнай, Баруун Европын, Россин хүсэн түгэс соёл-капитал манай бүтээлнүүдые низа дараад, хэнгэргүй саашаа дабшахал". М.М.Сахьянова мүн лэ иимэрхүү ханамжатай байһан. 1918 ондо тэрэ иигэжэ бэшээ хэн: "Капиталис обществын оршон байдалда барантай хамта эрьесэлдэжэ байһан буряад арад амьараа политическэ ба культурна сүлөө эдлэжэ шадахагүй. Автономи абажа шадаашье наа, онсо өөрын соёлые саашадань хүгжөөжэ бирахагүй".

Гэбэшье иимэ хараа бодолнуудые буруушаһан хүнүүд тэрэ үедэ мүн лэ байһан. Зүүн зүгэй цивилизацитай дүтэ танил

Г.Ц.Цыбиков 1906 ондо иимэ тэмдэглэлнүүдые хэһэн байна: "Ажабайдалай түргэн дабшалтаһаа буряадууд гээгдэнэ, үе сагай ниитын шэнэ гуримуудые хэрэглэжэ шаданагүй. Буряадууд ажамидархын тула нэгэн газартаал гэшхэлдэжэ байнгүй, ажабайдалай ябадалтай үрдилдэн, өөрынгөө жама ёһоор дабшаха зэргэтэй".

Хамаг бүгэдэ буряад уласые байгуулхын тула бүхы буряадуудые нэгэ хизаар газарта суглуулжа, нэгэдэмэл национальна гүрэн бүридхэхэ гэгээн ханамжа тухайгаа Б.Барадин бэшэдэг хэн.

Февралийн революциин нүлөөн доро Буряадай национальна комитет эмхидхэг-

организаци ударидахадаа, экономико, соёлой хүгжэлтэдэ хубитаяа ехээр оруулаа. Буряадай хэншье үзэг бэшэгтэ нураха аргатай болоо, энэ эрхээе манай угсаатан гүйсэд эдлэжэ шадаа. Арадай гэгээрэлэй олон тоото доодо, дээдэ нургуулинууд Буряад республикада мүнделөө, уран зохёол, искусство хүгжөө, буряад сэхээтэдэй агуу отряд бии болоо. Юрын арад зоной ажабайдал үльгэр домогтол найжараа. Эдэ бүгэдэ туйлалтануудые хэншье арсахагүй.

Мүнөө үедэ буряад арадай, тэрэнэй соёл культурын хуби заяанда ямар аюул ушархадаа болохоб гэхэдэ - түрэлхи хэлээе, зан заншалаа марталга. Сэхыень хэлэхэдэ, олонхимнай, илангаяа залуушуул түрэлхи

хэлээе мэдэдэггүй бшуу. Шалтаганиинь мэдээжэ ааб даа. нуралсал ородоор, олондо мэдээсэл тараалга - ородоор, үйлдэбэридэ ородуудтай хамта ажаллахадаа, мүн лэ тэдэнэй хэлэн дээрэ ярина ха юмбиди.

Зүгөөр түрэлхи хэлэ хара баряагаар шудалуулхагүйш. Буряад хүн өөрынгөө омог мэдэрэлтэй байха ёһотой. Би - буряадби гэгээн мэдэрэлнай, ажаглахада нуларанхай. Яхад гү, али тува яһанай хүн өөрынгөө түрэлхи хэлые, түрэл нютагаа маанадта орходоо үндэрөөр сэгнэжэ ябадаг. Бидэнэр юундэ доронь орохо болоо юмбиди?!

Буряад ороной арадай саашанхи хүгжэлтэ тушаа ханаата болохын орондо, бүхы хүсэ шадалаа энэ нангин хэрэгтэ зориулхын орондо арадаймнай бэлигтэй зарим түлөөлэгшэд гансал политическэ өөрынгөө хонирхол хараад лэ, жэжэ хэрэгүүдые тойрон шууялдана хэбэртэй.

Б. БАТУЕВ, профессор, түүхын эрдэмэй доктор.

Мэри Хамгушкеева

БААБАЙН СЭРГЭ

Угайнгаа гал гуламта сахиха, Уужам дэлхэйн энгэртэ, Үндэр хадануудай хойморто Үбэсэ голлой эрьедэ-Баабайн сэргэ бодонхой, Бодолгото болон зогсонхой. Үндэр тэнгэридэ зальбарһаар, Үе сагайнгаа түүхэ ираһаар, Үри хүүгэдтэ зол жаргал үрээһээр, Угсаата буряад зондоо-Эб найрамдал заяаһаар. Эсэгын сэргэ бодонхой. Баабайн сэргэ тойроод лэ,

Бүмбэрсэг дэлхэй шууяна: Арба гаран хүбүү, басагадынь, Аша гушанарынь ерэнхэй лэ, Түмэн олон зон хүүенэ, Түби дэлхэйн яһатан ярилдана. Угсаатанайнгаа гал гуламта сахинхай, Ухаан найхан бодолоороо-Үндэр тэнгэри туланхай. Үбэсэ голлой эрьедэ-Үдэр, хүниин харуудда Баабайн сэргэ гаранхай!

Ц. ОЧИРОВАЙ зураг.

КАВКАЗАЙ АРШААНУУДНАА ДУТУУГУЙ ХОЛЫН ТҮҮХЭТЭЙЛШИ, ГОРЯЧИНСК!

Хүндэтэ уншагшаг! Таанагай гунда Горячинска аргалуулан зон үсөөн бэшэ ёһотой. Гэбэшьсэ Байгалай эрьедэ оршодог үзэсхэлэн энэ газарые хараагүй зон баһал олдохо. Би тэдэнэй тоодо ородог лэм. Харин хаяхан гоё гэшын энэ газар ошожо хараха золтой байба.

ХААНА ОРШОДОГ БЭ, ГОРЯЧИНСК?

Улаан-Үдэһөө хойшолон, Баргажанай хуушан трактаар машинаннай шуумайна. Урда үдэрын саһан ороһон байжа, Улаан-Бургааса шэлэ дээгүүр нилээн зузаан сагаан хүнжэл нэмэригдэнхэй. Харгын саһан хайлаад забдаашье һаа, хүйтэн жабарта нимгэн мүйлһэн боложо хүрэнэ. Хахархай үүлэдэй забһараар шагаһан хабарай хурсахан наран хадын хүбэ сооһоо үлэһэн жабар хоёр тэмсэжэ, һүүлэй һүүлдэ нарининь диилэбэ ха. Хараһаар байтарнай, харгымнай харлашабал даа. Хабарай элшэнэр - тун турлаагууд харгын далангаар, нута сабшалангаар, шийтэй паар дээгүүр томоотой янзаар алханад. Хээрэ бэлшэһэн үхэр мал, мори́д һаял бултайжа эхилһэн ногоо шэмхэлнэ.

Хэдэн жэлэй саада тээ Горячинска амарха дуратайшуул оройдоол 25 минутын туршада Улаан-Үдэһөө агаараар нипдэжэ ерхэ аргатай хэн. Гэбэшьсэ хоёр жэлэй саана эндэхи аэропорт хаагдаһан юм.

Өөрын хүнгэн машинагүй һаа, "Улаан-Үдэ - Баргажанай-Адаг - Горячинск" гэхэн маршрудаар ябадаг автобусто нилсэл хотын автовокзалһаа үглөөнэй 6 саг 20 минутада һуугаад, 10 саг багаар Горячинска хүрэхэт. Улаан-Үдэһөө энэ курорт хүрэтэр 180 модо юм. Баргажанай тракт һөөл бэшэ байдалтай, һэльбэн заһабарилхаар гээд һанагдаа хэн.

Үндэр шэлэнүүдые гаталаад, харгымнай уруудажа, сайбалзан сэнхиһэн Байгал далайн захигүй үргэн нюруу үзэгдэхэ юм. Зарим тээгээ мүйлһэдынь лабхасалдан обойнхой, заримдаа нимгэншэг мүйлһэнинь хайлажа, уһанинь харлана. Тэсэмгэйгээр һууһан заһаһада үсөөн бэшэ. Июнь һара соол үбгэн буурал Байгалнай мүйлһэн хуягаа орхихол даа...

Курортын амаралтын гэрнүүд, захиргаанай байшан, бусадшы барилганууд уурал бааян урдажа байһан булагай уһанай, үбэлдөө хүрэдэггүй булагһаа эхитэй сөөрэмэй хоёр эрьээр жэрынхэй. Харша ороһоор, асфальт зүргөөр баруулжаа гэшхэлжэ, регистратурын ба курортын захиргаанай байшанда хүрэхэт, хэрэг асуудалаа шийдхэхэт.

ХЭЗЭЭ БИИ БОЛОО НЭМ?

Аяар 247 жэлэй саана, 1751 ондо Горячинскын халуун аршаанай булаг олдоһон түүхэтэй. Энэ тоо, баримтаар болбол, Кавказай суута аршаан булагуудһаа (Пятигорск, Минводы болон бусад) урда тээ олдоһон байна. Түүхын

утахан хугасаада эндэ олон үйлэ хэрэгүүд болоһон, олон мянгаад зон аргалууһан, амархан ааб даа.

Курортын паркын үзэсхэлэн - сохом 100-150 жэл соо энэ дэлхэйе шэмэглэһэн айхабтар бүдүүн наһад. Эдэ наһадай хажууда зогсоһодоо, "бүри наринхан сагауул модо байхадаа, эндэ ерэнэн декабристнуудые хараа аалам?" гэжэ шэбшэнэб. Сенатска талмай дээрэ болоһон буһалгаанай һүүлээр баригдаад, сүүдэлэгдэжэ хэһээгдээ, шэмэрүүн хүйтэн Сибирь руу, Нерчинскын, Петровско Заводой шулуун нүүрһэнэй уурхайнуудта хүдэлхоёр сүлэгдэһэн хаатаржан - декабристнууд уушханай, нюрганай үе мүйсн элдэб олон үбшэнүүдтэ нэрбэгдэһэн байгаа. Магад, энэ миний зогсоһон газарта, энээхэн зүргөөр князь тайжанар С.Г.Волконский, А.П.Бярятинский, эрэлхэг зоригтой А.И.Муравьев, Ф.Ф.Вадковский болон б у с а д

МҮНӨӨНЭЙНЬ БАЙДАЛ ТУХАЙ

"Горячинск" нэгэдэлэй бүридэлдэ "Горячинск" курорт ба "Байкальский бор" санатори ороно. Бүхыдөө 577 хүнэй амарха һууритай.

Экономическа байдалай хүшэршые һаа, ахмад врач А.Н.Шумиловай хүтэлбэрилдэг коллектив ажамадарха аргала олоод лэ байна. Һүүлэй хоёр-гурбан жэлэй туршада һэльбэн шэнэдхэлгын ажал эршэтэйгээр ябуулагдана. Энэ ажал тухай ахмад врачай барилгын талаар орлогшо С.Ф.Чойсорунов иигэжэ хоёрэбэ:

- Мүнгэнэй хоморшые һаа, Алексей Николаевич Шумиловай шадамар бэрхэ хүтэлбэри доро ажал хэрэгтэ эмхидхэжэ, эмхи зургаанууд болон предприятинуудтай, үмсын фирмэ болон ажахынуудтай хэлсэ баталһанай ашаар гарасалданабди. Бага ванна корпус һэльбэн шэнэлэгдэнэ. Июнь һарада ашагалгада тушааха хүсэлтэйбди.

Зайн галай аюулһаа боложо, саунын байшан шаташоо хэн. Барилгын материал оруулаад, мүнөө үедэ саунын торхо табигданхай. Һаатаалгүйгөөр барилбал, июлийн

эхиндэ амараашад саунадамнай орохо аргатай байха.

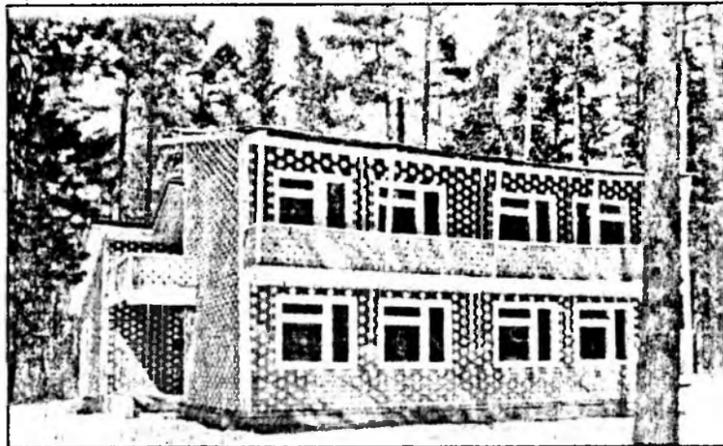
Амаралтын 2-дохи корпусой заһабарилга дүүрэхэ тээшэ болоо.

- Таанад хамһабарин ажахытай гүт? - гэжэ асуугдаба. - Байдаг хэн. Гахайн фермэтэй аад, гаргашынь ехэ болоһодо, арендэдэ үгэнхэй. Мүнөөдөө хэдэн теплицэ соо газарай эдэ, гол түлэб үгэрсэ, помидор ургуулабди, гэжэ Сергей Федорович хоёрэнэ. С.Ф.Чойсорунов дүршэлтэй барилгаһан юм. Жэйшэнь, эндэ ерэхэхэ урид 7 жэлэй туршада Түнхэнэй ПМК-да хүдэлхэдөө, Аршаан курортын барилгада баһал хабаадалсаһан байна.

"Нулевой" гэжэ нэрэтэй амаралтын хоёрдабхар байшан соо ороходомнай, заһабарилгын ажал түлэг дундаа хэн. Шаланууд шэрлэгдэнхэй, хаяа ханадан гоё хайхан обой, ванна соонь харгама сэбэр сагаан кафеь Иймэ эрхэ байдалда амархада хэды аятайб даа!

Курортын ахмад врач А. Н. Шумилов

Амаралтын байцануудай нэгэн

Эм домто аршаанһаа хүртэе

Олон арга хэдэг

Амаралтын шэнэ байшан баригдана

Жаран жэлэй саада тээ

Амархага, аргалуулахага аятай даа

гэшхэлээ аалам? Харанхы сэдэрг уурхай соо хүлдөө түмэр гэнжэтэй, хоһонойгоор, хурса жадын харуулдору хүдэлхэдөө, үбдэһэн хайран бэеынгээ Горячинскын халуун аршаанһаа ами залгажа, тэнхээ шадал нэмэхэндэ урмашан. Орон дэлхэйдэмнай баяр баясхалан хүргэһөөр, Эрхүү руу туугдан саашалаа гээшэ гү?..

Курортын хүгжэлтэдэ ехэ габыятай эмшэн Муратов тухай мүнөө хүрэтэр олон домог түүхэ хэлсэгдэдэг. Тэрэнэй басаганай хүүрые эндэхи хүдэлмэрилэгшэд, амараашадшы анхаран найжалдаг байха юм.

Совет үеын хүгжэлтэ илангаяа эршэтэй хэн. 1923 ондо Сибириин эгээн хуушан курорт болохо Горячинск ниитэ гүрэнэй удха шанартай болоо бэлэй. Энээнхээ хойшо гүрэнэй харгалзалга доро хүгжэһэн курорт хэды мянган ажалша зоние аргалаа, амаруулаа гээшэб!

ПАНОРАМА

ЭНДЭ ЯМАР АРГА ХЭДЭГ БЭ?

Эм домто аршаан - азот болон кремни бодосуудтай 25 градус халуун унан газар дорноо гарадаг. Энэ аршаан ваннада, душта хэрэглэгдэнэ, мүн гэдэһэ доторой элдэб үбшэнтэй амараашад уудаг юм.

Энээнһээ гадна Бармашово нуурһаа асарагдаһан шабараар аргална. Полиартрит, спондилез, остит, неврит, радикулит, миозит мэтын бусадшые түхэлэй нюрганай, үе мүсын, нервнэ, арһанай үбшэнүүдые аша үрэтэйгөөр аргалдаг юм. Эхэнэрнүүдэй үбшэ баһал аргалдаг юм байна.

Һүүлэй 3-4 жэлэй туршада РАТ (разгрузочная диетотерапия) арга хэдэг болонхой. Тусхай заагдаһан эдээ хоол хэрэглэжэ, али гэбэл хооһоор байжа, бээе хүнгэлхэ, тамираа һайжаруулха арга юм. Иимэ аргаар эмшэлүүлхэдээ, шуһанай дараса ехэтэй, мүн арһанай элдэб үбшэнтэй, амья тээрэдэг (астма) үбшэнтэнэй бэын тамир богони хугасаада хараа байса һайжардаг. Жэшээн, бронхиальна астматай хүнүүд энэ аргада оробол, дүрбэдэхи үдэртөө эм дом хэрэглэхээ болидог.

Физиотерапи, зүү табилга, фито-эмшэлэлгэ аша туһатайгаар хэрэглэгдэнэ. Эмшэлэлгын физкультурын, био-аргын (био-обратная связь - БОС) тусхай түхээрэлгэнүүдэй таһалганууд хүдэлнэ.

Дүршэлтэй врач Т.В.Шаталовагай хүтэлбэри дор дээдэ гарай мэргэжэлтэд эндэ хүдэлдэг юм. Ахамад

медсестра Г.И.Залуцкая бүхы процедура нуудай шанартайгаар, саг соогоо үнгэрхын хойноһоо нягтаар хинадаг байна. Дежурна медсестра, өөрөө бэрхэ массажист Е.И.Рыкова суг хүдэлдэг аха нүхэд Н.И.Ленинцева, Н.К.Усова, Н.Ю.Трофимова тухай дулааханаар хөөрэнэ һэн.

Эндэ амаржа байһан ажалай ветеран Бальжинима Балданович Дамбаев хөөрэнэ:

- Загарайн аймагай Татарский Ключ уурхайда 30 жэл хүндэ ажалда хүдэлөө хүм. 1980-яад онуудай һүүл багта Горячинскда түрүүшынхией эрэхэдээ, хоохон хүнэг үргэхэ шадалгүй, үбшэн хүн байгаа. Эндэхи арга ехэ таараа һэн. Тэрэ гэнээр дүрбэ дахин эндэ бээе аргалуулааб. Мүнөө пенсидэ гаранхайб. Уурхайн захиргаан минии гуйлтаар түлөөһөгүй путевко үгөө һэн. Эндэ хүдэлдэг эмшэдтэ, амтатай эдээ шанадаг тогоошодто, бултандань ехэ баяр хүргэхэ хүсэлтэйб. Ехэл оролдосотой, дүршэлтэй, анхаралтай зон даа.

"БАЙГАЛАЙ ХЭШЭГҮЭ ХҮРТЭЖЭ..."

Арга хэхын хажуугаар амархада таатай эрхэ байдал эндэ зохиогдонхой. Жэшээн, библиотекэдэ ороболтнай, Т.Б.Кубаевская дуратай номыетнай олоод үгэхэ, али гэбэл, шэнэ газетэ, журнал дурадхаха.

Таһалга бүхэн соо

телевизор табяатай. Харин видеофильм харахая ханабал, видеозал ошодог байна. Тэндэ Г.А.Метешова амараашадые аятай зохидоор угтан абадаг. Яаралгүйгөөр һуужа хөөрэлдэхэдэнай, виноградай шүүһээр хэгдэһэн һулахан архи, кофе, конфетэ болон фруктнуудые дурадхадаг, уянгата, али гэбэл огсом хүгжэм дор хатархада болохо. Нүгөөдэ таһалгада бильярда дуратайшуул бахаа ханааха аргатай. Мүн шатар, даам табихада болоно ааб даа.

- Эндэмнай хүгжэм дуунай үдэшэнүүд үнгэрдэг. Пианино дээрэ наадахагы зон олдодог даа. Сүлөөтэйгөөр хөөрэлдэхэдэ, хатархадагы яаха юм?

Горячинскда амархаяа ерэнэн зон Байгал далайн баян хэшэгүэ, эм домто аршаанһаань хүртэжэ, сэбэр һэрюун агаараар амилхадаа, юунтэйшые жэшэшэгүй аша туһада хүртэнэ ха юм. Байгалай эрьедэ байгаалитай нэгэдээд, долгинуудай, ой модоной хүгжэмдэ үлгыдүүлэн, сэдхэлээ сэбэрлээ һаа, хүн ямаршые үбшэ зоболондо абтахагүй гэжэ үнэн зүрхэнһөө этигэдэгби, - гэжэ Галина Александровна хэлээ һэн.

БУРЯДАЙ БЕЛОКУРИХА УРИНА

Горячинскһаа холо бэшэ, Котокель нуурай эрьедэ оршодог "Байкальский бор" санатори хүрээбди. Эндэ зон зунай сагта амардаг гэжэ мэдэбэшье, хараад гараха гэжэ шийдэбэди. Амаралтын халуун хаһада бэлэдхэл түлэг дундаа байба. Ехэ хэмжээнэй заһабарилга хэгдэнэ.

Дүрбэн дабхар санаториин байшанда амисхаалай органуудые гол түлэб аргалдаг. Белокуриха гэжэ суута аршаантай адирхуу бүридэлтэй родоново аршаан эндэ бии юм. Тэрэниие 4 модоной газарһаа бүлэжэ гаргадаг байна.

Томск хотын эрдэмтэдэй шэнжэлгэнүүдтэ үндэһэлэн, амисхаалай органуудай үбшэ аргалдаг болонхой. Санатори үдхэн нарһан тужа соо оршодог. Ой модоной эм домто агаар, родонтой аршаан, Котокель нуурай дулаан унан - эдэ бүгэдэ амараашадай бэын тамир һайжаруулгада хамта дээрээ нүлөөлнэ.

Аяар холо байһан Белокуриха ошохын орондо сэнхир һайхан Котокель нуурай эрьедэ бээе аргалуулбал, дээрэ бэшэ гү?

Туяна САМБЯЛОВА. Г.САМБЯЛОВАЙ фото.

Захиргаанай байшан

Эндэхи эдгээн шэмэтэй, амтатай

Б-Н.Б.Дамбаев: "Сөөрэм соо загаһаг олон.."

Курорттын түүхэнээ. 1939 он.

ойроо хүртэшгүй шэнжээ алдаа. Болбосон байдалда дадан нуража, бусадтал адли аяншалагша арад боложо байнхайбди.

Парижий гол музейнүүдтэ ород хэлэн дээрэ харгын заабаринууд бии болоо. Баруун оронуудай кафе болон пивнойнууд соо ород хэлэн дээрэ меню дурадахагдадаг

ОРОСОЙ АЯНШАЛАГШАД ОЛОШОРҮООР

По данным Госкомстата

ЧИСЛЕННОСТЬ ИНОСТРАННЫХ ГРАЖДАН, ПРИБЫВШИХ В РОССИЮ ПО ЦЕЛЯМ ПОЕЗДОК В 1997 г. (тысяч человек)

	Всего	Из них по целям поездок				
		служебная	туризм	частная	транзит	обслуживающий персонал
Всего	17474	3375	2515	9781	278	1513
из них из стран:						
Финляндия	1109	472	347	65,5	3,8	220
Польша	1255	59,5	1010	57,2	23,1	104,7
Литва	803	185	61,7	487,5	25,1	47,3
Китай	449	167,3	176,6	29,2	10,2	95,7
Германия	336	124	142	31,5	3,8	34,2
Эстония	272	41,7	29,6	147,2	6,2	47,7
Латвия	252,5	69,2	41,9	65,1	2,9	70,2
США	220,0	117	76,7	7,7	4,0	14,0
Турция	145	73,3	21,6	15,3	0,3	35,0
Монголия	112	34,8	21,8	26,6	14,0	15,0
Великобритания	133	70,4	39,6	3,5	1,2	18,6
Франция	118,8	46,6	58,6	2,7	1,1	9,8
Италия	93,7	39,8	44,0	2,1	1,3	6,4
Япония	74,4	25,3	32,4	1,6	5,1	9,9
Болгария	46,3	21,7	2,2	6,3	1,3	14,8
Югославия	29,6	23,3	1,1	1,8	0,7	2,8
Швейцария	50,8	26,1	14,3	2,4	10,0	7,0
Нидерланды	49,3	19,0	14,4	1,6	0,3	14,0
Хорватия	6,7	4,5	0,2	0,4	0,1	1,5
Израиль	40,9	18,4	15,2	5,9	6,6	3,8
Республика Корея	44,1	17,1	17,3	0,9	0,7	8,1

Засагай ябасын түргэн гээшэнь! Парткомхоо, месткомхоо зууршал-гатайгаар хилын саана г а р а д а г байхан хаа мартагдаа. Шахуу. Ошоходоошье, ганса гансаараа амяралахагүй, бүлэгөөрөөл абаха дуримтэй хэн. Харин мүнөө аяншалагшадай «алтан» хүсэл - Парижшье

боложо эхилбэ. Наймаалагшад, официант-нууд ород үгүүлэл бусад хари хэлэнүүдхээ илгаруулжа хурана. Тиин чек үгэхэдөө, «Спасибо, до свидания» — гэдэгшье болонхой. Орос гүрэнэй эрхэтэдэй олон ондоо оронуудаар аяншалаг олошорхоор.

Россин аяншалагшад бусадтай жэшээшгүй хонюуша, юумэ хараха, үзэхэ хүсэлнь юунтэйшье сасуулашагүй.

ДИАНАТАЙ АДАИНЬ ГАЙХААТАЙ

Баруун оронуудай хэблэлэй хуудануудта, телерадио-мэдээлэлүүдтэ Англиин хан шэрээ эзэлхэ байхан Чарлз хан тайжа ба тэрэнэй шэнэ хани басаган Санта Палмер-Томкинсон гол хуури эзэлдэг болобо. Наяхан Швейцарин үбэлдөө хүдэлдэг нэгэ курорто тэдэнэр хэдэн үдэр суг үнгэргөө.

Хан шэрээ эзлэх, хамгагүй үлээн энэ хүндэ Санта ехэ зохидоор таараха байгаа гэнэн хөөрөлдөө хобуушад үүсхэбэ. Англиин хан шэрээд дүтэ аристократ бүлэдэ тэрэ түрэнэн юм. Тиигээдшье эсэгтээ эндэ амархан Уильям, Генри хүбүүдын тэрэ эхэнэртэ найнаар хандана, үшөө тиихэдэ леди Ди гэгшэдэ тэрэ өөрөө адли шэг шарайтай... Наһа барахан хатан Англиин зоной зүрхэ сэдхэлдэ хадуугдаа бшуу.

Чарлзда наһаараа дурлажа зобохон Камилла Паркер-Боули гэгшэдэ Дианын наһа барахан тухай түрүүн дуулахадань, тэрэ иигэжэ хэлээ: «Битнай халааб. Бурхан байхан энэ эхэнэртэй би мурьсэхэ аалби!» Энэнь тон зүб байгаа. Юуб гэхэдэ, Дианые бурхантай сасуулдаг байгаа,

тиимэхээ Великобританиин ерээдүйн королин наһанай хани нүхэр заабол бага сагашье наань, түһөөгөөрөө «арадай дуратай хатанда» адли байбальнь, даамлануудайнь дуран, дэмжэлгэ дүүрэнээр хангагдаха бшуу.

Санта үнэхөөрөө Дианада тон адли. Гансашье тэрэ адли бэшэ. 2-дохи Елизаветын бага хүбүүн Эдвард хан тайжа мүнөө зундаа хамга абаха түсэбтэй. Хаанай ордондо байгуулагдаһан олониттэй холбохо үүргэтэй департаментын залуу алба хаагша Софи Рис-Джонс гэгшэтэй гэр бүлэ тэрэ болохо юм. Тэрэшэлэн Санта басаганай леди Ди гэгшэдэ адли шарайтай наань, харин Софи бүришье наа бүхы талаараа адли юм. Хаанай гэр бүлын мэдэлдэ байдаг Багшот Парк гэжэ нэрэтэй, хотоһоо холо бэшэ оршодог ордоноо түрынгөө урда тээ Эдвард хан тайжа хэльбэн шэнэлжэ байна.

«Культура» газетын (1998 оной мартын 5-11-нэй) материалнуудаар Б.ОРБОВОЕВА хэблэлдэ бэлдэбэ.

ТҮРҮҮЛЭГШЭ

71 наһатай Цзын Цзыминь сессу дээрэ Хитагай Арагай Республикын түрүүлэгшээр дахинаа хунгагдаба. Түбэй сэрэгэй комитетэй толгойлдогшээр - Зэбсэгтэ Хүсэнуудые командалагшаар мүн лэ баталагша.

Гүрэнине хүтэлбэрлэгшэ Ц.Цзыминь Дэн Сяопинай курс эдэбхитэйгээр үргэлжлүүлэгшэ мүн. Хитаг шэнжэтэй социализм байгуулаха гэхэ гү, али общество партиин зүгһөө хинажа, шууг реформо үнгэргэхэ зам баримталдаг. «Партийна капитализм» гэжэ нэрлээ наа, тааруу ха.

Түрүүлэгшэ урданай хитагай поэдүүдтэ дуратай. Шүлэгүүдые бэшэдэг, гэгшье толлуулдаггүй. Бамбугай флейт, фортепьяно дээрэ наададаг, хитаг оперонуудһаа аринуудые гүйсэдхэдэг, Сталинай үеийн совет дуунуудые мартаагүй.

ГИТЛЕРЭЙ ЭСЭГЭНЬ ХЭН БАЙГААБ?

Шэнээр мундэлхэн Нерон Шэдэхэл гурбан пеэшэн руу амидыгаар зоние... гэжэ XVI зуун жэлхээ XX зуун жэл руу Нострадамусай уридан нэргылэмжэнь соностоо бэлэй. Тээд хэн энэзиие тайлбарилха аргатай бэлэй? Освенцимэй, Дахаугай, Бухенвальдын пеэшэнүүд соо хэдэн миллион зоной ами наһан таһарха гэжэ хүн түрэлтэн зүндөөшье оруулаагүй байгаа ха юм. Гитлерэй нүгшээр 53 жэл үнгэрөө. Гэгшье тэрэнэй уг гарбал, ямар бүлэдэ түрэнэн тухайнь мэдэхье хүсэгшэд үсөөн бэшэ.

...Бранау хото Австри ба Бавариин хилэ дээрэ оршодог юм. Үнгэрэнэн зуун жэлдэ дүли балай энэ хизаарһаа эршүүлын оңдоо тээшэ ажал бэдэрээд ошодог, эхэнэрнүүдын город руу кухарка, горнично болохоёо зоридог хэн. Эдэнэй нэгэн - Мария - Анна Шикльгрубер 5 наһатай Алоис хүбүүнтээ городһоо нэгтэ бусаа бэлэй.

Эсэгэн хэн хэн бэ? Магад, тэнүүл гурил татагша Иоган Георг Гитлер хэн гү? Тэрэ Мария-Аннаар хамга хэбшье, Алоисые хүбүүн болгожо абаагүй. Хамганайнгаа нүгшээрэнэй удаа дахинаа бии болоод, 39 наһатай Алоисые нэрэ дээрээ оруулаа бэлэй.

Гурил татагша Иоган Гитлерэй түрэнэн дүү Гюттлер Алоисай наһаяа хүсэтэрнь харгалзалагшань байгаа. Зарим зон энэ хүниие Гитлерэй ёһотой эсэгэ гэжэ тоолодог.

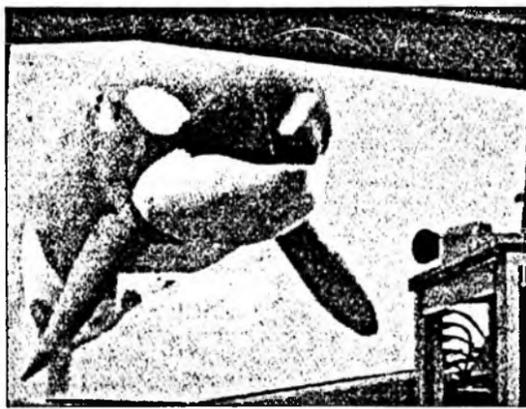
Тэрэшэлэн эсэгэн байжа боломоор үшөө нэгэ хүн бии. Баян еврей Франкенбергер комиссантайда Мария-Анна хүлээнэниинь байгаа бшуу.

Иигээд ерэхэдэ, Алоис (Адольф) Гитлерэй уг удамын мэдэгдээгүй, эсэгэн хэн бэ гэжэ элирээгүй юм. Хэрбээ рейхсканцлер бэшэ, юрын «имперскэ немец» наа, арийска түрэлтэй гэнэн уялгата үнэмшээгээ абахан хэлсээтэйхэн лэ бэлэй.

«Бага наһандаа ядарал зоболон нилээн үзэхэмби» - гэхэхээ бэшэ ондоо юумэ Гитлер хэлэдэггүй хэн. Засаг гартаа абахадаа, энэ темэ тэрэ огтолон хаажархёо хэн. («Эхо планеты» гэнэн журналһаа Г.ДАШЕЕВА бэлдэбэ).

КИТ-АЛУУРШАН

Энэ кит-алууршан баригдаг, Ньюпортын (Орегон штат) «клизма-аквариум» хаагдаһан байна. Мүнөө энэ алууршанда уһан дор шэнэ томо барянай камера түхээрэгдэжэ байнхай.

Эрьюулгэтэйхэн Агынгаа
эрье дээрэхэнэ
Эрьен ерэбэт,
хүндэтэ
багшанар, хурагшад,
Тоонто нютагайнгаа
хойморто хууналта,
хайхан бодолнууд

заяахан наһаяа
Урин налгайхан
багшанараа наһан
Зүрхэ сэдхэлээ
уяруулна ёһотойт.
Үнгэрһэн жэлэй хугасаа
соо
Энэ хургуулида хураһан

ородог байха. Пүнсэгэй
оройһоо Алхана харагагар
юм гэлсэдэг хэн. Хормойгоо
холуур гаа хаяһан обоо юм,
хаялгаарынь хүл нюсэгөөр
гүйдэжэ үндьһэн байхабди.
Эзэтэй мүргэлтэй иимэ газар
үльгэр түүхэтэй байдаг бээ.
Энэ обоо хоёр ондоогоор

нэрлэдэг, али энэ хүнэй нэрэ
үгтгэһэн байгаа гү, бү мэдэе.

Хэмгүй ехэ ажал эхилһэн энэ
хүнэй хайрата наһан энэл
Пүнсэгэй обоогой эбэртэ
таһарһан юм. Моринһоо унаад,
дүрөөдөө шэрүүлжэ наһалаа
гэлсэһэн ха, хүншые хорлоо ха

Нютаг тухай дурдалга

АГА ХАТАН ЭЖЫНГЭЭ АЛЫГАН НАЙХАН ХОЙМОРТО

Үргэн Агын хойморто
оршодог нэгэ хургуулин 85
жэлэй ой 1996 оной намар
тэ дэглэгдээ хэн. Ушарынь
гэхдэ, 1911 ондо тогтоогдоһон
нэгэ класстай хургуули мүнөө
дунда хургуули болонхой,
Агынгаа округ дотор эрхимүүдэй
тоодо оронги хүдэлжэ байдаг.
ХИХ зуун жэлэй эсэсээр, ХХ
зуун жэлэй эхиндэ ниитын,
гүрэнэй элитэ ажал ябуулагша
боложо тобойсо гараһан, II
Гүрэнэй Дүүмын депутат Бато-
Далай Очиров Агын волостиин
дарга (старшина) ябахандаа, Ага
тойрогой хүдөө нютагуудаар,
тэрэ тоодо Хойто-Агада эхин
хургуулинуудые эмхидхэһэн
юм.

Эрдэм хуралсалай богоһо
анхан түрүүн алхалан шабинар
эндэ суглараа бэлэйбди. Иимэ
ойе тэмдэглэжэ байһан зон хадаа
эндэхид хамаг юмэнүүдээ һайса
түхээрһэн байгаа хэн. Баяр
ёһололыншые һайнаар үнгэрөө
бэлэй. хургуулингаа,
нютагайнгаа түүхэ эндэхи
багшанар, шабинарыншэ зураг,
тоонуудаар, выставкэ болоод
бусад зураглал, урламал
зүйлнүүдээр һониноор
харуулан байнхай хэн.
Онсолон хэлэхэ юмэн гэхэдэ,
гатаһан энэ замаа шүлэгөөр
түүрээһэниинь һониноор
Аууадаа бэлэй.

Эхин классуудай багша
Цэндэмэ Цыдыповагай
зоһоһон амаршалга-домогые
зондо дуулгаа наа гээ һэмди:

Пүнсэг уула дэнзэтэй,
Ага хатан эжытэй,
Ургы сээсэг хибэстэй,
Урдын жэнхэни
соёлтой
Ага найман эсэгынгээ
Алтан үлгы тоонтодо
Хойто-Ага нютагайнгаа
Алыган найхан
хойморто
Амаршалнабди таа
олоноо,
Амар сайн!
Мэлмэн огторгойн
майхан доро
Мүнхэ газарай сээжэ
дээрэхэнэ

сэдхэлыетнай уяраана.
Буряад зонойнгоо ёһо
заншалаар
Баяртай сэдхэлээр
миһэрэн угтаад,
Алда хэмжээнэй
арюун хадагаа
Алыган дээрээ
дэлгээн угтанабди.

Буряад хурдан
хэлэнэйнгээ үнжэгэн
үгэнүүдээр
Булта зоной сэдхэл
уяруулан үгэлжэ,
Манай хургуули анхан
тогтоолсоһон,
Энэ хургуулида
эдирхэн наһандаа

хураһан,
Эндээ хүдэлжэ, хүсэ
шадалаа үгэһэн,
Мүнөө мүнхэ нойроор
нойрсон унтаһан
Хүндэтэ, хайрата
зоноо дурсан дурсан
сэдхэнэбди.

Хүнэй наһан мүнхэ
бэшэ,
Олон багшанар,
шабинарай
Мүнөө эндэ байлсаха
хубигүй байһандань
гэмшэнэбди.

Дайнай үе бэлэй.
Үбһэн балгаан соо
хоноод,
Үглөөнэй үүрээр
бодожо,
Үдэшын харанхы
болотор
Сар тэргээр ажаллаад,
Эсэжэ гунхажа
хуугаагүйт.

Гольян талхатай аарса
уугаад,
Шумиизын саламаада
хүртөөд,
Хүлдэһэн хартаабха
шанажа эдээд,
Шэгээ хубилган
ябаагүйт.

Пеэшэнэй тортогоор
бэхэ эдхээд,
Номой хуудаһа дэбтэр
болгоод,
Аа-бээтэй яһала
танилсаад,
Эрдэм бэлигээ
мохоогоогүйт.
Тэрэ холын эдир

Хэды олон шабинар
бэ?
Эрдэмтэд,
мэргэжэлтэд,
Сэрэгшэд, алба
хаагшад,
Уран бэлигтэн,
урашуул,
Шамбай бээтэй

залуушуул,
Адуу малаа үдхэһэн
Ажалша малша арад,
Үри хүүгэды
үндылгэһэн
Үнэр баян эжынэр.
Шудалһан тусхай
эрдэмээ
Эдиршүүдэ шэнгээһэн
Эрхим багшанар олон
лэ.

Оролдоһоной аша
габьяа
Олоной магтаал лэ.
Согтой хүхюун
үхибүүдтэ
Мүнхэ танай хургаалһаа
Мүшэн ходо сасарһай,
Нангин нэрэтнай
бидэндээ

Наран боложо
мандаһай -
гэһэн үрээлээр амаршалга-
домогоо дүүргэһэн байна.
Ажалаалта-тайлбари: энфэ
Пүнсэг уула дурдагана,
энэмнай урга хори
буряадуудай ехэ обоонуудай
нэгэн, Алханын обоогой угаа

тахидар байһан ха: ара
таллагань мунхан Ойхон-
Бархан уулануудтай
холбоотой, бөөгөөр
тахидгагар, эхэнэр хүн
гарагагар, иимэ сахилтай
юм гэнэ. Пүнсэгэй оройн нүгөө
мунхан сайран яларан холоһоо
харагагша хэн. Энэнь шарын
ёһоор тахидгагар
байһан, мүнөөшые
энэл зангаа юм аабза.
Иигэхэдэ хоёр ондоо
гуримаар урганы
тахидгагар байһан
болоно. Юрэдөө энэ
обоо ута үльгэртэйл
ха даа.

хургуулинуудай
тэбхэр оие тэмдэг-
лэхэдээ, тэндэһээ
гараһан сууга хүнүүдые
дурдаага ёһо бии.
Тэрэньшые зүб юм бээ.
Энэшые нютагта ажал
хэрэгээрээ нэрээ
мүнхэлһэн зон олон
байха. Энэл Пүнсэг
шадарай Улаһанай
талада Бато-Далай
Очировай ажал

ябуулгын нэгэ талань дэлисэ
ехэтэйгээр дэлгэржэ эхилһэн
түүхэтэй юм. Бэлшэрэй сагаан
нуурай эрьдэ үүлтэртэ үнээдэй
фермэ эмхидхэгдэһэн юм.
Пүнсэгэй хаялгада тоһоной
багахан завод байгуулаад, тоһо
гаргажа, Дараһанай курорт
абаашажа худалдаага хэн
гэлсэдэг. Энэ таладахи болдогые
хатаажа, ногоо тариха хэрэг
эрхилэгдэжэ эхилһэн гэдэг.
Жабхараа нютагта (Цогто-
Хангила) түрэхэн энэ хүнэй
эхилһэн ехэ хэрэгүүдые эндэ
бултыень тоолохын аргагүй,
тусгаар хөөрэлдөөнэй асуудал
байха. Эндэ үшөө нэгэ баримта
дурдалтай. Пүнсэгэй хаялгаар
Агын гол үгсэжэ, Хойто-Агын
түб хуурин зориходо, бургааһа
боролжо соо Агын голдо
дүтэшэг гүнзэгы уһатай нэгэ
нуур бии юм. Бато-Далай
Очиров тэндэ заһаһанай түрһэ
табуюулан юм гэлсэдэг хэн.
Мүнөөшые болотор элдэбын
заһаһад тэндэнь дүүрэн гэлсэдэг.
Тэрэ нуурые Далай-булаг гэжэ

гэһэн баримтатой хэн даа. Охин
дундаа ябаһан элитэ ажал
ябуулагша 38 наһандаа 1913 ондо
мордоһонинь гэмшэлтэй даа.

Нютаг бүхэнэй дурсалгатай,
нэрэтэй, эзэтэй, мүргэлтэй газар,
хада уула дүүрэн ааб даа.
Бальжин хатанай ябажа гараһан
Агын голой урда бээын Хобдори
уулын гурбан Баатарнууд гэжэ
хаданууд өөрын үльгэртэй юм
бээ. Байгаалидаа мунинха
мундуугаар аашалжа, урбуулжа
болохогүй, оршон тойроной,
тэнгэри бурханай зарлигаар
һуунабди гэжэ элинсэг
хулинсагнай хургадаг бэлэй. Энэ
талаар эндэхи хургуулин
багшанар яһала ажал хэдэг, уг
гарбал, хүхүүр бүхэнэй һабагша,
түүхэ зураглажа харуулан
байнхай хэн. Заншал, ёһо
гуримуудаа хэргээжэ
байһаниинь һайшаалтай гэжэ
хараа һэмди.

Эндэһээ гараһан нэрэтэй
солотой зон олон ааб даа.
Гушаад, дүшөөд онуудаар
багшанараараа Хойто-Ага
суурхад байһан гэжэ һануулаа.
Эдэнэр бултадаа энэл
хургуулин шабинар ябаһан зон
наабза. Түрүүшын жэлнүүдтэ
багшалһан хүнүүд гэхэдэ, Гомбо
Ринчинэ, Ванчиг Очиров (Анчиг
доктор гээд нютагай хид
нэрлэдэг байһан, түрүүшын
аргашадай нэгэн), Базар
Жанчипов, Цыбикжаб Балдано,
Бальжинима Балдано, Дугар
Цыдено гээд бултыень яажа
тоолохобши. Эрдэмтэд, ехэ
нэрэтэй артистнар, уран
зураашад болоод бусад
бэлигтэниие бултыень тоолохын
аргагүй.

Мүнөө ажаллажа ябагшад
нэрээ түүхэдэ оруулжал ябана
гээшэ бээ. Харин ехэ габьяатай
ябаһан аадлэмдэгдэнгүй үлэһэн,
илангаяа хамалган худалганай,
сэрэг дайнай үедэ хураг
суутгүйгөөр һалаһан зон олон лэ
ха даа гэжэ гэмшэхээр агша.
Эдэ бүгэдэниие элирүүлжэ,
нэрыень хэргээгээгүй ябаһан
бидэнэрлэ зэмэтэй байналдаа.

Д. ЖУГДУРОВА.

1958 ондо арадаймнай, республикын Буряад-Монгол гэхэн нэрэ орхигдоһон юм. Тэрээнһээ байтагай «Сталинизмын» хатуу байдал республика болон арадаймнай нэрэ дайраагүй байгаа. хургуулида буряад-монгол хэлэн дээрэ үхибүүдые заахаяа болуулан ушар тоталитаризмын ябадал болоно. Мүнөө болоходо, залуу үеын зон түрэл хэлээ мэдэхээ болёод, мартаад байна бшуу. Энээн тушаа мэдээж артист В.Гафт «Сибирская газета» соо иигэжэ бэшэһэн: «Өөрын хэлэгүй хүн хари хэлэн дээрэ хоёрэддэбэл, хохидолтой». Гадна ганса хэлээ мэдэхэгүй хүндэ хохидолтой бэшэ, харин бүхы арадтань хохидол ушаруулагдаха зэргэтэй гэжэ хэлэхэ шухала. Хамтын совет

тоологдо бошье, олондо хэрэглэгдэдэг гүйдэнь голхормоор. Мүнөө болоходо юун гэшэб? Табан хуби болгожо хубаагдаһан буряад-монгол арадай олон соо шэнгэжэ, яһатан гэжэ тоологдохоёо

«Бурятия» газетын үнгэрэгшэ жэлэй сентябриин 12-ой дугаарта түүхын эрдэмэй доктор, Буряад Арадай конгрессэй соведэй гэшүүн Ш.Б.Чимитдоржиев «Разрушена одна семья» гэхэн хонирхолтой статья гаргаһан юм. Эндэ түүхын баримтанууд дээрэ үндэһэлэн, 1930-аад онуудай хамалганай үедэ буряад-монгол арадай эрхим бэлигтэй үзүүр хубүүдые

ТҮРЭЛ АРАДАЙМНИ ТҮҮХЫН «НОРЬБО»

«панмонголист» гэжэ хуули бусаар хардадаг байһан тушаа хэлэгдэнэ. Тиихэдэ 1937 оной сентябриин 26-да буряад арадые гурбан газар болгожо хубаан, бэе бэһэнэнь халгаһан үйлэ хэрэг арадтамнай хохидол ушаруулан байна.

1991 оной сентябриин 18-най «Рабочая трибуна» газетын «В турнире мучеников победителей нет» гэхэн гаршагтай статья соо иигэжэ бэшэгдэнхэй: «Юндэ адыгей, буряад гү, али татар яһатанай 30-аад онуудта хохидуу байдалда ороһон тухай багаа хэлсэдэг бэ, олонхин эдэ арад тухай дуулаашыегүй байдаг?» Тэрэ үеын засагай нүгэлөө нюужа, гүрэн доторхи арадаа дэлэжа байһан ушараа бүхэдэлхэйн олонитгэхэ халхалжа байхадань, ехэнхинь энээн тушаа дуулаа, мэдээгүй ябаа ха юм. Буряад-монгол арадые хэдэ хуби болгожо хубаарилга болбол ородоор хэлэхэдэ «Разделяй и властвуй» гэхэн уряа доро үнгэргэгдөө. Хархис байдалай хуули бусын ябадал арадаймнай хэр угһаа абажа ябаһан ёһо заншал, соёл хохидуулан байна. Тиихэдэ эхэ монгол бэшэг дасан шажанай гэжэ тоологдон, хамалганай бог шоройтой худхарагдажа хаягдаа, үнгэрхэдөө «Абай Гэсэр» үльгэр панмонголизмын шэглэлтэй гэжэ хэрэглэгдэхээ болёод байгаа. Монгол арадай гарбал тухай түүхэ халуун шэрэм түмэрөөр шатаһан мэтэ мартагдахын тэндэ байһан юм.

Ородой мэдээжэ уран зохёолшо А.Солженицын «Архипелаг Гулаг» гэжэ ном соогоо: «1929 оной булалганай түлөө 35 мянган буряад-монголшууд хюдуулаа», - гэжэ бэшэнэ. Энэ тоо баримтые мүнөө болоходо бидэ шалгаха аргагүйбди. Тиин 30-аад онуудаар хэды олон буряад-монголшууд хамалганда ороо гэшэб. Түрэл арадаймнай түрүү-зэргэтэй сэхээтэн, эрхим хубүүд түрмэ шорондо хаагдажа, алуулхань алуулаа. Тиихэдэ буряад-монгол арадыемнай хашажа хааж, дарлажа ёһотой геноцид хэжэ байһан үе һэн. Хуули бусаар хамалганда ороһон хүнүүдэй нэрэнүүд мүнөө сагта сагааруулагдажа байна. Жэшээхэдэ, Буряад орондоо суута нийтэ-политическэ болон шажанай ажал ябуулагшад Э.Ринчино, М.Ербанов, Ц.Жамсарано, М.Амагаев, А.Доржиев, Б.Барадин, М.Богданов гэгшэдые нэрлэе.

арад тогтоохо зорилготойгоор ород гуримаар «интернационализация» үнгэргэгдэжэ, түрэл заншал болон соёнай өөрын түхэл шэнжээ алдаһан байна. Республика дотороо ондоо арадаар худхарагдаһан буряад-монголшууд үгы болохо, үсөөрхын «богоһо» дээрэ гараа

Буряадууд хадаа гурбан газар хубаагдаһан гансахан лэ яһатан болоно

гээшэ гү гэхээр. «Буряадууд хадаа гурбан газар боложо хубаагдаһан гансахан лэ яһатан болоно», - гэжэ Эрхүүгэй университетэй кафедрые даагша, түүхын эрдэмэй доктор, профессор Л.М.Демешек «Восточно-Сибирская правда» газетэдэ бэшэһэн юм.

Хамалганда ороһон буряад арадай нэрэ сагааруула юундэ удаан болзор соо унжагайруулагданаб? Буряад-Монголоо халгаагдаһан аймагууд Россин Федераци гэжэ нэгэл гүрэндэ байна ха юм. Хэрбээ Росси эрхэтэ демократическа гүрэн болохо тээшэ харабал, тэрэнэй бүридэдэ орохо хамалганай хархис ябадалда дайрагдаһан буряад-монгол арадай нэрэ сагааруулагдаха ёһотой. 90-ээд онуудай эхээр Буряад Республикын Верховно Совет орон доторхи хамалганда ороһон арадуудай нэрэ сагааруулаха гэхэн тогтоол гаргаа бэлэй. Зүгөөр ямар арад тухай хэлэгдэһэнийнэ эли бэшэ. Хамалганда ороһон, хардуулагдаһан арадуудай өөрынгөө республикын хэмжээндэ нэрэнэ

Эрьхэ наранинь мандаха ёһотой!

сагааруулагдажа болохо ушарһаа ямар яһатан, арад эзмэгүйдэ тоологдобо гэжэ тогтоол соогоо тодорхойгоор бэшэхэ ёһотой байгаа.

Тэрэ сагтаа Россин арадуудай таһаршагүй нэгдэл, холбоон тухай эхээр хэлэгдэдэг һэн. Тиихэдэ Россин Федерациин бүридэдэ байһан буряад-монгол арадай хубаарилгагдажа, нэгдэлээ алдаһан тушаа юундэ хэншые хэлэдэггүй байгаааб? Алин бэ тэрэ арадуудай адли эрхэ байдал? Буряад-монгол арадай хүгжэлтэ туйлажа байһанинь харагданагүй. Буряад хэлэн республикынгаа хэмжээндэ гүрэнэй гэжэ хэды

болихо сагай ербэл хохидолтой.

Буряад Республикын Верховно Советэй үндэһэ яһатанай харилсаанай талаар комитедэй түрүүлэгшэ Д.Т.Цыремпилов элидхэл соогоо иигэжэ хэлэһэн байдаг:

«Буряад арад хэды шэнээн гомдол, хуули бусын харата хэнээлтэ бэе дээрээ даажа гараа гэшэб! РСФСР-эй болон БМАССР-эй Конституциин ёһо хазагайруулагдажа, арадай өөһэдэнь зүбшэлгүйгөөр нэгэ үндэһэ яһатанай республика хубаарилгагдаа. Зүүн болон Баруунай зүгүүдэй уулзуур дээрэ хүгжэһэн буряадай соёл, буддын хургаалай үнэтэ баялиг тоталитарна байдалай мундуу гар доро дарлагдаһан байна».

Буряад-Монгол гэжэ нэрэнэ арадтаа бусаагдаагүйнэ ехэ жэгтэй. Харин бэшэ республиканууд, жэшээхэдэ Яхад-Саха; Хойто Осети - Алани, Хальмаг-Тангч гэхэ мэтэ арадууд жэнхэни нэрээ бусаагаа ха юм. Үшөө 7 жэлэй саана 1990 ондо республикын 60 ветеран хамалганда ороһон буряад арадай нэрэ сагааруулынэ Правительствда бэшгээгэр хандаһан байна. Тээд энэ асуудал мүнөөшье хүрэтэрөө шиидхэгдээгүй.

Хатуу сагта халуун шулуу долёһон буряад-монгол арадта эрьхэ наранинь һүүлэй үедэ мандаха ёһотой. Сентябрьриин 26-да буряад-монгол арадые таһара удара хубаарилһан ушарһаа Буряад Республикын Правительство энэ үдэрые уйдхар гашуудалта үдэр гэжэ тоолон, тогтоол абаг лэ гэжэ дурадханаб. Гүрэнэй дээдын засагай хуули бусын аяг ааша гаргаһан саһаа хойшо 60 жэл үнгэршэбэ.

Ехэ шархаһаа норьбо үлэдэгтэл, үнгэрһэн сагай һүүдэр ехэнхи арад зониймнай сэдхэхэдэ мартагдашагүйгөөр тунанхай. Худалаар хардуулагдажа, хамалганда ороһон гүрэнэй, нийтэ-политическэ болон шажанай ажал ябуулагшадай, уран зохёолшодой - арадайнгаа эрхим бэлигтэй хубүүдэй нэрынь мүнхэхэ саг хүржэ ерээ! Үнгэрһэн сагаа шүүжэ үзөөгүй һаа, саашадаа яажа хүгжэхэмнай мэдэгдэхгүй.

Б.ВАСИЛЬЕВ,
Буряад Республикын арадай артист.

НУЖНО ЛИ ОТНОСИТЬ СЕБЯ К РЕПРЕССИРОВАННОМУ НАРОДУ?

Когда в 1990 году (см. «ПБ» 24.08.90) 60 бурятских ветеранов обратились в Верховный Совет СССР, то поступили мудро, по адресу. Только Верховный Совет мог восстановить историческую справедливость, нарушенную ЦИК СССР в 1937 году, когда расчленила Бурят-Монгольскую АССР на пять административно-территориальных единиц. Однако 26 апреля 1991 года появляется закон Российской Федерации о реабилитации репрессированных народов. По статье 2-ю этого закона подпадают буряты как репрессированный народ. Потому что акция 37-го года сопровождалась «перекраиванием национально-территориальных

границ...» Статья 3-я гласит: «Реабилитация репрессированных народов означает признание и осуществление их права на восстановление территориальной целостности...на восстановление национально- государственных образований... а также на возмещение ущерба, причиненного государством».

Все это очень заманчиво, конечно. Признают, что буряты репрессированный народ, возместят ущерб, должно быть, в денежном выражении. Но в то, что восстановят территорию, да еще социалистическую автономию, не верится!

Я оказался среди профессоров за одним столом (см. «ПБ» 3.10.97). Для меня было неожиданным: они дружно признают, что буряты-репрессированный народ, что нужна реабилитация. Я с этим не согласился. Потому что это похоже на торговлю честью и достоинством народа: считай себя репрессированным народом, тогда получишь компенсацию. Исполнение закона РФ о реабилитации репрессированных народов означает: Советская власть репрессировала бурятский народ, подавила культуру, а ельцинский режим реабилитирует народ, дарует возрождение культуры, языка и т. д., что не соответствует действительности. Иначе сказать, закон толкает на нечестный путь решения вопроса.

Репрессии народа, как целого, не было: при разделении БМАССР созданы Усть-Ордынский, Агинский Бурятские национальные округа, отдельные районы включены в состав Иркутской и Читинской областей. Нас насильственно не выселяли с родных мест. Нам не мешали в росте численности населения. Напротив, были созданы все условия для гармоничного развития личности. Было обеспечено гарантированное право на труд и отдых, бесплатное здравоохранение и образование. Продолжительность жизни бурят за годы советской власти увеличилась. За эти же годы ликвидированы многие социальные болезни, бытовавшие при царской России. Именно на советский период бурятской истории приходится небывалый рост благосостояния народа, его взлет к вершинам науки, культуры и искусства!

Как можно после всего этого относить себя к репрессированному народу, добиваться реабилитации и возмещения ущерба? Это неблагоприятно в отношении того строя, в котором жили и развивались. У нас бытует поговорка «Тэжээһэн буруу тэргэ эбдэхэ». Дословный перевод: «Вскормленный теленок ломает телегу», т. е. изгородь или хлев. Я не хочу, чтобы мой древний народ уподобился годовалому теленку, ломающему изгородь в которой рос и кормился. Для выживания есть более достойный выход - борьба!

Мне возражат, напоминают: а репрессия 37-го года? Зарождение и утверждение первого в мире социалистического государства рабочих, крестьян и народной интеллигенции не обошлось без жертв и потрясений. В ходе классовых битв тех лет было арестовано много интеллигенции, кулаков и лам. Трагедия состоит в том, что не избежали репрессии невинные люди, честные общественные деятели, политическая реабилитация которых продолжается по сей день. Арестовывалась не только часть бурятского народа, но и часть русского народа. Как бы горько и печально не было, это - наша история. Подходить к ней нужно так, как это делает профессор Б. Батуев в статье «Буряты: прошлое и настоящее» (« Буряад үнэн» «Дүхэриг» 4.12.97), а не бездумно повторять за Солженицыным непомерно завышенные, лживые цифры репрессированных бурят. («ПБ» 3.12.97).

Э.БАЛЖИНИМАЕВ

Ямар гэжэ хүү зурадаг, харюуса гэшэ эхэ Тээд оёд шье дун тоонтотой удино... эмг гаар арл байһан олон ж шэмэгл байтара бараһан Абидуев уран оёд Зүгөө баһал ба олон ж лаһан Ж Жалсар (һамган) барижар Балг наһа ба Намжил Цэрэн Б баһал да табыата (Оп Вот уж красотой хор «Сем Старинны хороовод, напомилил время. Старо Старонни вере, ш древнеру три тыск оказался пародил бы, что в сохранить до утвер старину, с ле, кто может не пеня, м многогол Основ фальклор хор «Сем и да про Осиловой родовать искусство только сл ансамбле города, р che в л другие соро, свое провучал Антоново тупли» и

балкон дээрээ адъяр (Баргажанда данхай гэдэг) дархалаа.

Сагһаа урид наһа бараһан хайрата нүхэрэйнгөө дурасхаалы мүнхэлхэ гэжэ гэртээ музей-байра түхээрээ юм. Энээн тухайдань манай газетэдэ бэшгэдээ һэн. Эндэ юу онсолхоо ханааби гэхэдэ, номой таг юу хээнүүдые тон

Уран зохёолшын дэбтэрһээ

УРАНХАН ХУРГАНДАНЬ ЗҮҮН ЯЛАГАС ГЭЭД...

Ямар хүниие уран гэдэг бэ гэж хүүгэдһээ асуубал, зураг зурадаг, оёдог, нэхэдэг гэжэ харюусаха аабза. Оёхо, нэхэхэ гэшэ эхэнэртэ хабаатай гэхэ. Тээд оёдог урашуул эршүүлэйшье дунда ушарха. Яруунада тоонтотой Бадмаев Дашанима Дамдинович дархан, уран зураач Л. Эн, эмшэн байхынгаа хажуугаар аргагүй бэрхэ оёдолшон байһан юм. Манай редакцида олон жэлдэ уран зураашашэмгэлэгшээр ажаллажа байтараа, сагһаа урид наһа бараһан Абидуев Раднажаб Абидуевич нүхэрнай дархан, уран оёдолшон байгаа.

Зүгөөр дархан эхэнэрүүд баһал байха. Буряадай радиодо олон жэлдэ дикторээр ажаллаһан Валентина Зундуевна Жалсараева (Д.З.Жалсараевай һамган) модо сабшаад, дачаяа барижархиһан суутай.

Бэлгитэ поэт, сагһаа урид наһа бараһан Чимит-Рэгзэн Намжиловай хүгшэн Ханда-Цэрэн Балдановна Намжилова баһал дачаяа барижархиһан габьяатай. Шэнэ байра абаха,

наряар өөрөө дархалһан юм.

Энэ музейдэнь дэлгээгдэһэн зүйлнүүдэй дунда утаһаар логшожо, хадхажа бүтээһэн юмэнүүд хүнэй нюдэндэ торно. Хазаар моритой хүн һэеы гэр тээшэ гүйлгэжэ ябана. Холохонһоо хараа наа, уһан гү, али тоһон шэрээр зураһан гү гэжэ ханахаар.

- Энээнниие 1985 ондо, Намжиловичайнгаа мэндэ байхада вышивалһан хүм. Ямар гоёор, ямар адъяар гаргаа гэшэбши гэжэ Намжиловични ехээр хүхэз һэн даа, - гэжэ Ханда-Цырен хээтэй хөөрэхэ юм. - Юрэнхы дээрээ ерэн онһоол ингэжэ һамаарнадыа...

Бүхы хүдэлмэриень харахада, юрыншы һамаарал бэшэ, ёһотойл зохёохы ажалай дүн харагдана. Чимит-Рэгзэн Намжиловичай тоонто - Жэбхээһэн нютягыё үнгын утаһаар угалзатуулан зурагһаниинь гоё байна. Илангаа «Гурбан-Толгой» гэхэн бүтээл һонин.

Жэгтэй гоёор зэргэлһэн Жэбхээһэнэйм Гурбан толгой.

Хээээшье хёрхо хэргэлэн Хэтэдэ байжа болохо, - гэхэн поэдэй мурнууд энэ хүдэлмэридэнь эпиграф болохоор. «Табан хушуун мал», «Онон гол», «Минии нютяг Тагалсар», «Минии нютягай үдэр бүриин ажал», «Минии Буряад орон» гэхэн бүтээлнүүд ороёшье, удаһараа гүнзэгышье.

Газааһаа оромсоор, торгон буряад дэгэлтэй Чимит-Рэгзэн Намжиловай, гэрэй эзэн эхэнэрэй дүрэнүүд утгажа байха юм. Эдэ хоёр хүдэлмэри амяараа оёдоод, ондоо бүд дээрэ хурхылгэдэн няагдана байна.

Дээрэ нэрлэгдэһэн Тагалсар гэжэ нютяг поэдэй ёһотой тоонто юм байна.

- 1926 ондо Намжилович Сүхэ-Тагалсар гэжэ нютягта түрэнэн юм. Найхан нютяг даа, - гэжэ Ханда-Цэрэн хээтэй хөөрэнэ.

- Та нүхэрэйнгөө нютягыё өөрынгөө тоонтоһоо үлүүгээр мэдэхэ болонхой хат, - гэбэб.

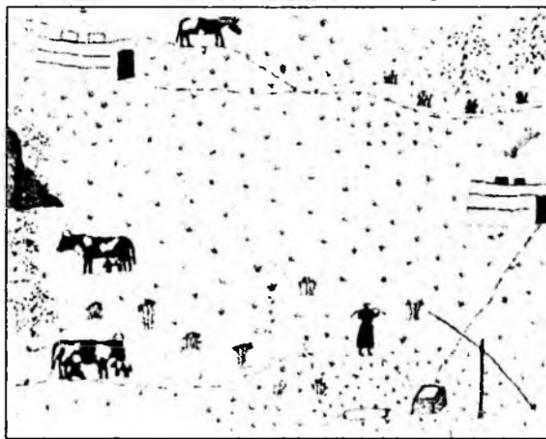
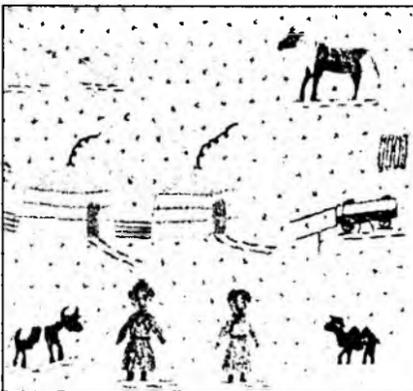
- Тиймэшье байжа болохо, - гэнэ тэрэм.

Үнэхөөрөөшье Ч.Р.Н.Намжиловай нютягыё утаһанай ашаар уран гоёор зурагһаныень гайхажа барахаар бэшэ. «Уһалуурта ошожо ябаһан тэмээнүүд» гэхэн хүдэлмэри анхарал татана. Хоосто (холст)

дээрэ элдэб утаһаар логшон бүтээһэн байна.

Эдэ бүхы бүтээлнүүдыень харахада, уташыё, богонишыё зүүнүүд утаһа «дахуулан», Ханда-Цэрэн Балдановнагай уран хурганда ялагалдан, урагша-хойшоо «һүндэлжэ» байһаар үзэгдэхэ юм.

Ц.ДОНДОГОЙ.
ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Х-Ц.Б. Намжилова; Бүтээлнүүдын. А.БАТОМУНКУЕВАЙ фото.

75-летию Республики Бурятия

ЗАЖИГАТЬ СЕРДЦА СЛУШАТЕЛЕЙ

(О творчестве и послеюбилейных раздумьях участников Забайкальского хора «Семейские янтари»)

Вот уже 30 лет радует своим древним искусством и красотой пения, пляски известный в республике Забайкальский хор «Семейские янтари» городского отдела культуры. Старинные, протяжные и шуточные песни, задорные частушки, хороводы, прозвучавшие на прошедшем юбилейном концерте, напомнили нам всем историю и отозвались эхом тех далеких времен.

Старожилы в истории России - феномен поразительный. Странники старообрядческой жизни впечатляют преданностью вере, широтой расселения на земле, сохранением древнерусской культуры и своего лица на протяжении одной трети тысячелетия. Осмотрительный консерватизм во многом оказался нужным для подъема и возрождения культуры, ибо породил бытование до наших дней. Действительно козалошь бы, что все дела и помыслы направлены к единой цели, сакрализовать общественные отношения, которые существовали до утверждения крепостного права в России, сохранить старину, обычаи, обряды, национальную одежду, старую веру.

Те, кто слышал выступления семейского народного хора, не может не обратить внимание на оригинальность манеры пения, мастерство импровизации, красоту и сложность многоголосной фактуры.

Основу репертуара хора составляют лирические, протяжные песни, что и являются преобладающим жанром песенного фольклора семейских. Беседа с художественным руководителем хора «Семейские янтари», большим энтузиастом, вдохновителем и да просто прекрасным человеком Людмилой Ивановной Осиповой я поняла, что главное для них, для участников хора это радовать своим пением почитателей, ознакомить людей с древним искусством и обычаями своего народа, о чем еще раз подтвердил на юбилейный концерт в зале филармонии. Концерт собрал не только слушателей, но и всех участников народных, детских ансамблей, музыкантов и певцов, гостей, руководителей, нашего города, республики.

«Не в лесу ли девка заблудилась», «Сгубили меня карие очи» другие семейские песни ярко характеризуют богатый репертуар хора, своеобразиие народного пения. На юбилейном отчете ярко прозвучали веселые, задорные частушки в исполнении Капитолины Антоновой, шуточная игровая песня «Как на горке весело гуляли» в исполнении Степана Болоньева, Александры Старинской

и много русских песен с хороводами и плясками.

- Расскажите, пожалуйста, в каком году был создан хор, кто руководил? О ваших любимых песнях, о солистах, о планах.

- Хор наш организовал Николай Иванович Дорофеев в июне 1967 года. Внесли свой вклад энтузиасты, хормейстеры М.А.Белокрыс, Л.П.Лысогорова, Г.А.Горшков. Вот я с 1992 года являюсь художественным руководителем. У нас в программе кроме протяжных песен, частушек, много шуточных, свадебных, игровых песен. С удовольствием поём Забайкальскую семейскую песню «В островах охотник», и еще «Жил я у пана». В первой песне солируют Валентина Афанасьева, Галина Петрова. Вот Галина наша великолепно поёт и бурятские песни. Прекрасные солисты Елена Ступакава, Степан Болонев. Они уже 11-ый год поют у нас в хоре. А какие у нас могут быть планы?! Мы много выступаем перед иностранными туристами, чувствуем, что наши семейские песни, пляски им очень нравятся. Поэтому хотелось бы обновить не только репертуар, но и свои костюмы и осуществить

свою заветную мечту - выехать за рубеж, показать искусство своего народа. В 1971 году коллектив стал народным после участия на VII конгрессе ЮНЕСКО в Москве, - поделилась со своими мыслями, думами Людмила Ивановна.

За годы своего существования хор был на гастролях во всех городах Сибири и Дальнего Востока, МНР. Несмотря на то, что многие участники хора пенсионеры, ветераны труда, они молоды душой, зажигают слушателей своими искромётными плясками, задорными песнями... В минуту веселья и зрители готовы пуститься в пляс вместе с ними.

Они молоды душой, потому что их дети, внуки тоже поют старинные песни. «У сына Александра семья в Ростове. Дочь Наталья, внучка Ирина, внук Алеша здесь живут, как мы все соберёмся, вместе поём. Мой прапрадед Галактион приехал с Дона на Котокель, значит мы казаки. А мои родители - отец Иван Фокеевич из Тарбагатай, а мама Анна Дмитриевна - Бичурская, тоже любили петь. С 1950 года я начала петь в хоре ЛВРЗ и с тех пор всю свою жизнь посвятила песне. Мы все очень благодарны нашему родному отделу культуры администрации г. Улан-Удэ, АО «Интурист», Народному Хуралу, Министерству культуры РБ и другим предприятиям, спонсорам, поддерживавшим нас в трудное время», - сказала на прощание Л.И.Осипова.

Зав. отделом культуры В.Ш.Цыренова обещала помочь «Семейским янтари» не только моральной поддержкой, но и материально - в шитье новых костюмов. Будет возможность и в осуществлении их заветной мечты - поездки...

Вновь зазвучат песни в исполнении участников семейского хора, одетых в яркие сарафаны, со своеобразными головными уборами, зазвенят и засверкают янтари, бусы и вновь зажгутся звезды, огни радости в сердцах наших слушателей. Это значит вновь запоёт свои старинные песни, частушки известный хор, лауреат Всероссийского, Всесоюзного фестиваля «Семейские янтари», который вместе с ансамблями - бурятским «Тоонто», с русским «Забавка» поведут совместный хоровод или ёхор, встречая 75-й юбилей своей республики.

Бэлгима ОРБОДОЕВА.

НА СНИМКЕ: «Семейские янтари».

Фото из альбома.

4 МАЯ, ПОНЕДЕЛЬНИК

КАНАЛ «ОРТ»

- 09.00 М. Пугачкин в комедии «У матросов нет вопросов»
- 10.25 Мультфильмы.
- 11.00 Новости.
- 11.10 Домашняя библиотека.
- 11.30 Утренняя почта.
- 12.10 Каламбур.
- 12.45 Футбольное обозрение.
- 13.20 Н. Рыбников в х/ф «Весна на Заречной улице».
- 15.00 Снехопанорама.
- 16.00 Новости.
- 16.15 Х/ф «Снова неуловимые».
- 17.25 Старые песни о главном-3.
- 20.00 Хоккей. Чемпионат мира. Сб. Беларусь - сб. Чехия.
- 21.45 Спокойной ночи, малыши!
- 22.00 Время.
- 22.35 Д. Фонда в комедии «С девяти до пяти».
- 00.50 Л. Якубович в программе «Абжур».
- 01.20 Новости.
- 01.40 Л. Дуров, Б. Брильска в детективе «За все надо платить».
- 02.55 Хоккей. Чемпионат мира. Сб. России - сб. Латвия.

КАНАЛ «РОССИЯ»

- 08.00 Утренний экспресс.
- 08.50 Утро крестьянина.
- 09.20 Красная книга.
- 09.45 Домашний очаг.
- 10.15 «Аншлаг».
- 11.10 Творческий вечер Владимира Винокура.
- 15.00 Вести.
- 15.30 Музыкальный ринг-новое поколение. Н. Бабкина и ансамбль «Русская песня» против Б. Алибасова и группы «На-На».
- 16.50 Заключительный концерт Дней Украины в России.
- 18.15 Номинант ЭФИ. Д/ф «Это Москва».
- 18.35 А. Кайдановский, Е. Симонова в х/ф «Пропававшая экспедиция».
- 21.00 Вести.
- 21.35 Е. Весник, О. Аросева в комедии «Трембита».
- 23.15 Комедия «Безрассудный Бомарше» (Франция).
- 01.00 Дежурная часть.
- 01.15 Справочная туман.
- 01.25 Музыкальный конкурс.
- 01.35 Рекорды.
- 01.40 М/с «Чайнулы».
- 17.00 М/с «Чайнулы».
- 17.30 Красный угол.
- 18.00 История Германской Империи.

5 МАЯ, ВТОРНИК

КАНАЛ «ОРТ»

- 07.00 Доброе утро!
- 10.00 Новости.
- 10.15 Т/с «Роковое наследство».
- 11.00 Снехопанорама.
- 11.50 Здоровье.
- 12.20 Домашняя библиотека.
- 12.30 Угадай мелодию.
- 13.00 Новости.
- 13.15 Вместе.
- 14.00 Х/ф «Трагедия века», фильм 8-й.
- 14.50 Мультфильм.
- 15.10 Хоккей. Чемпионат Европы по греко-римской борьбе.
- 16.00 Новости.
- 16.10 Хоккей. Чемпионат мира.
- 16.20 М/с «Волшебник страны Оз».
- 16.45 Классная компания.
- 17.10 Зов джунглей.
- 17.40 Т/с «Пещера Золотой розы».
- 18.10 До 16 и старше...
- 18.30 Вокруг света.
- 19.20 Т/с «Роковое наследство».
- 20.05 Час пик.
- 20.30 Золотая лихорадка.
- 21.10 Спокойной ночи, малыши!
- 21.45 Спокойной ночи, малыши!
- 22.00 Время.
- 22.40 О. Борисов, М. Кононов в х/ф «На войне, как на войне».
- 00.30 Лариса Латынина в программе «Женские истории».
- 01.00 Новости.

КАНАЛ «РОССИЯ»

- 08.00 М/с «Морские псы».
- 08.15 Прогноз!
- 08.30 Вести.
- 08.55 Подробности.
- 09.10 Дежурная часть.
- 09.25 Товары - почтой.
- 09.30 Медицинский вестник.
- 09.55 Православный календарь.
- 10.00 Д/ф «Осторожно: дети!».
- 10.20 Маски-шоу.
- 11.05 Т/с «Санта Барбара».
- 12.00 Вести.
- 12.20 Графоман.
- 12.35 Т/с «Петербургские тайны».
- 13.35 Моя семья.
- 14.30 У всех на устах.
- 15.00 Вести.
- 15.30 Т/с «Собачий нос».
- 16.15 Т/с «Маленький бродяга».
- 16.40 Т/с «Арабела возвращается, или Румбурк - король страны сказок».
- 17.40 На дорогах России
- 18.00 Мультфильм.
- 18.10 Бамбохай.
- 18.35 Рек-тайм.
- 18.45 Байгал.
- 19.00 Алтан сэргэ.
- 19.20 К 75-летию РБ. «Так все затеяно судьбой».
- 19.50 Рек-тайм.
- 20.00 Музыкальная жемчужина.
- 20.05 Худевгэй ажабайдал.
- 20.25 Реклама.
- 20.30 Республиканские новости.
- 20.55 Реклама.
- 21.00 Вести.
- 21.30 Подробности.
- 21.45 Т/с «Санта Барбара».
- 22.45 Т/с «Петербургские тайны».
- 00.35 Вести.
- 01.05 Дежурная часть.
- 01.25 Музыкальный конкурс.
- 01.35 Рекорды.
- 01.40 М/с «Чайнулы».
- 16.30 Т/с «Голова Германа».

6 МАЯ, СРЕДА

КАНАЛ «ОРТ»

- 07.00 Доброе утро!
- 10.00 Новости.
- 10.15 Т/с «Роковое наследство».
- 11.00 Тема.
- 11.45 В мире животных.
- 12.20 Домашняя библиотека.
- 12.25 Джентльмен-шоу.
- 13.00 Новости.
- 13.15 Вместе.
- 14.00 Х/ф «Трагедия века», фильм 9-й.
- 14.50 Мультфильм.
- 15.10 Хоккей. Чемпионат мира.
- 16.00 Новости.
- 16.20 М/с «Волшебник страны Оз».
- 16.45 Классная компания.
- 17.10 Зов джунглей.
- 17.40 Т/с «Пещера Золотой розы».
- 18.10 До 16 и старше...
- 18.30 Вокруг света.
- 19.20 Т/с «Роковое наследство».
- 20.05 Час пик.
- 20.30 Золотая лихорадка.
- 21.10 Спокойной ночи, малыши!
- 21.45 Спокойной ночи, малыши!
- 22.00 Время.
- 22.40 Хоккей. Чемпионат мира. Сб. Канады - сб. Италии.
- 00.10 Х/ф «Дс свидания, дети».
- 01.05 Новости.

КАНАЛ «РОССИЯ»

- 08.00 М/с «Морские псы».
- 08.15 Прогноз!
- 08.30 Вести.
- 08.55 Подробности.
- 09.10 Дежурная часть.
- 09.25 Товары - почтой.
- 09.30 Медицинский вестник.
- 09.55 Православный календарь.
- 10.00 Д/ф «Осторожно: дети!».
- 10.20 Маски-шоу.
- 11.05 Т/с «Санта Барбара».
- 12.00 Вести.
- 12.20 Графоман.
- 12.35 Т/с «Петербургские тайны».
- 13.35 Моя семья.
- 14.30 У всех на устах.
- 15.00 Вести.
- 15.30 Т/с «Собачий нос».
- 16.15 Т/с «Маленький бродяга».
- 16.40 Т/с «Арабела возвращается, или Румбурк - король страны сказок».
- 17.40 На дорогах России
- 18.00 Мультфильм.
- 18.10 Бамбохай.
- 18.35 Рек-тайм.
- 18.45 Байгал.
- 19.00 Алтан сэргэ.
- 19.20 К 75-летию РБ. «Так все затеяно судьбой».
- 19.50 Рек-тайм.
- 20.00 Музыкальная жемчужина.
- 20.05 Худевгэй ажабайдал.
- 20.25 Реклама.
- 20.30 Республиканские новости.
- 20.55 Реклама.
- 21.00 Вести.
- 21.30 Подробности.
- 21.45 Т/с «Санта Барбара».
- 22.45 Т/с «Петербургские тайны».
- 00.35 Вести.
- 01.05 Дежурная часть.
- 01.25 Музыкальный конкурс.
- 01.35 Рекорды.
- 01.40 М/с «Чайнулы».
- 16.30 Т/с «Голова Германа».

7 МАЯ, ЧЕТВЕРГ

КАНАЛ «ОРТ»

- 07.00 Доброе утро!
- 10.00 Новости.
- 10.15 Т/с «Роковое наследство».
- 11.05 Человек и закон.
- 11.40 Пока все дома.
- 12.15 Домашняя библиотека.
- 12.25 Эти забавные животные.
- 13.00 Новости.
- 13.15 Вместе.
- 14.00 Х/ф «Трагедия века», фильм 10-й.
- 14.50 Мультфильм.
- 15.10 Хоккей. Чемпионат мира.
- 16.00 Новости.
- 16.20 М/с «Волшебник страны Оз».
- 16.45 Классная компания.
- 17.10 Зов джунглей.
- 17.40 Т/с «Пещера Золотой розы».
- 18.10 До 16 и старше...
- 18.30 Вокруг света.
- 19.20 Т/с «Роковое наследство».
- 20.05 Час пик.
- 20.30 Золотая лихорадка.
- 21.10 Спокойной ночи, малыши!
- 21.45 Спокойной ночи, малыши!
- 22.00 Время.
- 22.40 Хоккей. Чемпионат мира. Сб. России - сб. Финляндии.
- 00.10 Футбол. Кубок УЕФА.
- 02.00 Новости.

КАНАЛ «РОССИЯ»

- 08.00 М/с «Морские псы».
- 08.15 Прогноз!
- 08.30 Вести.
- 08.55 Подробности.
- 09.10 Дежурная часть.
- 09.25 Товары - почтой.
- 09.30 «Стронг» представляет...
- 09.40 Деньги.
- 09.55 Православный календарь.
- 10.05 Вовремя.
- 10.35 Сам себе режиссер.
- 11.05 Т/с «Санта Барбара».
- 12.00 Вести.
- 12.20 Графоман.
- 12.35 Т/с «Петербургские тайны».
- 13.35 У всех на устах.
- 14.30 Т/с «Петербургские тайны».
- 15.00 Вести.
- 15.30 Т/с «Собачий нос».
- 16.15 Т/с «Маленький бродяга».
- 16.40 Т/с «Арабела возвращается, или Румбурк - король страны сказок».
- 17.40 На дорогах России
- 18.00 Мультфильм.
- 18.10 Бамбохай.
- 18.35 Рек-тайм.
- 18.45 Байгал.
- 19.00 Алтан сэргэ.
- 19.20 К 75-летию РБ. «Так все затеяно судьбой».
- 19.50 Рек-тайм.
- 20.00 Музыкальная жемчужина.
- 20.05 Худевгэй ажабайдал.
- 20.25 Реклама.
- 20.30 Республиканские новости.
- 20.55 Реклама.
- 21.00 Вести.
- 21.30 Подробности.
- 21.45 Т/с «Санта Барбара».
- 22.45 Т/с «Петербургские тайны».
- 00.35 Вести.
- 01.05 Дежурная часть.
- 01.25 Музыкальный конкурс.
- 01.35 Рекорды.
- 01.40 М/с «Чайнулы».
- 16.30 Т/с «Голова Германа».

8 МАЯ, ПЯТНИЦА

КАНАЛ «ОРТ»

- 07.00 Доброе утро!
- 10.00 Новости.
- 10.15 Т/с «Роковое наследство».
- 11.05 Клуб путешественников.
- 11.55 Смак.
- 12.15 Играй, гармонь любимая!
- 13.00 Новости.
- 13.15 Вместе.
- 14.00 Х/ф «Трагедия века», фильм 11-й.
- 14.50 Мультфильм.
- 15.10 Хоккей. Чемпионат мира.
- 16.00 Новости.
- 16.20 Фильм-сказка «Василиса Прекрасная».
- 17.35 Улица Сезам.
- 18.05 50х50.
- 18.35 Вокруг света.
- 19.00 Новости.
- 19.20 Т/с «Роковое наследство».
- 20.10 Здоровье.
- 20.45 Поле чудес.
- 21.45 Спокойной ночи, малыши!
- 22.00 Время.
- 22.35 Х/ф «А зори здесь тихие...», 2 с.
- 00.05 Х/ф «Шит и меч», 1 и 2 с.
- 00.25 Взгляд.
- 01.15 Хоккей. Чемпионат мира. Матч команд финальной группы.
- 02.45 Новости.
- 07.00 Утро комментаторского ТВ.

КАНАЛ «РОССИЯ»

- 08.00 М/с «Морские псы».
- 08.15 Прогноз!
- 08.30 Вести.
- 08.55 Подробности.
- 09.10 Дежурная часть.
- 09.25 Товары - почтой.
- 09.30 «Стронг» представляет...
- 09.40 Деньги.
- 09.55 Православный календарь.
- 10.00 Док. фильм для детей.
- 10.35 Д/с «Бродвей нашей юности».
- 11.05 День комментаторского ТВ.
- 12.00 Вести.
- 12.20 Графоман.
- 12.30 Т/с «Петербургские тайны».
- 13.30 Старая квартира. 1971 г. (часть 1-я)
- 14.45 Торговый дом «Ле Монти».
- 15.00 Вести.
- 15.35 Т/с «Собачий нос».
- 16.20 Т/с «Маленький бродяга».
- 16.45 Т/с «Арабела возвращается, или Румбурк - король страны сказок».
- 17.45 Мультфильм.
- 18.00 Вести.
- 18.00 Вести.
- 19.35 Т/с «Петербургские тайны».
- 19.50 Светлой памяти павших в борьбе против фашистских захватчиков. Минута молчания.
- 20.05 Моя семья.
- 21.00 Вести.
- 21.30 Подробности.
- 21.45 Сам себе режиссер.
- 22.15 Городок.
- 22.45 День радио. Праздничный концерт.
- 00.55 Вести.
- 01.25 Дежурная часть.
- 01.40 М/с «Чайнулы».
- 16.30 Т/с «Голова Германа».

9 МАЯ, СУББОТА

КАНАЛ «ОРТ»

- 08.00 Доброе утро!
- 10.50 Праздничный концерт по заявкам ветеранов.
- 12.05 Как это было? 1945 г. Бункер Гитлера.
- 12.50 П. Кадочников в х/ф «Подвиг разведчика».
- 14.20 Служу России!
- 14.50 Москва. Красная площадь.
- Военный парад, посвященный Дню Победы.
- 15.50 Играй, гармонь любимая!
- 16.40 Новости.
- 17.00 С. Бондарчук в х/ф «Судьба человека».
- 18.40 Киноконцерт.
- 19.50 Светлой памяти павших в борьбе против фашизма. Минута молчания.
- 20.10 Х/ф «А зори здесь тихие...», 1 с.
- 21.45 Спокойной ночи, малыши!
- 22.00 Время.
- 22.35 Х/ф «А зори здесь тихие...», 2 с.
- 00.05 Х/ф «Шит и меч», 1 и 2 с.
- 08.00 Мультфильмы.
- 08.45 Н. Скоробогатов, В. Проскурин в х/ф «Летняя поездка к маю».

КАНАЛ «РОССИЯ»

- 10.10 Д/ф «В далекий край...».
- 10.40 Д/ф «Возвращение».
- 11.05 Почта РТР.
- 11.15 Л. Лужина, В. Тихонов в х/ф «На семи ветрах».
- 13.00 «Виктория». Фестиваль солдатской песни.
- 14.30 Номинант ЭФИ. Д/ф «Это Москва».
- 14.50 Москва. Красная площадь.
- Военный парад, посвященный Дню Победы.
- 15.45 Ваши любимые мелодии.
- 16.00 Холонго.
- 16.20 Гвардии рядовой.
- 16.35 Мунгэ зула. О ветеранах ВОВ.
- 17.10 Современница. Солдаты жизни.
- 17.35 «Импэкс-центр» представляет лотерею для покупателей.
- 17.45 Прямите поздравления...
- 18.55 Реклама.
- 19.00 Вести.
- 19.35 Ваши любимые мелодии.
- 19.50 Светлой памяти павших в борьбе против фашистских захватчиков. Минута молчания.
- 20.05 Моя семья.
- 21.00 Арена.
- 21.25 Футбол. Чемпионат России.
- 23.25 Арена.
- 23.50 «Пока земля еще вертится...».
- 02.00 Вести.
- 12.00 Х/ф «Великая Отечественная война».
- 16.00 М/с «Чайнулы».
- 17.00 М/с «Чайнулы».
- 18.00 М/с «Чайнулы».
- 19.00 М/с «Чайнулы».
- 20.00 М/с «Чайнулы».
- 21.00 М/с «Чайнулы».
- 22.00 М/с «Чайнулы».
- 23.00 М/с «Чайнулы».
- 24.00 М/с «Чайнулы».
- 25.00 М/с «Чайнулы».
- 26.00 М/с «Чайнулы».
- 27.00 М/с «Чайнулы».
- 28.00 М/с «Чайнулы».
- 29.00 М/с «Чайнулы».
- 30.00 М/с «Чайнулы».

10 МАЯ, ВОСКРЕСЕНЬЕ

КАНАЛ «ОРТ»

- 09.00 Х/ф «Восек Трубочев и его товарищи».
- 10.30 Лотто-миллион.
- 10.35 Спортлото.
- 10.45 Слово пастыря.
- 11.00 Новости.
- 11.10 Непугуевые заметки.
- 11.30 Пока все дома.
- 12.10 Утренняя звезда.
- 13.00 Крестьянские ведомости.
- 13.30 Линия кино. Первый цветной фильм «Иван Никулин - русский матрос».
- 15.05 Снехопанорама. Г. Хазанов.
- 16.00 Новости.
- 16.20 Д/с «Подводная одиссея команды Кустов».
- 17.15 Колесо истории.
- 18.00 «Незаконченный роман Ирины Аллеровой». Муз. программа.
- 19.15 К/ж «Ералаш».
- 19.50 Золотая серия. Л. Быков в х/ф «В бой идут одни «старики».
- 21.35 Киноафиша.
- 21.45 Спокойной ночи, малыши!
- 22.00 Время.
- 22.50 Хоккей. Чемпионат мира. Матч команд финальной группы.
- 00.05 Х/ф «Шит и меч», 3 с.
- 01.30 Новости.

КАНАЛ «РОССИЯ»

- 08.00 Утренний экспресс.
- 08.50 Служу Отечеству!
- 09.20 Осторожно, модерн!
- 09.50 Мультфильм.
- 10.20 Познайте Кузель
- 10.45 Вовремя.
- 11.15 Доброе утро, страна!
- 12.05 Почта РТР.
- 12.20 Т/с «Чародей. Страна Великого Дракона».
- 13.15 Там-там...
- 14.10 Мир книг с Леонидом Куралевым.
- 14.30 Мир номер ноль. Тур «ДДТ».
- 15.00 Вести.
- 15.30 Парламентский час.
- 16.20 Т/с «Закон и порядок».
- 17.10 Диалоги о животных.
- 18.10 Совершенно секретно.
- 19.10 Старая квартира. 1971 г. (часть 2-я).
- 20.25 Русское лото.
- 21.10 Театр плюс TV. Татьяна Васильева.
- 22.00 Зеркало.
- 22.55 Творческий вечер Ильи Резникова.
- 01.00 «К-2» представляет...
- 01.55 Русский бой.
- 02.50 Пол Скофидл в психологическом фильме «Чердак Усбаши».
- Анна Златова (Великобритания)
- 12.00 Х/ф «Великая Отечественная война».
- 16.00 М/с «Чайнулы».
- 17.00 М/с «Чайнулы».
- 18.00 М/с «Чайнулы».
- 19.00 М/с «Чайнулы».
- 20.00 М/с «Чайнулы».
- 21.00 М/с «Чайнулы».
- 22.00 М/с «Чайнулы».
- 23.00 М/с «Чайнулы».
- 24.00 М/с «Чайнулы».
- 25.00 М/с «Чайнулы».
- 26.00 М/с «Чайнулы».
- 27.00 М/с «Чайнулы».
- 28.00 М/с «Чайнулы».
- 29.00 М/с «Чайнулы».
- 30.00 М/с «Чайнулы».

хэшэгтэй, маша хайн үдэр байха юм аад, тэрсүүд үдэр хабирсадаһан байна. Юуб гэбэл, луу нарада үхэр үдэр тудахадаа, тэрсүүд гэхэ гү, али харшалдаһан шанартай байдаг. Гэхэ зуура Бадмасамбаавын үдэр хадань, үлзы хутагайн шанар илаба гэжэ ханаагаа заһаад, өөһэд өөһэдэньгөө хэдэг

ондоо тээшэнь эльгээхэ, шулуу шорой хүдэлгэхэ, тээрмэ бариха, суглаа зарлаха, тангариг үргэхэ мэтын үйлэнүүд сээртэй. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, үбшэн хэжэг хүрэхэ.

Гарагай 7-до шэнын 13 (майн 9)

Улаан луу, 9 улаан мэнгын, галда нуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, зальбарха, сахюусадта

XVII ЖАРНАЙ ШОРОЙ ШАРА БАР ЖЭЛ (1998-1999 ОНУУД)

ХАБАРАЙ ҺҮҮП УЛААН АУУ ҺАРА

Буряад литэ	8	9	10	11	12	13	14
Европын литэ	4	5	6	7	8	9	10
Гараг Нэрэ Үдэр	Дабаа Һара понед.	Мягмар Марс Һтарник	Лагда Меркури среда	Пүрдэ Юпитер четверг	Баасан Солдон пятница	Бимба Сатурн суббота	Нима Наран Воскр.
Үнгэ Үдэр	сагаагшан гахай	хара хулгана	харагшан үхэр	хүхэ бар	хүхэгшэн шуулай	улаан луу	улаагшан могой
Мэнгэ	5шара	4ногоон	3хүхэ	2хара	1сагаан	9улаан	8сагаан
Һуудал	огторгой	һан	ччла	мсон	хи	гал	шорой

Гарагай 2-то шэнын 8 (майн 4). Дүйсэн үдэр, дасанда Отошын хурал болодог.

Сагаагшан гахай, 5 шара мэнгын, огторгойдо нуудалтай үдэр. Ном үзэхэ, тэнгэрин үдэ боохо, ном оршуулха, аршаанаар бээ арюудхаха, Аюушын нахил хүртэхэ, аршаан найруулха, наһанай хүсэ арьбажуулха, бурханда мүргэхэ, лусууд тахиха, ада шүдхэр номгоруулха, гэр бариха, тэрэнэ хорёолхо, дайсанай муу үйлэ болуулха, шажанай һайндэр хэхэ, баярта ушараа тэмдэглэн һайндэрлэхэ мэтын үйлэнүүдтэ һайн. Зүгөөр наһа барагшыне хүдөөлхэ, газар хахалха, зураг зураха, бөөгэй хэрэг эрхилхэ, модо үндэлхэтэйн унагааха, нүүхэ, субарга болон мүргэл шүтээнэй бусад зүйлнүүдые бүтээхэ, замда гараха, таряа тариха, хубсаһа эсхэхэ, шэнэ хубсаһа үмдэхэ, бэри буулгаха, балин гаргаха; хутага хурсадхаха, ном шагнаха мэтын үйлэнүүдтэ муу. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, наһан ута болохо.

Гарагай 3-да шэнын 9 (майн 5)

Хара хулгана, 4 ногоон мэнгын, уһанда нуудалтай үдэр. Дашаниматай (үлзы хутагтай), маша хайн үдэр. Бурханда мүргэхэ, бурхан, тэнгэри, сахюуса тахиха, лусуудта үргэл үргэхэ, номой үгэлгэ үгэхэ, эд хуряаха, юумэ газаашань үгэхэ, харюулга хэхэ, хии бараа сараха, шуһа ханаха, төөнхэ, үлзы буянай үйлэ үйлэдэхэ, номой үйлэ эхилхэ, тэрэниие гүйсөөхэ, дасан (дуган) нээхэ, наһа утадхалгын хэрэг бүтээхэ, даллага абаха, үри зээлиез бусааха, үрһэ тариха, үүдэ гаргаха, юумэ худалдаха, худалдажа абаха, андалдаа хэхэ, дайсаниие болон ада шүдхэр дараха мэтын үйлэнүүдтэ тон һайн. Зүгөөр энэ үдэр хюмһа абахагүй, хутага хурсадахагүй, хүнэй үһэ абабал, үбшэн хүрэхэ болохо.

Гарагай 4-дэ шэнын 10 (майн 6). Бадма-Самбаавын үдэр.

Харагшан үдэр, 3 хүхэ мэнгын, хада уулада нуудалтай үдэр. Бальжиниматай, буян

ажалые бүтээгээд лэ үнжэе даа. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, бэын юрэнхы тамир һайжарха.

Гарагай 5-да шэнын 11 (майн 7)

Хүхэ бар, 2 хара мэнгын, модондо нуудалтай үдэр. Бурханда, субаргада, дасанда (дуганда), номдо мүргэхэ, ном номнохо, тэрэниие шагнаха, наһа утадхалгын хэрэг бүтээхэ, бэри буулгаха, түрэ хурим хэхэ, үзэгтэ хураха, зурхай шудалха, буян үйлэдэхэ, бурхан, шэмэг зүүдхэл зүүхэ, модо нуулгаха, үрһэ, сээсэг тариха, гэрэй һуури табиха, хараал сараха, дайсаниие дараха, арга эб олохо, хэлэ ама намдааха, зарга шиидхэхэ, эм найруулха, дасан (дуган), субарга, бурхан, ном арамнайлаха, абаһанаа бусааха, мал үүсэлхэ, даллага абаха, городто хэрэг эрхилхэ, шэнэ нютагта түбхинэхэ, шэрдэг бүрихэ, нүүхэ мэтын үйлэнүүдтэ һайн. Гэхэтэй хамта хубсаһа эсхэхэ, худаг малтаха, наһа барагшын хэрэг үйлэдэхэ, хубсаһа угааха, тангариг үргэхэ, модо отолхо, шуһа ханаха, төөнхэ, һүни ябаха мэтын үйлэнүүдтэ муу. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, бэын юрэнхы тамир һайжарха.

Гарагай 6-да шэнын 12 (майн 8)

Хүхэгшэн туулай, 1 сагаан мэнгын, хиидэ нуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, номой сахюусанда үргэл үргэхэ, тантрын тарнинуудые уншаха, тэнгэри тахиха, эм залаха, ном номнохо, харюулга хэхэ, аршаанаар угааха, дайсаниие дараха, дасан (дуган), мүргэл шүтээнэй бусад зүйлнүүдые бүтээхэ, тушаал зээлхэ тухай захиралта тунхаглаха, зарлиг сонсохохо, тараг бэрихэ, айраг халааха, эм найруулха, бэри буулгаха, хурим түрэ хэхэ, наһа утадхалгын ном уншуулха, үһэ угааха, хулгай дээрмэ дараха мэтын үйлэнүүдтэ һайн. Багшада шаби боложо орохо, хубсаһа эсхэхэ, худаг малтаха, наһа барагшын хэрэг үйлэдэхэ, замда гараха, үхэр, мори худалдаха, улай гаргаха, нүүхэ, үрһэ тариха, үхибүү хүдэ оруулха, бага хүүгэдые гэрһэ гаргаад,

үргэл үргэхэ, бисагал үйлэдэхэ, даллага абаха, хэшэг дуудаха, буян хэхэ, онгод тахиха, шэмэг зүүдхэл зүүхэ, хяһа гаргаха, шабар хатааха, дайсаниие болон ада шүдхэр номгодохо, хулгай дээрмэ дараха, ном номнохо, эм найруулха, хубсаһа эсхэхэ, үзэг шудалха, наһа утадхалгын ном уншуулха, амгалан байдалай түлөө үргэл үргэхэ, гэр бариха, шабар зуураха мэтын үйлэнүүдтэ һайн. Зүгөөр хюмһа абаха, наһа барагшыне хүдөөлхэ, шаби боложо багшада орохо, үхэр худалдаха, нүүхэ, шэнэ газарта бууса түхээрхэ, онгосо, хала дархалха, хүүргэ, модон тээрмэ бариха, шуһа ханаха, төөнхэ, хүрһэ зөөлэрүүлхэ, газар малтаха, ном оршуулха, улай гаргаха, үри зээлиез түлэхэ, бэри буулгаха, үхэр худалдаха мэтын үйлэнүүд хориюлтай. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, зол ушарха.

Гарагай 1-дэ шэнын 14 (майн 10)

Улаагшан могой, 8 сагаан мэнгын, шоройдо нуудалтай үдэр. Сахюуса, лусууд, тэнгэри тахиха, хэшэг буян уриха, сан табиха, балин гаргаха, наад тодхор дараха, тангаригаа болуулха, үлзы буянай үйлэ үйлэдэхэ, уһа гаталха, угаал хэхэ, амрагтайгаа золгохо, үбшэ аргалха, наһа утадхалгын хэрэг бүтээхэ, амгалан байдалай түлөө үргэл үргэхэ, тараг бэрихэ, айраг халааха, абаһанаа бусааха, городто хэрэг эрхилхэ, сэргэ бурхан арамнайлаха, мори, сар һургаха, үзэгтэ хураха мэтын үйлэнүүдтэ һайн. Харин ном номнохо, тэрэниие шагнаха, үрһэ тариха, наһа барагшын хэрэг үйлэдэхэ, сангарил хураха, маани сахиха, шэнэ газарта бууса түхээрхэ, гүрэм уншуулха, юумэ худалдаха, худалдажа абаха, ноёной ордондо заргалдаха, гэрэй һуури табиха, угаал хэхэ, хюмһа абаха, бэлэг үгэхэ, бэлбэһэн хүнэй бузарһаа зайлаха, хүншүү хёрбоһо гаргаха мэтын үйлэнүүдые тэбшгэхээр. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, эд зөөри арьбажаха, мал үдэхэ.

ВАРНАШКА - ПРОРОК И ФИЛОСОФ

(Продолжение. Начало в «Дүхэриг» за 23 апреля с.г.)

Бабушка Буднэй условно выделяла в Учении Варнашки семь частей.

Первая часть включала такие вопросы как изменения в природе, войны в потустороннем мире, борьба за власть, новые учения, судьбы людей и т.д.

При этом первая часть Учения Варнашки считалась идеальной программой, определяющей всю программу действий людей на Земле. На бурятском языке эту часть Учения Варнашки бабушка Буднэй называла «альбан дайн болжо байна».

На научном языке данное диссказывание означает, что вся программа живых существ и в том числе поле человеческого сознания и сознание человечества зафиксированы на какой-то ленте и хранятся в долговременной мировой памяти в виде информационного банка данных.

Если это верно, то Варнашка подключался к этой информации и создавал свое Учение и в этом ничего удивительного в наше время нет. Об этом поговорим в другой статье №2.

Вторая часть Учения Варнашки включает вопросы из области технической сферы: электричество, радио, машины, самолеты и космические корабли, а также средства массового уничтожения. Эта часть Учения Варнашки не так удивляла и восхищала бурят.

Третья часть Учения Варнашки содержала такие проблемы, как борьба бедных и богатых, победа бедных людей над богатыми. В эту же часть входили межнациональные войны различного рода, образование национальных государств, репрессии и деление мира на два лагеря.

В четвертую часть Учения особняком входит четырехлетняя война, в которой победит Россия.

В пятую часть Учения также особняком входит проблема осуждения государя с черными волосами и о смутах после его смерти и о приходе к власти человека со светлыми волосами и пометкой на голове. Варнашка говорил о том, что это человек долго не удержится на троне. Он просто развалит народное государство.

Шестая часть Учения Варнашки содержит его отношение к шаманской религии. Варнашка верил в Бога не так, как большинство бурят, он верил в Бога по-своему. Он считал, что со временем люди забудут Бога. Однако такое положение людей будет недолгим. Варнашка связывал возврат людей к Богу с невиданным насилием. Варнашка говорил от имени Бога, что он является участником мировых событий и что его учение не выдумка, а содержание того, что происходит и будет происходить в будущем. Он просил не сжигать его тело после смерти, а сохранить, так как все о том, что он поведал, будет написано в его костях. Эту просьбу Варнашки не исполнили его земляки. Они поступили по-другому... видимо время было суровое, все-таки 1925 год.

Для Варнашки Богом считается сам человек, предки людей, Природа и Вселенная. Все они

продукты сотворения. Чтобы жить на Земле, человек должен быть честным, добрым и любить Природу, человека и человечество. Эти понятия для Варнашки являются основными объясняющими понятиями, если говорить научным языком относительно устойчивого развития мира и человека в нем. Для Варнашки и моей бабушки Буднэй Бог есть и человек, и Природа, и Человечество, и Вселенная. Человеку следует

Варнашка - бурятский Нострадамус

соблюдать правила игры, придуманные Богом и людьми. Местонахождение Бога в душе человека и Мировой Душе. Бог пронизывает пространство и время. Поэтому Варнашка говорил, что не надо задобривать Бога. Бог ничего не просит от человека, тем более жертвоприношений. Все зависит от самого человека, его духовной чистоты. Варнашка считал, что человек должен верить в Бога и носить его в душе. Со временем, он говорил, все изменится и в том числе произойдет обновление шаманизма.

Наконец, в седьмой части Учения Варнашки говорится о великом переселении народов и в том числе третьем этапе переселения бурят в тот момент, когда со дна Байкала будет добывать «черное золото» и в дальнейшем будет перекачка воды Байкала в искусственную котловину. В этой же части Учения говорится о страшной «огненной войне», в результате которой останутся люди величииной в человеческий локоть, которые будут искать друг друга по свету. Эти слова для бабушки Буднэй и старейшин Ольхона являлись загадочными, страшными, тревожными. Их нельзя было воспроизводить вслух молодыми людьми.

М. БИЛЬТРИКОВ, ректор Байкальского межрегионального института, к.п.н., доцент философии.

Гүрэнэй болон ниитын ажал ябуулагша, профессор В.Р. Филипповэй 85 жэлэй ойдо

НЭРЭНЬ ХҮДӨӨ АЖАХЫН АКАДЕМИДЭ ОЛГОГДОО

механизациин, экономикын факультедүүд В.Р. Филипповэй оролдолгоор, институтай бүридэл соо нээгдээн юм. Зүүн-Сибирин технологическа университет

болон бүрилдээн дээдэ хургуули хүдөө ажыхын институтдаа 1962 ондо амьарлан таархан түүхэтэй.

В.Р. Филипповэй СССР-эй эрдэмэй академиин Сибирийн отделениин Бурядай филиалай Президиумэй түрүүлэгшээр хүдэлхэ үедэнь хэлэн ба литературын багахан институт бүридэлдөө ниитын эрдэмэй болон естественнэ эрдэмэй институтдай комплекс болон ургаа. Геологическа институт, экономическа шэнжэлгын лаборатори, тоолон тодорхойлолгын түб эмхидхэгдээ. Филиалай хэдэн байшанууд, олон байртай гэрнүүд баригдаа.

Эрдэмтэдэй халааниинь бэлдэхэ, тэдэнэй мэргэжэл дээшлүүлхэ хэрэгтэ ходо анхаралаа хандуулдаг хэн. Тэрэнэй хүтэлбэрилжэ байха үедэ 100 гаран багшанар аспирантурада эльгээгдэжэ, олонхинь кандидатай диссертаци хамгаалхан юм.

В.Д. Матвеев, А.П. Косых, И.А. Спирихов, Д.К. Червяков, К.А. Васильев, Р.Р. Игнатъев, И.Л. Найманов, А.В. Марышев, С.Н. Мачульский, В.Я. Суетин, И.И. Матафонов, К.Е. Ильин, К.Т. Мункоев, А.А. Баяртуев, Н.В. Барнаков, А.Г. Давыдов, Ю.А. Тарнуев болон бусад мэдээжэ эрдэмтэд В.Р. Филипповэй дэмжэлгэ,

туһаламжаар эрдэмэй докторой нэрэ зэргэ хамгаалаа. Эдэ жэлнүүдтэ аспирантура нээхэхээ гадна, биологийн, ветеринарна, хүдөө ажыхын болон экономическа эрдэмэй диссертаци хамгаалха талаар эрдэмтэдэй совет байгуулагдаа.

Хүтэлбэрилхы болон ниитын ажалай хажуугаар В.Р. Филиппов эрдэмэй 60 гаран ажал бүтээгээ. Тэрэ тоодо 3 монографи бэшээ. Биологийн, ветеринарна, хүдөө ажыхын эрдэмэй 15 кандидатые өөрөө бэлдээн байна.

Тэрэнэй хүтэлбэри доро бүтээн эрдэмэй хүдэлмэринүүд регионуудай, республикын арадай ажыхыда ехэ удхатай байгаа.

Ороной хүдөө ажыхын дээдэ хургуулинуудай дунда хуралсалай "Байгал" ажыхы бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ тэрэ үедэ ходо түүрүү хуури эзэлдэг хэн.

В.Р. Филиппов олон жэлдэ гүрэнэй, партиин хүтэлбэрилхы ажалда хүдэлхэн гэшээ. 1942 ондо КПСС-эй Бурядай обкомой хүдөө ажыхын таһагые даагшаар томилогдоо, удаань КПСС-эй Хорин райкомой нэгдэхэ секретаряар хүдэлөө. 1958 ондо БурАССР-эй Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшээр дэбжүүлэгдээ, тиихэдэ 1960-1962 онуудта КПСС-эй Бурядай обкомой нэгдэхэ секретариин тушаалда хүдэлөө. КПСС-эй XXII, XXIII

сьезднүүдэй делегадаар хунгагдаа. КПСС-эй XXIV съездын хүдэлмэридэ хабаадлаа.

СССР-эй Верховно Советэй 4-6-дахи зарлалы депутатдаар, Бурядай Верховно Советэй 3 зарлалда депутатдаар, мүн Улаан-Үдэ городой болон районной Советүүдэй депутатдаар оло дахин хунгагдаа.

Ленинэй, Октябрийн Революциин болон Хүндэлээй Тэмдэг орденуудаар, "Ажалдаа шалгарһанай түлөө", Эсгэгэ ороноо хамгаалгын дайнай 1941-45 онуудта шэн габьяата ажалай түлөө", ВДНХ-гай медалаар В.Р. Филиппов шагнагдаһан намтартай.

Бурядай хүдөө ажыхын академи 67 жэлэй түүхэтэй ороноймнай Дурна зүгтэхэ томохон дээдэ хургуули болоно. Эдэ жэлнүүдтэ 54-дэхэ удаагаа мэргэжэлтэдые бэлдэжэ табяа. 23300-һаа үлүү агрономууд, зооинженернүүд, инженер-механигууд, ветврачнар болон экономистнар бэлдэгдээ, Камчаткаһаа эхилээд Казахстан хүртэр ороноймнай 13 область, хизаарнуудта эльгээгдэдэг байгаа. Һүүлэй үедэ Буряад, Тува, Саха-Яхад руу, Шэтын, Эрхүүгэй областьнуудта эльгээгдэнэ.

Ю. ТАРНУЕВ, Р. ИГНАТЬЕВ,

Россин Федерациин болон Буряад Республикын эрдэмэй габьяата ажал ябуулагшад, Ветеринарна эрдэмэй академиин академик - профессор В.Р. Филипповэй хурагшад.

Ветеринарна эрдэмэй доктор, профессор Василий Родионович Филипповэй аша габьяае тэмдэглэжэ, академиин зуршалгаар Бурядай гүрэнэй хүдөө ажыхын академидэ тэрэнэй нэрэ олгохо, бюст-хүшөө табиха тухай республикынай Правительство тогтоол абаба.

В.Р. Филиппов партийна, гүрэнэй болон ниитын мэдээжэ ажал ябуулагша, бэлиг түгэдээр эрдэмтэ, багша байһан гэшээ.

Буряад-Монголой зооветеринарна хоёр факультетэй институтдай ректорээр хүдэлжэ байхадаа, тэрэнэ оронойнгоо Зүүн-Түхэй олон халбаритай хүдөө ажыхын эгээл томо дээдэ хургуули болгожо шадаа. В.Р. Филипповэй эсэшгүү оролдолго үүсхэлээр 1962 ондо 84 мянган дүрбэлжэн метр талмайтай институтдай гол корпус, ветеринарна клиникэ, виварий, 100 хууригтай студентнэрэй столово, хамтын 3 байра, 60 айлай байха багшанарай 3 гэр барюулагдаһан юм.

Институдайнгаа хуралсалай ажыхы бүтээсэ ехэтэй, түүрүү зэр зэмсэгтэй: хуралсалай-туршалгын "Байгал" ажыхы болгон хубилагажа шадаа.

Агропромышленна, технологическа, барилгын, хүдөө ажыхын

Арадаймнай ёһо заншалнууд

Эхирэдэ угтай (готов, галгүй, олзон, буйн...) зоной тайлга бүтээдэг Валентин Хагдеев Улаан-Үдэдэ, Намсаравай үйлсын 5-дахи гэрэй 1-дэхи байрада хүлээнэ.

Харин онхотой, хогой, онгой, олзой угтай (яһанай) хүнүүдтэ удаган Вера Петровна Тагласова туһалха. Вера Тагласовнагай ажаһуудаг хаяг гзбэл, Матросовой үйлсэ 7 "А", 6-дахи байра (гансал четверг, пятница хүн зонтой уулзадаг).

Ямаршые угтай (яһанай) хэрэг бүтээдэг бөө Левонтий Абзаевич Борбоев Кабанскын районной Ранжурово тосхондо ажаһуудаг. Олон угтай, мүн

УЛААН СЭСЭГ ЗАДАРЬАНДАЛ ...

Инаг дуранай найхан мэдэрэлые хабарай сагтайдэмы бэшэ холбодог гэжэ урда жэлэй хабар ойлгоо бэлэйб.

Мододой ногооржо, байгаалиин сэсэглэжэ байха үедэ түрүүшынгээ дурантай ушараа нэм. Бидэ хоёр хамта нэгэ класста хурадагбди. Түрүүшээр бишые тэрэнэй дуран тухай ойлгоогүй ябааб. Хургуулидаа ерээд, сугтаа наадажа, тоомоо тааржашые ябаабди.

Майн 23-най үдэрые хэзээдэшые мартахагүйб. Энэ үдэр хүүлшын хонхо жэнгибэ. Тэрэ үдэр, юундэшыеб, минии досоо улаан сэсэг задарһандал үзэгдэжэ байгаа. Клуб соо үдэрын 8-һаа хатар наадан эхилбэ. Би нэгэ заа эсээд, хажуудаа байһан хуудал дээрэ амархаяа хуубаб. Мүнхөөдэй Анатолий хоёр хажуудамни ерэжэ хууба.

Анатолий бүри дүтэлжэ: - Бишни священнигые асархууб... - гэбэ. - Юундэ? - гэбэб. - Бидэ хоёр үбгэн намган хоёр болохонмай бэшэ гү? - гэжэ уриханаар энеэбхилбэ. Хажуудань хууһан Мүнхэ

нүхэрын хууриһаа бодон урданмай зогсожо, шог удхатайгааршые һаа, ханаандам тон таараһан юумэ хэлэбэ:

- Объявляю вас мужем и женой. Аминь, - гээд, бидэ хоёрой хургандаа зүүгээд ябаһан бэлэлигүүдыемнай нэлгэжэ зүүлгэбэ.

Иигэжэ инаг дуранайнгаа мүшэтэ харгыда гараабди. Хэрбээ тэрэ үдэшэ энэ ушарай болоогүй һаа, инаг дуранайнгаа эхине мүнөөшые болотор ойлгонгүй ябаха байгаабди гэжэ унтахынгаа урда ханан хэбтэгшэб.

Энэ хабар бидэ хоёрой ушарһаар жэл болохоёо байна. Би мүнөө инаг ханаа нүхэртөө эдэ мүнүүдые зорюулаад, заримзондо иимэлхабарайсагта инагтайгаа ушархыень хүсэхэ байнаб:

Зэрэлгээ мүшэтэ огторгойн үһээдэ Зэд мүнгэдэл ошыеш бэдэрнэб. Жэгнэмэ даруу номгон зугааш Жэгүүртэ халхяар ерэхыень хүлээнэб. Байрма Б. Захаамнай аймаг.

УГАА ТАХИБАЛ, ХАРГЫМНАЙ САГААРХАЛ!

"Ши эндэхини, би тэндэхиб" гээдэн, нютаг нутаараа таһарангүйгөөр угаа (яһаа) хүндэлжэ, тахижа ябаһан хүн хэзээдэшые хохидохогүй, урагшатай, урматай, жаргалтай ябадаг гэжэ буряад зон анханһаа мэдэдэг байгаа. "Һүүлэй үедэ шажаң мүргэлэй дэлгэрхэдэ, уг удхаа хүн бүхэн өөһэдннгөө бурхадые хүндэлхэ, тайлга хэхэ, тахижа ёһотой болоно гэшээ.

"Угаараа нэгдэхэ, өөһэдннгөө ерээдүйн харгы сэрбэрлэхэ, үхибүүдэйнгээ урдахы харгы арюудхаха шухала болонхой. Хорин 11 эсэрын уг хүндэлжэ бөө хэн бэ гэбэл, Содном Доржиевич Гомбоев болоно. Энэ хүнтэй уулзахаая ханаһан хүн, угаа тахижа, тайлга бүтээхэ зон имэ телефоноор Содном Доржиевичто хандаха аргатайт: 34-96-49. Хүндэ хүшэр сагта угаа тахибал, харгымнай сагаархал, - гэжэ "Хэсэ хэнгэрэг" бүлгэмэй Ехэ удаган Надежда Ананьевна Степанова тодорхойлоод, "Аяар июнь нара хүлээнгүй, ногооной ургажа, сэсэглэжэ байһан май (буряадаар могой) нара соо угаа хүндэлхэдэ, лусуудые тахижада, урагшатай байха" гэжэ онсолоо.

Удаань Буряад оронойнгоо хүн зоной хэрэг бүтээжэ байдаг боонэрэй ажаһуудаг хаяг, телефонуудые нэрлээ. Хонгоодор, сонгоол, сартуул удахатангай мэдээжэ бөө Владимир Аюшеевич Яжанов уулзажа туһалха байна. Хаягын имэ: Лысая гора, Верхняя үйлсэ, 40. Тиихэдэ удаган Валентина Балтахинова ямаршые угта аша туһа хүргэхэ байна. Тэрэнтэй уулзаха гэбэл, имэ хаягуудаар ошохогт:

Улаан-Үдэ, Оцимгэй үйлсэ 12, байрань 9 "а", мүн тиихэдэ автзаводто, Чайковскиин 5, байрань 104.

абзай, галууд угтай хэрэг, тайлга хэдэг Н.А. Степановагай хаяг: Никольский тосхон, Таёжная үйлсэ 60. Нэнгэдэр угтай зоной аша туһада бөө Дугар Доржиевич Очиров хүдэлнэ, тэрэнэй телефон 21-60-53. Баяндай угтанда бөө Борис Дондокович Базаров (гэрэйнь телефон 33-60-31) туһална.

Шоно угтай зоной хэрэг бүтээдэг бөө Эрдэни Гурожопович Очировай ажаһуудаг гэрэй хаяг гзбэл, Шумяцкийн үйлсын 9-дэхи гэр, 57-дохи байра, ажалайнь телефон 25-01-48

Лусууд тахидаг бөөнэр хэд бэ гэбэл, Содном Доржиевич Гомбоев, Владимир Аюшеевич Яжанов, Левонтий Абзаевич Борбоев гэгшэд болоно. Дарха тахидаг бөө Иван Васильевич Дарханов Ивалгада, Комсомольско үйлсын 99-дэхи гэртэ ажаһуудаг. Тиихэдэ дарха тахижа хүүдинсэтэй Владимир Григорьевич Нагуслаев олондо туһатай бөө юм.

"Ураг сагаан тэнгэридэ - хонгоодор, Сахилгаан сагаан тэнгэридэ - Хорин 11, эсэрынхид, Хүхэ мүнхэ тэнгэридэ - булагад зон мүргэдэг байһан юм. Эдэмнай тахигданагүй, мүргэл хэгдэнгүй, тиимэхээ угайнгаа заншал нэргэхэ тухай өөһэдннгөө ханамжа хүнүүд дуулаха бээ. Ай Хайхан гэжэ Ехэ тэнгэридэ мүргэхэ тухай баһал ханамжыетнай шагнаха хүсэлтэйбди. Архигүйгөөр, сагаан эдегээр, хонёор гү (хэлсэхээрээ) уг уудамаа тахижа, муу муухайгаа даража, харгыгаа арюудхал!" гэжэ Н.А. Степанова бултанда хандаа.

Б. ДОРЖИЕВА.

Шираб Чимитдоржиев, түүхын эрдэмэй доктор

БУРГААЛАЙ ҮГЭНҮҮД

(Эхининь апрелин 9-нэй, 23-най дугаарнуудта).
("БЭЛИГЭЙ ТОЛИОО")

3. ХҮҮГЭДЫЕ

НУРГААЛГА

Хэрбээ хүүгэдэй гэмтэ
ябадал хээ хаа,
Али зохио хэнээлтэ хэ.
Тэрэ хадаа доторой
үбшэниие арилгахын
тула
Ханаха, төөнэхые хэнээлтэй
адли мүн.
Бишыхан хүүгэдые
Саг үргэлжэ сохио бү
зүрхэ омогын сүхэрөө
хаа,
Оюунинь дэлгэхэгүй
болохо.
Бишыхан хүүгэдые
хургахадаа,
Үгөөрөө бү доромжологты.
Хүүгэдые хургахадаа,
Тэдэниие урмашуулан
магтагты.

Гэм үгы хүбүүе
Гэр соогоо гэмтэн мэтэ бү
хаа.
Тэрэ хадаа нүхэдөө
үзэмсөөрөө,
Нүхэ руугаа тэрбелдэг
тарбаган мэтээр байха.
Зарим үедэ хүүгэдтэ
Үгэ ба нааданай сүлөө үгэ.
Үдэр хүнигүй малшан
болгоо хаа,
Хоёр хүлтэй мал болохо.
Хүүгэдтэ зүрхэнһөө
дурлабашье,
«Муха, муха» гэжэ үлүү
бү эрхэлүүлэ.
Тэрэ хадаа журамгүй
болоод,
Эдэб муугаар аашалха.
Үлгын дотор хэбтээн
нялхые
Тарбаган мэтэ үргэлжэ
бү унталуула.
Нойрой мунхагай
бүрхөөлөөр
Сэдхэлэйн тунгалаг
ухаан булангиртаха.
Хүүгээ хүүхүүлхын
забхарта
Наадаар уни удаан
хэргэгшүүлэ.
Нойрын үсөөн байгаа
хаа,
Тэрэ хадаа хэргэг нэгэн
болохо.

4. НЭРИМЖЭТЭЙ

ЯБАГТЫ

Нэримжэгүй мундуугаар
Өөрын зоргоор бү яба.
Мини сэдхэл хайн гэжэ
нэримжэгүй бү хуу.
Бэые ногтуулагша
архине
Амтархан байжа бү уу.
Юумые хайнаар
мэдээгүй аад,
Магтаха, муушалхые бү
оролдо.
Бусаддай гэмые хайсар
мэдээгүй аад,
Бусадта бү тунхагла.
Өөрынгөө шанарые
нюужа,
Бусаддай шанарые
мэдэхые оролдо.
Бусаддай гэмые нүдөөрөө
элитэ үзэбшье,
Тэрэниие бү баһамжала.
Өөрын нюуртахи халтар-
хултар хирые
Түрүүн арилгаха хэрэгтэй.
Өөртэшни таарамжагүй

байбашье,
Буса хүниие бү муушала,
Бусаддай хэрэг бү
муушала.
Танилсаагүй хүнтэй
хөөрэлдэхэдөө,
Өөрыгөө магтан, бусадые
муушалан бү дуутара.
Алдар солоёо дуулгахые
хүсөө хаа,
Өөрыгөө бү магта.
Өөрыгөө маша тэнэгби
гэжэ
Бусадта хүхирэн
дуулган болон.
Тэрэшэлэн өөрын хүбүүе,
гэргые
Бусадта бү магта.
Үйлэ хэрэг бүтээхын урда
Бардам ехэ үгэ бү үгүүлэ.
Хэрбээ бүтээжэ
шадаагүй хаа,
Бусаддай энеэдэ нааданай
орон болоно.
Өөрынгөө мэдэхэ юумые
хайрхан үгүүлхээс бү
яара.
Хэрбээ эдеэнэй үедэ ороо
хаа,
Уркуулан айлан мэтэ
бү эдеэлэ.
Мүнөө эдеэлээд ерэнби
гэжэ үгүүлэ хаа,
Үзэсхэлэнтэй гэшэ.

5. ДОТОО МУУ СЭДХЭЛ БҮ БАРИ

Зүрхэндөө үһөө
барибашье,
Сухалтай нүдөөр бү хара.
Баяртай дүрөөр миһэлээ
хаа,
Дайсаншые эндүүрхэ.
Дотороо муу сэдхэл
барибашье,
Газаашань зөөлэн үгэ
хүсэлжэ гарга.
Тэрэ хадаа лаб хойнохине
бододог,
Дотороо сэсэн хүнэй
ябадал мүн.
Хэрэггүй омог бардам
ёһые
Бусадта хэзээшье бү
үзүүлэ.
Өөрынгөө зүрхэ үгы
зангые
Бусадта эли бү харуула.
Тэрэшэлэн ёһодо
үзэгдөөгүй
Үлүү ехээр номгоноо
хэтэргэжэ бү яба.
Ёһодо үзэгдөөгүй
номгонине хэтэргэе
хаа,
Адагуусан мэтэ зараха
болохо.
Хара сэдхэлтэй муу
хүнүүдтэй
Хэзээшье бү үһөөрхэлдэ.
Олон хүнүүдтэй
наадахадаа,
Нэрэмжэгүйгөөр гэмтэ үгэ
бү алда.
Хорото сэдхэл зүрхэндөө
баригшад
Тэрэ үгөөршни мэсэ хэхэ.
Өөрыншни талые
барилсагша хүнүүдтэй
Аха дүү мэтэ яба.
Үгэнь зөөлэн аад,
сэдхэлэнь хара
хүнүүдхээ
Холо зайла.
Хоёр нюуртай, хоёр
хэлтэйшүүлые
Мини нүхэд гэжэ бү этигэ.
Атаархал дүүрэн
нүхэрые
Дайсанһаа үлүүгээр
нэримжэлэ.

Нүхэртөө бодото туһалха
сэдхэлтэй гэшэ хаа,
Үбдэхэ сагтань туһала.
**6. ХҮН ЗОНТОЙ
ХАРИЛСАХА ЖУРАМ**
Бусаддай магтан
байхадашье,
Тэрээндэнь үлүү баясан
бү яба.
Бусаддай өөрыешни
муушалхааа,
Магтан хайшааха ехэдэ
хаа, хорлохонь ехэ.
Тэрэшэлэн бусаддай
муушалбашье,
Тэрээндэ үлүү
хонтогшон бү яба.
Магтанһаа
муушалһан хадаа

Бусаддай гэмешни
уудалха үедэ
Харюудань гэмешнь бү
уудала.
Толгойень эрьюулхэ үгэ
хэлэжэ,
Эльгэ хатаа хаа, үзэсхэлэнтэй
байха.
Бусаддай муушалхын
үедэ
Сухалаа хүрөө хаа, бэээ
баряад дуугай хуу.
Үгышые хаа, сэдхэлээрээ
шадаха байгаа хаа,
энеэжэ үзэ.
Ухаан мэдэл багахан бии
гээшэ хаань,
Тэрэ хадаа гэмшэжэ
хүлисэл гуйха.
Хэршые сухалаа хүрээбэл,
Зохидагүй зүй бү хэлэ.

7. МЭХЭГҮЙ ЯБАХЫН НУРГААЛНУУД

Бусаддай гэһые олоо хаа,
алта мүнгэншые байг
Бүгэдэндэ дуулга.
Бусадһаа урьһаар
абаһана,
Хэзээшье бү мартуула.
Бусаддай шэрүүн үгэ
хэлэхэдэ
Муу сэдхэлтэ гэжэ бү
муушала.
Өөртэмни ямар гэмүүд
бииб гэжэ
Саг үргэлжэ бодожо яба.
Бусаддай ядуурха сагта
Туһалха гэжэ оролдо.
Үглөөдэршые өөртэшни
ядуурха ээлжээн ерэхэ.
Урдын хорлоһоной
харюу абахын тула
Бусадта хэзээшье бү
хорло.
Үдэр бүри өөрыгөө
тахидаг мэтэ,
Бурханда али шадахаараа
тахил үргэ.
Үглөө, үдэшэ бүри
гурбан эрдэнидэ
Али шадалаараа мүргэл
үйлэдэ.
Бусаддай мүргэл, үргэл
үйлэдэхын сагта
Тэдэниие наадалан бү
үйлэдэ.

В) ГУРБАН- ДҮРБЭН МҮРНҮҮДНЭЭ БУРИДЭН НУРГААЛАЙ ҮГЭНҮҮД

Наһанай гурбан хайхан
Балшар бага ябахада,
эжы аба хайхан,
Эдир залуу ябахада,
инаг нүхэр хайхан,
Үбгэрэн үтэлхэ наһанда
аша гушанар хайхан.
Дэлхэйн гурбан хайхан
Шэнээр бадархан
сэсэг хайхан,
Сэлмэг тэнгэрийн
агаар хайхан,
Сэсэн хүнэй
сэдхэл хайхан.
Гурбан ехэ
Тугас шубуунай
һүүл ехэ,
Туранхай малай
яһан ехэ,
Тэнэг хүнэй
hanaан ехэ.
Гурбан хурдан
Хүлэг мориной хүл
хурдан,
Мэргэн хүнэй ханаан
хурдан,
Хүдэр номын годли
хурдан,
нахитай тэнгэрийн
үүлэн хурдан,
харуул ухаата хүнэй
hanaан хурдан,
хайн мориной ябадал
хурдан.
Гурбан баян
Уняартаһан тала баян,
Олон хүүгэдтэй гэр баян,
Олондо хүндэтэй залуу
баян.

Хойшодоо өөртэшни туһа
болохо.
Бусаддай өөртэшни хорлоо
хаа,
Энэрхы дүрөөр туһа хүргэ.
Оюун ухаан багахан бии
байгаа хаа,
Тэрэ хадаа эшэжэ хүлисэл
гуйха.
Багахан баясаһан сагтаа
Баясаһанай энеэдэ алда.
Баясабашье хаа, энеэдэ
алдадаггүй -
Тэрэ хадаа уужам
сээжэтэй ёһо мүн.
Дотороо бага
сухалдабашье,
Шарайгаа барайлган,
нүдөө хубилган бү бай.
Бага наһатай
нялхануудые
Бага гэжэ бү баһамжала.
Гурбан жэл үнгэрһэн
хойно
Тэдэнэр галай дүлэн мэтэ
бударха.
Этэ хүн хадаа үгытэй,
шадал багатай туһань,
Энээгээр юу хэхэбиб гэжэ
бү сэдхэ.
Бусаддай өөртэшни
туһалхые
Буса хүнүүдтэ үргэлжэ
дуулга.
Бусаддай миһэлзэһэн шарай
харамсаараа,
Али наһанан, али
соносоһон бүтэдээс бү
хөөрз.
Бусадһаа бэлэг абаа хаа,
Үри мэтэ түргэн бэлэг
баһа үгэ.

Хэрбээ бусадтай
заргадаха сагтаа
Худал үгэ хэзээшье бү
холи.
Нэгэнтэл худалаар хэлээ
хаа,
Зүбшые хаа илажа
шадахагүй
Зарим нэгэнһээ дуулаһан
юумэндэ
Ехээр бү этигэ.
Сугларагшаддай дунда
үгүүлхэ үедөө
Бусаддай нюур дахин-
дахин бү хара.
Бусаддай дуулаха,
шагнахагүй байхадань
Номнохо жүдхэлгөө бү
ехэдхэ.
Тэрэ хадаа гансаараа
дуугарагша
Дуули хүгшэнтэй адли
гээшэ.
Өөрынгөө хэлэһэн үгэдэ
Өөрөө бү энеэ.
Нэгэ хурса үгэ хэлэһэн
дары
Олоной нюурые бү
хара.
Хэнтэйшые хөөрэлдөө хаа,
Зөөлэн үгөөр асуужа
байжа аажамаар хэлэ.
Өөртэшни эндүү гараха
сагта
Эндүүрбэб гэжэ хэлэ.
Бусадта тоогтохые хүсөө
хаа,
Үнэн сэхэ яба, олон үгэ бү
дуугара.

Урван үгэ

Гурбан баяр
Аарга унаһан хүн - үдэр - и баяр,
Эмээл абаһан хүн - харын баяр,
Гэр абаһан хүн - жэлэй баяр.

Гурбан үндэр
Уулада ургаһан һаглагар модон үндэр,
Уулын дунда Хан-Тэнгэри үндэр,
Олоной дунда алдартай сэсэн үндэр.

Гурбан сэбэр
Үүлэгүй тэнгэри сэбэр,
Үнэлэгүй тулга сэбэр,
Үнээ һамнаһан һамган сэбэр.

Гурбан зөөлэн
Нялха малай мяхан зөөлэн,
Эрдэмтэ хүнэй хэлэн

Гурбан хүнгэн
Худалша хүнэй хэлэн хүнгэн,
Хурдан мориной туруун хүнгэн,

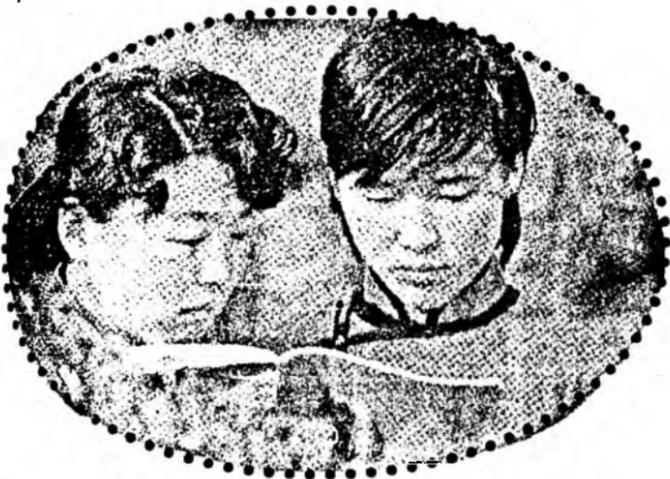
Хурса хутагын эрэ хурса.

Гурбан олон
Муу хүндэ үгэ олон,
Һайн хүндэ нүхэд олон,
Муу ябахата, дайсад олон.

Гурбан үгы
Залхуу хүн жаргал үгы,
Хобдог хүн үри үгы,
Һогтуу хүн туһа үгы.

Худагта загаһан үгы,
Хуушан үгэдэ худал үгы,
Ехэ тэнгэридэ шата үгы.

Гурбан тооһотой
Хүлэгэй хашаа тооһотой,
Хүнэй муу сэдхэл тооһотой,
Һалан гэргэнэй гэр

Ухаатай хүнэй сэдхэл зөөлэн,
Шашадаг хүнэй үгэ зөөлэн.

Гурбан хоохон
Мэдэрэл муутын толгой хоохон,
Харуу хүнэй гэр хоохон.

Гурбан галзуу
Зуудаг нохой галзуу,
Хониндо ороһон шоно галзуу,

Хотондо ороһон хулгайшан галзуу.

Гурбан харанхы
Гэрэлгүй гэр харанхы,
Һургуулигүй хүн харанхы,
Хонигүй хотон харанхы.

Гурбан холо
Муу мориндо газар холо,
Харуу хүндэ нүхэд холо,
Үхэнэн хүндэ наран холо.

Гурбан долгитой
Далай уһан долгитой
Хүн болохо хүбүүнэй зүрхэн долгитой,
Ангые бариха начин долгитой.

Гурбан аргагүй
Тэнгэридэ гараха аргагүй,
Шэхэ үзэхэ аргагүй,
Альгаа хазаха аргагүй.

Гурбанһаа зайлан яба
Буха ябаһан сарһаа зайлан яба,
Гэлэн ябаһан хараһаа зайлан яба,

Буруу сэдхэлтэй хүнһөө зайлан яба.

Гурбан задагай
Эзэн үгы зөөри задагай,
Эрэ үгы эхэнэр задагай,
Азарга үгы адуун задагай.

Гурбан харша
Ехэ мүнгэн аминда харша,
Ехэ гэр эзэндэ харша,
Үндэр хашаа адуунда харша.

Гурбан хара тооһотой.

Бишыхан голый уһан хара,
Хатуу хүнэй сэдхэл хара,
Харуу эзэнэй һанал хара.

Гурбан боро
Гуламтын үнэнһэн боро,
Хара һанаатын сэдхэл боро,
Үхэнэн хүнэй бэе боро.

Гурбан хүхэ
Дээрэхи тэнгэри хүхэ,
Хабарай уһан хүхэ,
Талын сэсэг хүхэ.

Гурбан сагаан
Үдэжэ ябахата,
шүдэн сагаан,
Хүгшэржэ ябахата, үһэн сагаан,

Үхэхэдэ, яһан сагаан.

Гурбан улаан
Һалхитай тэнгэриин хүбөө улаан,
Жаргалтай гэргэнэй хасар улаан,

Жалгын бургааһан улаан.
Залуугай ганзага улаан,
Һуужа ябаһан наран улаан,

Жэрхэмэ загаһанай жабар улаан.

Гурбан эрдэни
Холо газарта хүргэнэн,
морин эрдэни,
Холын хүнтэй танисаһан хүүхэн эрдэни,
Хотогор газарта бэлшэнэн хонид эрдэни.

Гурбан бата
Ургаһан модоной үзүүр бата,
Ухаан сайтын үгэ бата,
Уулын харсагын һабар бата.

Гурбан һула
Һулаар бооһон утаһан һула,
Һургаагүйгөөр ургаһан үри һула,
Журамгүйгөөр ябаһан эмэ һула.

АЖАБАЙДАЛ ТУХАЙ БОДОЛНУУД

Хандажап Дампилова

Ажабайдал, юрэдөөл, хүндэ гэнэ гүш?
Ажалай, ажабайдалай амтые үзөө гүш?
Амтата хилэмээс өөрөө болгожо здеэ гүш,
Ажаллажа олоһон мүнгээс хүндэлжэ һураа гүш?
Ажал гэшэ жаргал гэлсэдэгые дуулаа гүш?
Али хүнүүдэй үгэһөө юрэл дуугарна гүш?
2.

Али хүнүүдэй үгэһөө юрэл дуугарна гүш?
Аман байнал гээд баһал гэмэрнэ гүш?
Али ажабайдал үнэхөөрөө шамайе гасаална гүш?
Хэндэ мүнөө хэлэхэбши өөрынгөө зоболон,
Хэншые шамайе ойлгожо үгэхгүй даб гээд
Холо досоогоо нюугаад лэ ябаашань дээрэ.
3.

Холо досоогоо нюугаад лэ ябаашань дээрэ
Хоб үгэ, худал хуурмагые, мэхэ гохо
Хараашагүй, дуулаашагүй болоод ябаа һаа,
Зүрхэ сэдхэлээ доһолгоонгүй, тэниглэн
Зол жаргалтайб гэжэ һанаашые һаа,
Зоболондо дайрагдаһан нэгые хайрлан.
4.

Зоболондо дайрагдаһан нэгые хайрлан
Заяа хубиенһе ололсожо туһалаа һаань,
Зулашни буурсагтан гоёор бадаржа,
Наһанайшни харгые сагаанаар гэрэлтүүлэхэ.
Найдал, хүсэл, эрмэлзэлшни бүриддэхэ
Нүхэдшни шамайе хүндэлэн үргэхэ.
5.

Нүхэдшни шамайе хүндэлэн үргэхэ,
Нэгэтэ, гэнтэ бүдэршоо һааш, хүлисэхэ,
Нэгэнтэ бэшэ шамда амжалта ерэхэ.
Олон нүхэдэй найдал болон Одон мэтээр туяаран гэрэлтэхэш
Одоол тиихэдэ болгоожол ябаарай.
6.

Одоол тиихэдэ болгоожол ябаарай
Олдохо тэрэ үедэнь хара сэдхэлтэн
Отолон шамайе хаяхаар зэһсэхэ.
Эндэл шини заяаншни туһалха
Эдэгшэгүй шарха гэжэ байдаггүй
Этигэл, тэсэбэри, найдал хэрэгтэй.
7.

Этигэл, тэсэбэри, найдал хэрэгтэй
Эрдэм һургаалшые шамайе абархагүй
Энээхэн үедэ бодомжолжо үзөөрэй.
Хүрһэтэ энэ дэлхэй дээрэ
Хүн боложо түрэнэн хубияа зүбөөр
Хэрэглэжэ шадаа гүш, энээхэн хаһа соо.
8.

Хэрэглэжэ шадаа гүш, энээхэн хаһа соо

Хүн нэрэ үргэжэ ябаха эрхээс,
Хүрһэтэ дэлхэй дэмы шамайе, бөөмэйлөө гү?
Алтан нара харуулжа түрэнэн эсэгынгээ
Амтан уурагаа хүхүүлжэ тэнжээһэн эхынгээ
Ашыень харюулжа шадаа гүш, нихэдээ?
9.
Ашыень харюулжа шадаа гүш, нихэдээ -
Алхам бүхэнөө болгоомжолон хэхэ,
Аха нүхэдөө хүндэлэн ходоодоо нүгэдэхэ,
Үгэ бүхэнөө шүүмжэлэн хэлэхэ.
Үетэн нүхэдһөөнь илгархагые оролдохо -
Үе сагай, юртэмсын ёһые сахижа.
10.

Үе сагай, юртэмсын ёһые сахижа
Үеынгөө хани нүхэрые шэлэн олоош,
Үри хүүгэдые түрэжэ, тэнжээжэ жаргааш.
Гэбшые сэдхэлшни энээгээр хананагүй
Гэбшые жаргалшни энээгээр дүүрэнэгүй
Гэрэлтэ һайхан дураншни унтарнагүй.
11.

Гэрэлтэ һайхан дураншни унтарнагүй
Гэнтэ нэгэтэ сээжыеш дэлбэлэн одоо
Газаашаа мушхаран гараха тэгүүлэн.
Наһанайнгаа эгээл жаргалтай хаһын дурые
Наадан соогуураа алдажа зүдэрөөш.
12.

Наадан соогуураа алдажа зүдэрөөш
Найдалаа, баяраа, жаргалаа орхөөш
Нэгэнтэ бэшэ шаналнаш энэнээ.
Урдашни олон дабаанууд ушархал
Уйдаха, гунглаха сагыше тулахал
Урма зориггоо мохонгүй ябахые оролдоорой.
13.

Урма зориггоо мохонгүй ябахые оролдоорой
Угаашые бэрхэтэй, хүшэр сагта ажаһуунаш
Ухаан соогоо эдэ бүгэдые бодомжолоорой,
Оршолон дэлхэй захигүй үргэн тэнюун
Олон нүхэд шамайе тойроод байха
Ололсожо үгээс хөөрэлдэхэл тон шухала.
14.

Ололсожо үгээс хөөрэлдэхэл тон шухала
Омог дорюун зан гаргаха хэрэггүй,
Оюун сэдхэлээ дууһыень нүхэдтөө сэлин,
Үгэ бүхэниенһе анхаралтайгаар шагнан
Үндэрөөр сэгнэн нүхэдтөөл түшгэлэн
Үргэн дэлхэйн һайханиие сэгнэн ябаха.
15.

Үргэн дэлхэйн һайханиие сэгнэн ябаха

Үглөө бүри шубуудай дууе шагнан,
Үдэр бүри алтан наранда жэгнүүлэн,
Хабар намарые адли баяраар утган
Хүйтэн халууниие илгангүй баһал ябаха.
Хүн түрэнэн бэемнай иимэл табилантай.
16.

Хүн түрэнэн бэемнай иимэл табилантай
Хүхижэ, уйдажа, баяраар зүрхөө халаан
Хүндэлүүлжэ, зарим ушарта шоолуулжа,
Юртэмсэ дэлхэй элдэбээр заримдаа эрьэнэ
Юугээршые урдань орохын аргагүй
Юрэл ингэжэ амидаржа ябаха шухала.
17.

Юрэл ингэжэ амидаржа ябаха шухала
Юунһээшые сухарингүй, урагшаал дабшан
Юртэмсын жамаар ажаһууһал эрхэтэйбди
Хадын орёл өөдэ ходоодоол абиран
Хамаг бүхы бэрхэшээлнүүдые дабан
Хүн түрэнэн нэрээ нэрлүүлхэ болонобди.
18.

Хүн түрэнэн нэрээ нэрлүүлхэ болонобди.
Хүшэрэнэ юртэмсын эрьёшые дабан,
Хээзэ нэгэтэ эрьехэ жаргалда найдан.
Намарай хэды жэхэрүүн хүйтэншые һаа,
Наартай хабар эрежэл эредэг, хөөрхэй.
Налгай зунинһе хойноһоонь яарадаг.
19.

Налгай зунинһе хойноһоонь яарадаг
Намарай хүйтэн хюруушые унадаг
Наһыемнай тоолон, уршалаа нэмээдэг.
Һаяхан лэ, залуу сэбэрнүүд ябаад,
Һаншагнай сагаан хюрууда дайрагдаба
Һара жэлнүүдэй ошохонь ямар түргэн бэ?
20.

Һара жэлнүүдэй ошохонь ямар түргэн бэ?
Һаял түрүүшын дурантай ушарһан шэнги аад,
Һайхан тэрэ мэдэрэлээ үшөө алдангүй
Ажабайдалай хүшэр ашаае бултал
Абажа мүр дээрээ гаранабди яаралгүй...
Ажабайдал юрэдөөл хүндэ гэнэ гүш?
21.

Ажабайдал, юрэдөөл хүндэ гэнэ гүш?
Алхам бүхэмнай бурханай мэдэлдэ
Аюул, гэнэ орол зайсуулхын тулада
Уншанабди, сэдхэлээ арюудхан досоогоо
Сагаан Дара Эхын тарни ходоодо,
Ум дари, дудаари, дүри суухаа!

Залуу наһан - эалитай үөл.

Апрелиин 29 - Хатарай уласхоорондын үдэр

ТҮҮХЫН ХУУДАНА ИРАХАДА...

Дуу хатаргүй, хүгжэмгүй хүн ябажа шадахагүй, ханаа сэдхэлын хоонон байдаг. Гоё найханаар дуулаха, хатарха талаан бүхы хүнүүдтэ үгтэнгүй ха юм. Харин бэрхээр хатархаяа ханаһан хүнүүд бага сага оролдосотой байбал, хүсэлөө бэелүүдэг. Хэды тиигэбшье, хүгжэмдэ тааруугаар, уян хүдэлсэтэйгөөр хатархын тула тэсбэритэйгээр нураха хэрэгтэй. Ритм ойлгохо ушар хадаа хүнэй эгээл гол шэнжэ болон. Үшөө Чарльз Дарвин иигэжэ тэмдэглэһэн байха: «Бүхы ан амитад элдэб абяануудыг дуулаад, тэмдэг үгэдэг». Хүгжэм доро мориншыг

рүүн бии болоо гэжэ түүхэшэд тоолоно. Тэрэ дороо Францида бии болоһон байна. Тэрэ саһаа хойшо олон тоото балетнэ хатарнууд энэ гүрэнһөө эхи абана. 1661 ондо Парижда хатарай түрүүшын академи нээгдэһэн юм. Эндэл 1715 ондо мүн лэ түлөөһэтэй түрүүшын ниитын хатарай бал болоо. 1768 ондо бална хатарнуудай тусхай байшан нээгдээ бэлэй. Харин 1797 он ой туршада ганса Парижда аяр 684(!) хатарай бал үнгэргэгдэһэн түүхэтэй.

хатардаг ха юм. Эртн эртэ сагай хүнүүд ангуушад байгаа һэн. Тэдэнэр зэрлиг амитадай хүдэлсэ, гэшхэдэл нажаадаг һэн. Тэрэ үеын хүнүүд сүлөө сагтаа ажалайнгаа хүдэлсые мүн лэ нажаан хатаржа, бээе һамаарууддаг бэлэй. Эртэ урдын Грецидэ хатар ехээр хүгжэнги байгаа. Тэрэ сагай Грециин хатарнууд ниитын ажабайдалтай тон нягта холбоотой юм. Жэшээлбэл, элдэб бурхануудта зориулагдаһан хатарнууд манда мэдээжэ. Эндэ лирическэ, хүдөөлэлгын, хара зоной хатарнууд элирээд гарана. Хэдэн зуугаад жэлнүүдтэ ниитын ажабайдалтай нягта холбоотой хатар аргагүй ехээр хүгжэнэ бшуу.

XIV зуун жэлдэ Италида бална хатарнууд эгээл түрүшэе. XIX-XX зуун жэлнүүдтэ бална хатарта оршодог түргэн ба удаан вальсһаа, квикстепһээ, тангоһаа гадна, Латин Америкын самба, мамбо, ча-ча-ча, румба, бамба хүгжэн һалбараа. Мүн джазай хүгжэмтэй адли бути-вуги, блюз, чарльстон, рок-н-рол, твист, йе-йе, халли-галли гэхэ мэтэ хатарнууд дэлхэй дээгүүр таража суурханаһан байна. Борис БАЛДАНОВ.

ОНСО ТАБИСУУРТАЙ...

Үхибүүдэй сүлөө сагыг эзэлхын тула хургуули бүхэндэ элдэб янзын кружок болон секцинууд хүдэлдэг гээшэ. Иймэ кружогуудай хореографическа гү, али хатарай кружок болоно. Зарим хургуулинуудта хореограф дутагдажа, хатарай кружок эмхидхэгдэнгүй. Нүгөө зарим хургуулинуудта тусхай нураалсалгүйшье һаань, хатар нааданда бэрхэ онсо табисууртай хүнүүдыг абажа, үхибүүдэйнгээ бэлиг талаан хүгжөөнэ. Эгээл иигэжэ Түнхэнэй аймагай Горхойной болон Шэмхын дунда хургуулинууд хүдэлжэ байдаг. Эдэ хоёр хургуулинуудта хореографоор залуу хүбүүн Эрдэни Дашанимаевич Туманов хүдэлнэ. Эрдэни Дашанимаевич 1993 ондо тус аймагай Хужарай дунда хургуули дүүргээд, Улаан-Үдэ хотодо Бурядай республиканска соёлой болон искусствын училищиин хореографическа таһагта ороо һэн. Эндэ нуража байхадаа, эсгээ ороноо хамгаалхаа сэрэгэй албанда татагдаһан юм.

Байгаалиһаа абһан талааниг хатарай багша Людмила Лопсоновна Намсареева бүри хурсадхаа. Энэ үедэ Эрдэни ганса хургуулидаа бэшэ, мун аймаг соогоо шалгардаг болоо. Мүноо Эрдэни Дашанимаевичай кружок үнгэргэжэ байхада хараад, «энэ хүбүүн хатарайнгаа багшын, ахайнгаа «хэшээлнүүдыг» толгойдо, тон наринаар, оортөө хэрэгтэйгээр хадуужа абаа гэжэ ханагаана. Эрдэни Дашанимаевичай хүсоор олон хүбүүд, басагад хатарай түрүүшкүү аажамуудыг хэ мүн шэлэ хатарнуудыг гүйсэдхэжэ нурана.

Эрдэни Дашанимаевич ажалдаа хамсыгаа шуун оронхой. Тиймэнээ манай үхибүүдэй бэлиг шадабаринь аргагүй ехээр дээшлэнэ. Эрдэни Дашанимаевиче ажалда тон зуб абаабди, - гэжэ Горхойной дунда хургуулийн директор Мунко Батаевич Майоров хэлэ һэн. Эрдэни Дашанимаевиче хатарай уласхоорондын үдэрөөр үнэн зүрхэнһөө халуунаар амаршалаад, ажалдаа амжалта туйлахыень хүсэһэнбди. Борис БАЛДАНОВ. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Эрдэни Дашанимаевич Туманов. АВТОРАЙ фото.

ХЭЗЭЭ, ХААНА, ЮУН БОЛООБ?

АПРЕЛИИН 30:
1883 он -мэдээжэ чех уран сохёолшо Ярослав Гашегай түрэнэн үдэр
Үнинэй журналистын ажагалта.
Я.Гашек «Үүр» гэхэн нэрэтэй совет үеын түрүүшын буряад сониний үндэһэ нуури табигша, редактор гэжэ тоологдог.
Буряад Республикын журналистнуудай холбооний шан мүнөөшье хүрэтэр Я.Гашегай нэрэ зүүһэн зангаа.
1912 оной майн 5-га Б.И.Ленинэй «Правда» газстын түрүшын дугаар гараһан байна. Энэ үдэрые олонхи журналистнууд мүнөөшье хүрэтэр өөрынгөө һайндэр - хэблэлэй үдэр гэжэ тэмдэглэгдээг.
МАЙН 1:
Хабарай болон ажалай һайндэр
1692 он- Россия түрүүшын сэрэгэй онгосо уһа руу табиггаа
1929 он- Берлиндэ ажалшадгай майн нэгэнэй демонстрацида хабаадагшадые намнаһан, алаһан үдэр.
1930 он- Туркестанай - Сибириин түмэр харгы нээгдээ.
МАЙН 2:
1968 он- Парижда окутагай буһалгаан эхилбэ.
МАЙН 3:
Хэблэлэй эрхэ сүлөөгэй бүхэдэлхэйн үдэр
1706 он- Санкт-Петербургта Петропавловска хэрэмэй нуури табиггаа.
1803 он—США-гай Франциһаа Луизиана газарые худалдажа абһан үдэр
1845 он—мэдээжэ ород биолог Иван Мечников түрэнэн юм.
1867 он- Россин Улаан Хэрээһэнэй бүлгэм байгуулаггаа.
МАЙН 4:
1834 он- «Аракчеевцинын» эсэгэ Алексей Аракчеев наһа бараа.
МАЙН 5:
1581 он- Иван Федоровой календарь (литэ). Энэ үдэрһөө хойшо Россия литэнүүд гаража эхилээ.
1738 он- Петербургта Росси соо түрүүшын хатарай хургуули нээгдэһэн байна.
1818 он- Карл Маркс түрөө.
МАЙН 6:
1727 он- Россин хатан I Екатерина наһа бараа.
1854 он- мэдээжэ психиатр, психолог, психоанализай үндэһэ табигша, Зигмунд Фрейдын түрэнэн үдэр.
Б. БАЛДАНОВ бэлдэбэ.

ХАТАР, КАЙФ, «ШЭРЭГДЭНЭ»...

Һаяхан бидэ «Фитом», «Триум» болон «Аквариум» дискотекэнүүдтэ ошожо, иимэ асуудалнуудта харюусахыень залуу үетэндэ дурадхаһан байнабди:
1. Ямар хатарнуудта дуратайбта?
2. Хатар танда юу үгэнэб?
Дарима Ж. (23 наһатай, оюутан):
- Бална хатарнууд сооһоо вальс хатархада зохиң байдаг. Харин мүнөөнэй рейдэ тон дуратайб. Тиймэнээ хатархадаа сэнгэдэбди.
Ольга Б. (19 наһатай, оюутан):
- Техно, рейв хатархада гоё даа. Хатархадаа бахаа ханаадаг гээһэнб.
Света Ж. (22 наһатай, оюутан):
- Ямаршыг хүгжэм доро хатарха аргатайб. Хатаржа байхадаа, һамаарнаб, кайфда ородогби, «шэрэгдэнэб» (тацусь).
Цыремжит Ц. (20 наһатай, оюутан):
- Хатараймни стиль сэдхэлэй байдалһаа дулдададаг. Хэлэлтэггүй ехэ юумэ үгэнэ.
Лена С. (18 наһатай, оюутан):
- «Аквариумда» дискотекын түгэсхэлэй час хахад соо ганса вальс табидат. Энэ намда ехэ һайшаагдана. Мүн арадай хатарнуудыг гүйсэдхэхэ дуратайб.
Б. АЮРОВ хөөрэлдэбэ.

ЭРХЭ СЭДЬХЭЛЭЙ МҮРНҮҮД,
ЭРХЭХЭ ӨНӨТӨЙ ЗҮЙЛНҮҮД

Знакомьтесь: новая книга

"ПЕРВЫЕ СТРОКИ"

В Восточно-Сибирской государственной академии культуры и искусств вышел первый студенческий сборник (редактор К.Г.Полонных) стихов молодых поэтов. В сборнике более 50 стихотворений молодых авторов. Разнообразна тематика сборника: стихи о любви и дружбе, о студенческой поре, о сложностях современной жизни, о поэзии и поэте. Здесь опубликованы стихи Н. Красниковой, Т. Богинской.

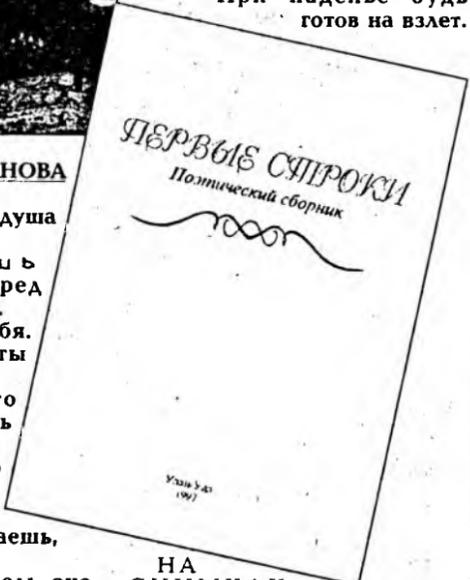

Полина ТИГАНОВА

Поэт - это значит душа
нараспашку
С т о и ш ь
обнаженным пред
миром большим...
Все знают тебя.
"Это слава," - ты
скажешь
- Нет, это
огромная горечь
души.
Ты словно
на площади.

Сердце в ладонях,
Как птицу, сжимаешь,
боясь отпустить.
А сердце горит, ведь оно
молодое,
И хочется всех и понять, и
простить.
Помост- эшафот и помост
этот- сцена...
Опустят топор и бросят
цветы?
Поэт - это значит всю жизнь
под прицелом,
На людях и в горе и в
радости ты.

Жаргалма РАДНАЕВА
Будь самим собою, человек,
Не играй на публику, как
шут,
Проживи с достоинством
свой век,
А не как дешевый мелкий
плут.
Благородством не зови
обман,
Добивайся без вранья
почета.
Выпрями свой гордый
стройный стан,
При паденье будь
готов на взлет.

НА
СНИМКАХ:
преподаватель русского
языка и литературы, доцент
ВСГАКИ, редактор сборника
Ким Георгиевич Полонных на
литературно- музыкальном
вечере знакомит со стихами
молодых в городской
библиотеке; Жаргалма
Раднаева.

Фото Г.САМБЯЛОВА.
Подготовила материал
Б.ОРБОДОЕВА.

П. Варфоло-
меевой, Ж.Раднаевой,
А.Ардаева и других студентов.
Редакция нашей газеты по
традиции знакомит читателей
с первыми стихами молодых
авторов и желает им светлого
пути в мир поэзии.
Вот стихи безвременно
ушедшей из жизни молодой
талантливой поэтессы
Полны Тигановой.

ОРОН НЮТАГАЙ ЭЗЭДТЭЙ УШАРАА НЭМ

(Болоһон ушар)

Сонхоор ороһон наранай
туяа гэрэймнай орой дээгүүр
яаралгүйхэн мүлхнөөр, унтаж
хэбтэһэн минии нюур дээрэ
тогтожо, дулаан элшээрээ
эльбэхэдэл гэбэ.
Һуняһаар, арайхан гэжэ
нюдээ нээжэ, сонхоороо
харахадамни, наран дээрэ
байба. Үтэр бодожо, ойро
хэбтэһэн дүү басаһаа
һэргээбэб. Эжы газаһаа
оржо: "Сагтнай арба
болохонь, бодогты", - гэбэ.

- Бодободди, бодободди, -
гэжэ дурата дурагүйгөөр,
нойрмог зандаа Сэсэг
харюусаба.
- Зай, тиигээ һаа, эдеэлээд,
үхэрнүүдээ уһалаад ерэгты даа,
- гэбэ эжы.

Үглөөнэй бааяма халуун сай
уужа, хубсалаад газаһаа
гараббди. Үхэрнүүдээ Ээдэ гол
тээшэ туубабди.

Балшар бага наһанһаа би энэ
голло дуратайб. Хоёр үндэр
хабсагайн дундуур элэ татаһан
солгон урадхал. Зундаа Ээдын
уһанда шунгаһанаа, һанаһаа
сэдьхэлни баясана. Харьһаа
Ээдынгээ хүхэрмэ долгиндо
умбажархёод, эрьсын хабтагай
шулуун дээрэ наранда игажа
хэбтэхэдэ, ямар сэнгүү гоёб даа!

Үхэрөө тууһаар, хабсагайн
оройһоо эгсэ доошоо буубабди.
Уһалаад, зүүн эрьээр бэлшэхын
тула саашан туужа бусаһаа,
ерэһэн лэ газараараа дээшэ
гараббди.

Эгсэ үндэр хатуу шулуун
хаяатай хабсагайн оройдо

гараха гэшэ ехэл хүндэ байба.
Хаһад харгыдаа эсэжэ,
хабсагайн үбэртэ шулуун дээрэ
һуужа, Сэсэгыг хүлээбэб.

Хада хабсагайнүүдые
гоёшоожо һуутараа, гэнтэ нүгөө
эрьедэ харан гэлээмни, булта
хара хубсаһатай үбгэд хүгшэд
носожо байһан гал тойроод,
ёохор хатаржа байба. Энэ юун
боложо байнаб? Айһандаа
бээрнэ хүйтэ даагаад, мэдээтэй
мэдээгүй юумэ һууриһаа
бодожо, алхасаа түргэдхэбэб.
Ойлгожо ядаһан Сэсэг намтай
адли хойноһоомни яараба. Би
эсэһэнэе мартажа, гэр тээшэ
шэглэн, яаралтай гэшхэлэбэб.

Гэртэе ерэжэ, эжыдээ
хараһанаа хөөрэбэб.
Энээндэмни эжы үнэншэбэгүй
ха. Үдэшэлэн манайда,
зэргэлээд һуудаг, далаад гаран
наһатай Будлан эжы ерэбэ.

Эжымнай мүнөөдэр болоһон
ушар тухай хөөрэбэ. Харин
Будлан эжы:

- Орон нютагай, хада уулын
ээдэ сугларжа найрладаг
гэлсэдэг. Эээдэй буудаг үдэр
дайралдажа, басаганда таһига
хэдэг газарта хүнүүд харагдаа.
Эдэниие үнэхөөрөө бии гэжэ
этигэн, мүргэжэ ябаха хэрэгтэй.
Юуб гэхэдэ, орон нютагай, хада
уулын эээдые бээрнэ хараһан
хүнүүд олон юм.

Буянтай хүнүүд тэрэ
үдэртэнэ дайралдажа, харадаг
даа, - гэжэ ойлгуулаа һэн.

Намсалма БАДМАЕВА.

Эдир наһан - эхин дуун "СЭДЬХЭЛ БОДОЛНИ ДОҮОЛОО"

Хүн бүхэн багадаа шүлэг бэшэжэ туршадаг гэлсэгшэ. Тээд тэдэнэй тон үсөөниинь шүлэгөө хүлэг болгон эмээллэжэ, уран үгын орьёл өөдэ бүхы наһан соогоо дабшадат. Захааминай аймагай Бүргэ нютагай 11-дэхи классай һурагша Будажаб Дымбрыловэй шүлэгүүдые уншаад, энэ хүбүүнэй хожом шүлэг "хүлэн" унажа магадгүйе тухайлхаар.

Вера Должитовна Жигжитова багшынгаа хүтэлбэрилдэг уран үгын кружогто ябахадаа) түрүүшынгээ туршалгануудыг хэһэн юм.
Будажаб шүлэг бэшэхынгээ хажуугаар бэшэшыг һуралсалайнгаа зүйлүүдтэй дүтэ "нүхэсэдэг". Мүнөө уншагшадайнгаа анхаралда Будажабай бэшэһэн хэдэн шүлэг дурадханабди.

А.ПЕРГЕНОВ.

ИНАГ ДУРАН
Сэнхир огторгойн манаран
байхада,
Сээжэ зүрхэм уяраа,
Сэлмэг найхан нюдьеш
хараад,
Сэдьхэл бодолни доһолоо.
Намарай тэрэ дулаан үдэшэ
Уулзаа бэлэйб шамтаяа.
Наран мэтэ шарайеш хараад,
Дурлашоо бэлэйб
шамхандаа.
Инаг найхан дурамни
Хүлсөөрэй, гуйнаб шамаяа.
Идамхан тэрэ һунине
Мартахгүйб биш наһандаа.
Жабхаланта найхан сагтаа
Жаргал дүүрэн үзөөрэй.
Захаамин найхан нютагтаа
Зоной хүндэдэ хүртөөрэй.
ХҮГШЭН ЭЖИМ
Ууган хайрата хүгшэн
эжымни,
Орхижо ошоһондош ехээр
уярнаб.
Энэ найхан эдлин дэлхэйдээ
Эрьхэггүйгөөр ошоһондош

голхорноб.
Намдаа юрөөһэн юрөөлшни
Наһандам жаргал болоо.
Хэлэһэн гэрээд үгшени
Хожомоо һургаал болоо.
Гүлмэрхэн бидэ гурбандаа
Эрьежэ ерэхээ яанаш.
Гансахан наһанаймнай
жаргалыг
Хубаалдахаа мантаяа
яанаш.
Аажамхан намарай нэгэ
үдэшэ
Гуурһаа барижа һуухадаа,
Мүнхэ найхан мүнхэн
дурасхаалдаш
Зорюулааб эдээхэн
мүрнүүдээ.
**ЗАХААМИНАЙ
ХҮБҮҮДТЭ**
Загал улаан һогооной
Инзаган юундэ муу байхаб.
Захаамин найхан нютагай
Хүбүүд юундэ муу байхаб.
Арюун найхан замдатнай
Шулуутай газар бү
дайралдаг.
Алтан найхан наһандатнай

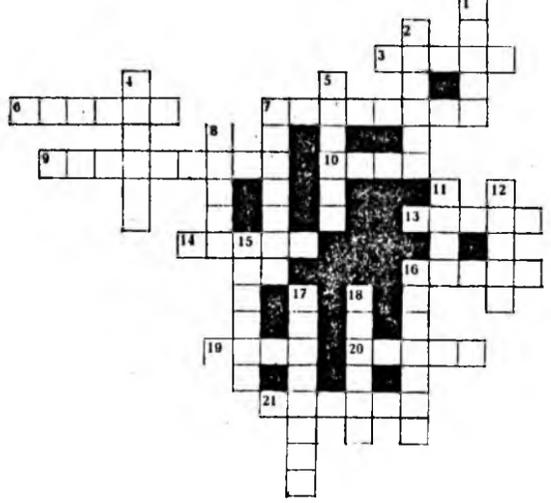
Уйдхар гашуудал бү
дайралдаг.
Мүшэтэ хүхэ огторгой доро,
Жаргалта найхан дэлхэй
дээрэ
Захаамин нютагай хүбүүд
Дабшахатнай мүнхэ
болтогой.
**БАГШАМ НАМДАА
ХАЙРАТАЙ**
Урихан найхан шарайтай,
Аажамхан зохид зугаатай
Уужамхан энэ дэлхэй дээрэ
Багшам намдаа хайратай.
Сагаан дарын мандалтай,
Сарюун найхан бодолтой,
Саг үргэлжэ хүхюутэй
Багшам намдаа хайратай.
Эрдэмэй дабаае дабахадам
Намдаа ходо туһалһан
Ухаан бодолойм гүнзэгыдэ
Багшам намдаа хайратай.
Эдлин дэлхэйн эрьедээ
сагта
Эрдэни мэтэ бадаржа,
Эхэнэрэй жаргалда
хүртөөрэйт,
Намдаа хайратай багшам.

Маанагта энэ кроссворд Хэжэнгын аймагай Орогой-Агарай гунда хургуулин 5-гахи классай һурагша Эля Шойнжонова эльгээһэн байна.

- Эля хургуулидаа бэрхээр һурадаг. Элдэб юумэ, үгдээр һонирхдог, гадна кроссворд зохёохо дуратай, хүбэлгэн ухаатай басаган) - гэжэ манай редакция тус кроссворд оруулжа үгэхэдөө Элин ахай Зоригто хэлээ һэн.

Элин шимэ һонирхолтой кроссворд эльгээһэндэнь баяртайбди. Һурагшадаг туршалгануудыг хүлээжэл байнабди.

КРОССВОРД: "АМИТАД"

Дээрэһээ доошоо: 1. "Хон-хон дуутай, хондолой дээрээ дэгээтэй" (таабари). 2. Үнэтэй, сэнтэй зэрлиг амитан 4. Эмэ нугаһан 5. Мэхэш ойн амитан 7. Хониной хэнээ 8. Сайбар боро зүһэтэй мяхаша шубуун 11. Мушарһан эбэртэй антилопа 12. Гэрэй тухатай, ажалша амитан 15. Хүлэрин түрэлэй уһанда амидардаг амитан 16. 12 жэлэй аха заха, ама сагаан... жэл 17. Хада газарай нүхэнэй амитан 18. Агталагдаагүй адуун
Хажуу тээшээ: 3. Эрэ тарбаган. 6. Талада амидардаг ута хүзүүтэй, хүдэр хүлтэй таһагай түрэлэй шубуун. 7. Ойн тураг шубуун. 9. Борбилоогой түрэлэй дууша шубуухай. 10. Гурбанһаа дээшэ наһатай эмэ адуун. 13. Хара тугас, тугад; ута аад, элдэб гоё үнгөөр ялаганаһан толботой һүүлтэй шубуун. 14. Гэрэй тарган амитан. 16. Хун сагаан гэрэй амитан. 19. Эрэ хандгай. 20. Шара улаан зүһэтэй нугаһанай түрэлэй уһанай шубуун. 21. Хоёр наһатай унаган.

ажал хэзээр Илалтын наруул үдэрье угтахан юм.

1950 ондо сэрэгэй албанда татагдажа, аяар холын Порт-Артурта 1953 оной октябрь болотор албаяа хээн юм.

1953 оной намар сэрэгэй албанһаа табигдаад, Хэжэнгэ ерэжэ, военкомадта

«Сагаан үбгэн-98» гэхэн конкурсдо

ШЭЛДЭН БЭЭТЭНЭЙ НЭГЭН

Углөөгүүр эртэхэнэ үрөөнэн гартаа бургааһа баринхай, хэдэн үхэрнүүдээ Хэжэнгын үйлсөөр бэлшээридэ туужа ябаһан хүниие 70-най дабаа дабаһан, хара багаһаа хамтын ажалда ябаһан, тулиха зобохые, үлдэхэ даарахые үзэхэн, хүндэ хүдэлмэри хүбүүн байхаһаа хээн хүн гэжэ огто ойлгохоор бэшэ. Энэмнай хуули ёһо хамгаалдаг албануудай ветеран Цэндэн Наглаевич Афанасьев гэшшэ.

1983 оной эхиндэ наһанайнгаа амаралтада гараашые наа, үшөө хэдэн жэлэй туршада Хэжэнгын түбтэ элдэб ажал хээ, 1990 ондо одоошье гэртээ байдаг болоо һэн.

Хүн түрэлтэнэй зүрхэ сэдхэлдэ хүндүүлхэй шарха үлөөнэн дэлхийн 2-дохи дайнай эхилэмсээр нютагийнгаа долоон жэлэй нургуулин 5-ахи класс дүүргээд байһан 14 наһатай Цэндэн абаяа дахажа, түрэл колхоздоо ажал хэжэ эхилһэн байгаа. 1942 ондо эсэгыень дайнда ябуулахадань, дахинаа нургуулидаа ороһон юм. Эхэ, дүү басаган Сэрэмжэд хоёрын наалишанаар хүдэлдэг байһан.

1943 ондо Заганаһынгаа долоон жэлэй нургуули дүүргээд, колхоздоо элдэб ажал хэжэ, хоолойгоо тэжээжэ эхилээ нааб даа.

Үбһэнэй хаһын дүүрэхэдэ, таряанда бэлдэжэ эхилхэ, таряа хуряһанай удаа үбэлдэ бэлдхэл, газар, уһанай хүрэхэдэ мүйлһэн харгыгаар модо шэрэхэ, хабар болоходо харгы заһабарилха, нимэрхүү

бүридхэлдэ ороходонь, аймагай дотоодын хэрэгүүдэй таһагта ажалда орохыень зууршалаа. Тиигэжэ, 1953 оной ноябриин 20-һоо 1983 оной февраль болотор эндээ үнэн сэхээр хүдэлжэ, сержант гэхэн нэрэ зэргэтэй эхилээд, капитан болотороо ургаһан, милицин хүнгэн бэшэ ажалда 30-аад жэлдэ хүдэлһэн юм.

Тиихэ үедэ ОВД-дэ автомашина, мотоцикл байхагүй. Ехэнхидэ морёор хэдэн хоногоор ябажа, уялгата ажалаа дүүргэдэг. Дээдэ-Хэжэнгэхэ эхилээд, Доодо-Худан хүрэтэрхи хүдөө нютагууд тэрээндэ даалгагдаһан участок байһан юм.

Паспортна столдошые, мүрдэгшын таһагташые хүдэлөөд үзөө, олон жэлдэ аймагай түбэй участково инспекторээр хүдэлөө.

Алба хээ үедөө аймагай түбтэ сэрбэрхэн Анна басагантай танилсажа, хуби заяагаа холбоһон, мүнөө болотороо сугтаа эбтэй эетэй, дүүрэн хэшэгтэй, дүрбэн тэгшэ ажаһууна. Аша, гушын амтые үнинэй танинхай. Ехэ басаган Зоянь аяар холын Сургут дээрэ ажаллана, Серафима басаган, багшаар хүдэлдэг бага хүбүүн хоёр Хэжэнгэдэ гэр бүлэнүүдтэй, Светланань Улаан-Үдэдэ ажаһуудаг. Цэндэн Наглаевич Анна Андреевна хоёр ашануудаа хараад, хэды хүшэр хүндэ байдалай тохёолдоошые наа, гомдол зарга барингүй, гэртээ үхэр малаа бариха, үдэр бүрингөө ажал хэжэ, үнөөхил дорюун зандаа ажаһууна.

14 жэлэй саана амаралтада гараһан, үндэр наһатай ветеранаа Хэжэнгын дотоодын хэрэгүүдэй таһагайхид мартажа эхилээ. Энэнь ехэ гомдолтой. Үниндөө һайндэр бүхэндэ гоё амаршалгын откритканыуд ерэдэг, суглаа хуралда, ОВД уридаг һэн. Харин һүүлшын жэлүүдтэ наһажаал зоной үдэртэшые абяа аниргүй болонхой.

Үндэр наһатай болоһон Цэндэн Наглаевич Афанасьевтай уга наһа, удаан жаргал эдлэхыень үнэн зүрхэнһөө үрээһ.

Станислав БАТОМУНКВЕН, аймагай хуули ёһо хамгаалдаг эмхинүүдэй ветерануудай советэй түрүүлэгшэ.

Аха нүхэр тухай дурсалга

ХҮНИИЕ ХАЙРЛАХА, ТУҢАЛХА - ИИМЭЛ СЭДХЭЛТЭЙ БЭЛЭЙ

Дайнай ба ажалай ветеран, үнэн аха нүхэр, ништын эгэбхитэн, бүхы юумэндэ адли оролсог хайрата Даша Очирович Дармаев 79-дэхи жэл дээрэ гэнтэ наһа бараба гэжэ «Үнэн» сонинһоо уншаад, ехээр гэмшэбэб, шаналбаб.

Даша Очировичтай 40-өөг жэл соо танил байгаа. Энэмнай ехэл хайхан, һонин хүн байһан юм. Бүри 60-аад онуудай эхин дээрэ «Аршаан» посёлогто оршодог гэртэнь ходо ябадаг һэм. Дарагар гэшын байра байдал улаан гараараа бариһан, тиихэдэ 40-өөг наһатай хүйхэр эрэ ябаал даа. Хүндэмүүшэ гэшэнь аргагүй. Нэгэ ерэхэдэмни, һая гэрлээд, байрагүй зүдэржэ ябаһан Бурядай мэдээжэ шатаршан Юрий Мельниковые земьеэ соогоо орууланхай байгаагша һэн. Байра абатараа Юртэн тэндэ арба гаран жэлдэ һуугаа. Хүниие хайрлаха, туһалха - иимэл сэдхэлтэй аха нүхэр юм һэн, Даша Очирович!

Хожомын даа, хаа-яхан хотодо уулзахадаа, Даша Очирович гэртэе урижа һалахагүй. Тээд туха-сүлөөгүй шалтагаанаар олон жэлдэ ороогүй ябааб. 4-5 жэл болобо хаш. Нэгтэ Улаан-Үдын депогой спортзал соохи шатаршадай буланда ерэн гэхэймни, Даша Очирович һахы-һалаг шатар наадажа һуугаа. Олон жэлэй харалсаагүй хоёр газашаа гаража тамхилбабди.

- Бишни хүгшэнөө хүдөө тэбьяб даа. Энэ муухай рак... Мүнөө бага басаган хүрьгэн хоёртоёо байна. Үни холын ябаагүйш, манайда ошоё? - гэжэ юм. Иигэжэ байхадань аршаа бэшэ.

Автобус хүлээбэбди. Ерэбэгүй. - Гурим, журамаа алдаади даа. Хөөрэлдэнгөө ябажа ябая. Мэдээгүйдөө хүрэхэбди, - гэбэ. Гэртэ ороходом, Клара

басаганинь аргагүй уриханаар угтаа юм. (Эхэ, эсэгын нургаал эндэ элринэ). Бишыхан хоёр зээ басагад ехэл хөөрхэнүүг. Үлгэсын дээдэ таг дээрэ сэрэгэй фуражка байба. Гайхан гэлын, дэгэлээ үлгэхээ бүдгын һэхэхэдэмни, полковнигой погонтой плаш, үлгөөтэй байна.

- Хүбүүн амаралтадаа ерээ. Сэрэгэй врач - Эрхүүдэ албаяа хэнэ. Ехэ басагамни баһал Эрхүү хотодо. Милицин мафор юм, - гээд, Даша Очирович хоёрэбэ.

Хүндэлүүлжэ хонооб. Зугалаабди. «Хүндэтэ түнэ замшан» гэхэн тэмдэгээр жэлдэ нэгэ дахин поездоор миинтэ ябаха эрхээ дүүрэнээр хэрэглэн, Даша Очирович гэшэмнай бүхы Советскэ Союзые дууһанан хүн байба. Энэнь багадаа, турпутёвкоор Инди, Непал, ГАР, Польшо, Югослави, Болгари, Румыни ороноудые дэншэжэрхиһэн хүйхэр байба. Олон эдлэл харуулаа һэн.

Үнгэрэгшэ декабрь соо Даша Очировичтай жара нүхэтын хажууда уулзашообди. Дахуулаад Куйбышевай үйлсын кафеда орооб. Уулзаһанайхиие багахан хатуу харые шэмэжэ, нэгэ хэлгэ һуугаабди.

- Бишни мүнөө Жергевэй үйлсэдэ дунда басагандаа байна. Бэе бараг. Наһан ошожол байна, - гэжэ һуугаа юм. - Хожом ерэхэдэмни, гэртээ абаашахаб, - гээд лэ тараа һэмди.

Энэ бидэнэй һүүлшын уулзалга гэжэ харнаһаа мэдэхэбши?

Хүн мүнхэ бэшэ - юртэмсын жама ёһо. Тээд хайратай байна даа...

Би ходоодоо дурсажа ябахаб, үнэн аха нүхэрни, Даша Очирович! хайхан түрлөө олохо байхаш - марганагүйб!

Николай ГАЛДАНОВ.

«Миний мүшэн шиний мүшэнтэй...» гэхэн конкурсдо

УНТАРШАГҮЙ ОДОМНИ

- Шимни ямар талаантай гэшэбши даа - дурлажашые үзөөш, дурлуулжашые шадааш. Харин би гэжэ... - гээд, нэгэ наһараа шахуу нүхэсэжэ ябаһан нүхэрни басаган ябаханаа хойшо мүнөө болотор иигэжэ тэмдэглээд лэ абадаг зантай юм. Тээд иигэжэ хэлэхэдэн, нүхэрһөө үлүү золтойгоо ойлгодогшыегүй наа, сэхыень хэлэхэдэ, бодото хайхан дуранай хээээшые наань, заатагүй мүндэлхэ байһанда этигэдэг һэм. Тээд тэрэ хаһа үнгэрөө ха даа.

Тиигэбэшые хээээ нэгэтэ шархатаһан зүрхэн анха «харбагданан» оршондоо ороходоо, шэм-шэм гэхэл байна даа. Тэрэ үедэ эгээл муухайгаар харагдадаг, тэрэ мүртөө хажууһаамни һаладаг һандаагүйдөө, шоо шобто харуулдаг, хуха нуга хэлүүлдэг, харааеныше хараха дурагүй байһан сугтаа һурадаг хүбүүмни гэб гэнтэ дэлхэй дээрэ эгээл зохидхон, хэһээшые сэбэр, зеддэр урин зантай, хабархама хүдэр бээтэй, һонор сэсэн

ухаатай, энеэхэдэ илдам, суранзан мэтээр намайе бэе тээшэ татажа байдаг болошоо һэн. Энэ тэрэнэй өөрын габьяа бэлэй. Иигэжэ газар дэлхэй хоёрой тэнсүүринь алдагдажа, хоёр хүнэй мүшэдынь тохёолдойон юм гэе.

Эдир бидэнэй сэдхэлдэ тэрэ сагтаа ойлгодоо, сэгнэгдээгүй инаг дуран бага Эхэ орон - Хэжэнгэдэмнай тиигэжэ түрэнэн байгаа. Энэниие бидэ хожом хойно хоюулаа үнэн зүрхэнһөө мэдэржэ, хэмжээлэшгүй гүнзэгыгөөр, шаналһан зомди. Инагни гансаардалгые даажа шадаагүй юм.

Ажабайдал гэшээ орёо даа, хүшэршые. Тээд хоёр хүнэй түлөө ажаһууха, тэмсэхэ тухайгаа шахаа тангаригаа үгэхэн хадаа, бүхы юумэ даахал ушартай болодоно. Харин шимни намдаа унтаршагүй одон шэнгээр эмнижэ, хүсэ шадал, урма зориг залажа, хүрьһэтэ алтан дэлхэй дээрэ батаар алхалхыемни уряалдагши даа.

В.ТОКТОХОЕВА.

ХҮЛЭЭНЭБ

Дурлаһан гансатаяа сэдхэлээ нилүүдэн таалагдашахада ямар гоёб даа!

Абьяас дүүрэн инаг дурамни сээжэ соомни багтахаяа болижо, шамда, гансал шамда тэгүүлхэ юм.

Хэлэшгүй хайхан мэдэрэлдэ абтан, шамайгаа тэбэрин, энхэрхэ халуун дулаан үгэнүүдые шэбэнэн, хасарыеш, уралыеш ээлжээлүүлэн таалажал, таалажал байха дуран яатаргаа хүрэнэб. Тэрэшые удаа, тэсэбэриггүйхэн уралнуудни шиниим уралнуудтай нийлэшхэдэн, намһаа жаргалтай хүн үгы нэнги һэн.

Миний найдалай галхан, намда этигэхэ ёһотойш: эгээл ехээр хүсэхэ, һанаха хүмни ши байналши даа. Саашадаа энэ галхамни бадаран носохо гү, али хүнэн унтарха гү? Манай харилсаанай ямараар хүгжэхэнь шамһаа дулдыдаха байһанинь эли. Бодото дээрэ, ажабайдалнай мүнөө үедэ тимэшые гоё хайханаар үзэгдэнэгүй.

Илангаяа, нимэ байдалда шамайе золгохо, хөөрэлдэхэ, хүхин энеэлдэхэ хубитай байһамни болоол даа. Миний наһанда ши үнгэтэ хайхан зүүдэн мэтэ үзэгдэл гүш, хэтэдэ унтаршагүй арюун сэбэр дуран гүш?! Илдамхан харасыеш,

намайе галхаажа, шоглон хэлэһэн үгэнүүдыеш, урихан мийэрэлыеш, найдад түрүүлдэг үнэтэ үгыеш зүрхэндөө дүтэ хадагалан ябаналби.

Нэрыеш дурдан ябатараа Нэгэтэ дураа нээхэдэм, Наада хаража холодоогүйш Нюдэнэйм гэрэл, Гүнсэмаа. Наартай илдам харасаяа, Налгай урин мийэрэлээ Намдаа гансал бэлэглиш Найдалайм галхан, Гүнсэмаа. Хайлан сэдхэлшни уяржа Хажуудаа гэнтэ үгылэн Хүлээхэ гүш даа, намайгаа Ходоодо минни, Гүнсэмаа. Хамаг бодолоо хубаалдан Хүхин хоёрэн байтараа, Ходоодоо юундэ ошонобши, Хайрата минни Гүнсэмаа? Ши бидэ хоёрой мүшэд отторгойдо яларһан зандаа. Хээээ нэгэтэ тохёожошые болохол.

Хүлээнэб.

Р-Д.САНДАНОВ.

Яруунын аймагай Үлзытэ нютаг

Вам нужен точный диагноз?

В нашем Центре Восточной медицины внедрен уникальный пульсовой компьютерный диагностический комплекс, разработанный учеными лаборатории радиофизики Бурятского научного Центра под руководством профессора Цыденова.

результате синтеза двух разных направлений медицины, как европейской, так и тибетской, дается исчерпывающая информация о состоянии внутренних органов, фазовый анализ сердечной деятельности, функциональное состояние легких, органов желудочно-кишечного тракта,

соответственно позволяет начать более раннее лечение, что имеет решающее значение в дальнейшем.

В результате исследования больному выдается компьютерная распечатка со всеми параметрами состояния организма и назначается

ПРЕДЛАГАЕМ УНИКАЛЬНЫЙ МЕТОД ДИАГНОСТИКИ

Создан аппарат, который сочетает в себе достижения европейской классической медицины и принципы диагностики по канонам тибетской медицины. В тибетской медицине ведущую роль играет диагностика по пульсу. Причем в этой диагностике заложена идея философия буддизма со своими принципами. Поэтому в работе по созданию компьютерного пульсового комплекса принимали участие медики, биологи, физики, буддологи, специалисты-компьютерщики.

При диагностике по нашей методике в комплексе учитываются такие современные методы исследования, как электрокардиография, чинето-кардиография. В

половых органов, почек и центральной нервной системы.

Преимущество данной медицины заключается в том, что сочетает в себе быстроту, простоту и высокую информативность.

Еще одно немаловажное достоинство данного компьютерного пульсового комплекса заключается в его компактности, так как занимает мало места и подключается к любому компьютеру. Чисто технически это выглядит как обычная запись электрокардиограммы и плюс 6 пульсовых точек.

Высокая информативность пульсовой компьютерной диагностики позволяет диагностировать заболевание еще на доклинической стадии т.е. когда еще нет болей, органических изменений органов и систем и

курс лечения.

Лечение включает в себя фитотерапию, т.е. лечение травами, иглорефлексо-терапию, по показаниям - массаж, кровопускание, прижигание.

В перспективе возможно внедрение пульсового компьютерного комплекса в каждой больнице, поликлинике, санатории.

Добро пожаловать в Центр Восточной Медицины.

Часы приема с 8.30 до 15.00, по средам 14.00 до 19.00.

НАШ АДРЕС:
Линховоина, 10

За справками обращаться по тел.: 21-29-70 в регистратуру.

Цыбикжаб ТУРГУЕВ,
врач-эндокринолог.

КУПОН БЕСПЛАТНОГО ОБЪЯВЛЕНИЯ

"Буряад үнэн" -
"Дүхэриг"

Наш адрес: 670000
г. Улан-Удэ,
ул. Каландаришвили, 23
каб. 48

Рубрика _____

Текст (не более 25 слов) _____

Ваш адрес (тел.) для ответа _____

ПОЗДРАВЛЕНИЯ

Оюна! Түрэхэн үгээрөөрши халуунаар амаршалнабди. Анда нүхэдөөр олон, араг зондоо хундэтэй ябыш даа ходооо. Заяанай жаргал, үнэнтэ дуран замайш залуур болог лэ!

Саран, Рита.

*30 апреля Жамбаловой Ханде Юрьевне исполняется 20 лет. Желая всего самого прекрасного на этой земле.

Эржэла.

*25 апреля исполнилось 25 лет Бальжинимаевой Арюне Нарановне. Желая всего наилучшего, лучших в мире грузей и долгих счастливых дней.

Дарима.

РАЗНОЕ

Нашедшего паспорт на имя Шойжалсанова Батошулун Намсараевича прошу вернуть с содержащими документами за вознаграждение. 21-69-58 (в рабочее время).

Ремонт любой импортной, отечественной теле-видео-электроники, декодеры, для качественного воспроизведения на всех каналах, устанавливаем наружные антенны. Недорого! Гарантия!!!
СВ: С-2095.
Тел. 37-47-09, 33-61-28.

ЛЮБИТЕЛЯМ ОТДЫХА, ТУРИСТАМ, ВОДИТЕЛЯМ

Пансионат

Верхняя Березовка

Благоустроенные номера,
круглосуточное кафе
1 сутки - 50 рублей.

Тел. 34-43-44

ПРОДАЮ
*малосемейку, 23м², 2 этаж, балкон, солнечная. Цена - 27 тыс. рублей (торг уместен). 34-50-76
*однокомнатную квартиру, 1 этаж, зарешеченная, двойная дверь. 18 квартал. 34-50-76
*дачу в Зверосовхозе, 8 соток, бревенчатый дом, хоз. постройка, большая емкость для воды. 21-03-21 (вечером).
*автомобиль «Запорожец», в хорошем состоянии. 21-03-21 (вечером).
*дом (8х9) недорого, новый в сборе (построю на нашем участке) Кижингинский р-н, с. Булак, ул. Булакская, 2. Цыренжапову Б.Б.
*или меню на Улан-Удэ 5-комн. деревянный дом 8х12 в Кырен Тункинского р-на с телефоном. Есть огород, теплица, баня, душ, мини-пекарня, колодец. 37-50-45
*дом в п. Илькина Прибайкальского р-на. Есть баня, летник, гараж, огород, колодец. Обр-ся: Прибайкальский район, п. Илькина, ул. Октябрьская, 104.
*разобраный брусовой дом 8х10, веранда. Укомплектован оконными и дверными блоками, шифером, досками, трубами, батареями, пакля.
Обр-ся: г. Улан-Удэ, ул. Ключевская, 12-27.
*дом 8х9 в Петропавловке Джидинского района. Возможны любые варианты.
Обр-ся: Закаменский район, с. Нурта. 73-1-30
*дом 8х11, участок 12 соток в

районе Бурводстроя. 37-89-94
*дачу в с/т «Зенит». Дом 5х5, теплый, незатопляемый, веранда, гараж, участок 10 соток, вода, электричество, емкости, насаждения. 28-30-43
*дачу в с. Сотниково, дом 4х3, веранда, мансард, гараж, баня, емкость, насаждения. 26-62-21
*две смежные двухкомнатные квартиры в районе Железнодорожной аптеки 4 этаж в 5 этажном кирпичном доме, два балкона, телефон. 34-23-42
*участок под стр-во на Верхней Березовке. 37-29-09
г. Улан-Удэ, б. К.Маркса 5-21
*МТЗ-50 с тележкой в хорошем техн. состоянии. г. Улан-Удэ, б. К.Маркса 5-21
МЕНЯЮ
3 комнатную квартиру, 84м², сталинской постройки, в Гусиноозерске, на квартиру в г. Улан-Удэ. 91-9-89, 92-5-19
*частный дом на Площадке или продам. Есть документы. Летний водопровод, сад, огород насаждения. 26-62-98
*срочно 3-комн. приват. ухоженную квартиру в 2-х кв. брусомом доме. Есть кап. гараж, котельня, автономное отопление, флигель, теплица, скважина, зимовье, подвор. постройки на 3-х комн. бл. квартиру или 2+1 бл. кв. в пределах трамвайного сообщения. Кроме 1 и 5 эт. 22-89-73

АКВАБУЯ

*Минеральная вода. Тункинские -
мелкобобовая. Сила. Све. Солной. Исследования.*

GORYACHINSK

ГОРЯЧИНСК

ПРИРОДНАЯ ЛЕЧЕБНО-СТОЛОВАЯ ВОДА
КРЕМНИСТАЯ СУЛЬФАТНО-НАТРИЕВАЯ
СКВАЖИНА №1/86

Эффективно применяется для
лечения различных болезней желудка,
печени и болезней обмена веществ.
Рекомендован Томским НИИ курорто-
логии и физиотерапии.

Свежесть, дарующая здоровье!

Республика Бурятия, г. Улан-Удэ, ул. Лимонова, 2

тел. (3012) 263411, 263688

АМАРШАЛА
 Хүндэтэ манай ээсы, үбгөө Цырен-Долгор Дондоковна, Бальжи Ухинович Ринчиновтэи! Таанадаа түрэн үгээрөөртнай амаршалаад, элүүр энхэ, ута наһатай, удаан жаргалтай ябахыетнай хүсэнэбди!
 Амаршалан үлэгшэ ашанар Лена ба Люда.

ДҮРБЭН ТЭГШЭ БЭЛИГЭЭ ДҮҮРЭН ӨНӨТӨОР САЛГИДУУЛАН...

Сагай хүшэгы
 лэхэн сэлжэ,
 Сансарһаа
 суранзан
 мэдээсэл абадаг,
 Саада наады
 лэтэ гэтэлээг,
 Сагаанаар хары
 саран гарадаг, —
 гээг, арадай эмшэн,
 Сартуул-Гэгээтэйн
 дасанай шэрээтэ Матвей
 Рабданович Чойбонов
 тухай түүрээмээр ха.
 Һая Россин Уран
 зохёолшодой холбооной
 гэшүүн Матвей Чойбо-
 новой зохёохы үгэшэ
 Бурядай оперо болон
 баледэй театр соо бо-
 ложо үнгэрөө. Үндэр
 ойдо— Буряад Республи-
 кын 75 жэлэй ойдо
 зорюулагдаа юм.
 ... Еши-Лодой римбүү-
 шэ түрүүтэй ламанар

уншалга
 хэжэ, арюудхалгын
 маани мэгзэм агаараар
 дамжан, хүн бүхэнэй
 сэдхэлдэ тунан шэнгэжэ
 байһангал лэн. Мэдээ-
 жэ дуушад, хатаршад,
 уран һайханай талаар
 бэлигтэн онсохон бэли-
 гээ ордоһотойхоноор
 харуулаа. Поэдэй үгэ
 дээрэ дуунуудай зэдэл-
 хэдэ, зохёолнуудаа өөрөө
 уншахадань, зон халуу-
 наар угтан абаа. Хүндэ-
 лэн ёһолһоной тэмдэг —
 баглаа сэгсгүүдые баряа.
 — Сэдхэлэйнгээ ду-
 лаан үгэтэйгөөр зондоо
 хандаха, харилсаха гэшэ
 хэды һайхан бэ! Иимэ
 хэмжээ ябуулга Матвей
 Рабдановичай зохёохы
 ургалтадань ээлжээтэ
 шата боложо үгэг, шэнэ
 дали ургуулаг лэ, — гэжэ

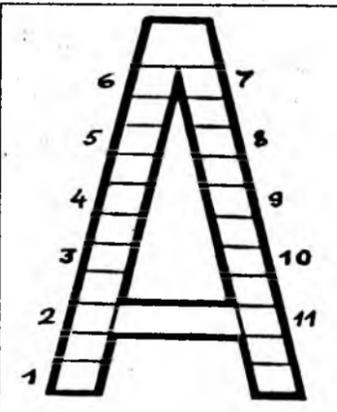
БГУ-гай багша, профес-
 сор С.Ш. Чагдуровой
 үрешэниень онсолөө.
 Уянгын, уяралай иимэ
 найр үүсхэнэн М.Р.Чой-
 бонов дэмжэһэн нүхэд-
 төө, нютагаархигтаа,
 театрай коллективтэ
 баяр хүргэбэ.
 Дүрбэн тэгшэ
 бэлигээ
 Дүүрэн ёһотойор
 гүйсүүлэн,
 Дуун дуран
 хоёроо
 Дунгаршагүйгөөр
 салгидуулан, —
 ажаһуухыетнай хүсээ
 гэхэн мурнуудгээ зорюу-
 лаял даа.
 Г. БАЗАРЖАПОВА.
 ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ:
 һайндэрэй үгэдэ.
 А.БАТОМУНКУЕВАЙ фото.

"ДҮХЭРИГТЭ" ДҮТЭЛЭЭ, ТА БУДЭ ЖОЁР ТАНИЛСАЯ!

- 60 наһатай, архи уудаггүй, тамхи татадаггүй, Улаан-Үдэдэ ажаһуудаг эрэ хүн дүтэшг наһанай илдам зохид эхэнэртэй танилсаха байна. Понирхобол, иимэ адресаар бэшэхэ: 670042, Улан-Үдэ, отд. связи №42, а/я 6363
- 43 наһатай, гэр бүлэ болоһон үхибүүдтэй, хүдөө нютагта ажалтай, гэр байртай эхэнэр дүтэрхы наһанай эрэ хүнтэй танилсаха хүсэлэнтэй. Абн. №29
- 34 наһатай, хүдөө нютагта багшаар хүдэлдэг эхэнэр дүтэрхы наһанай түбшэн зохид эрэ хүнтэй танилсаха байна. Абн. №30
- 1967 ондо түрэнэн, үндэр бата бээтэй, архи уудаггүй, тамхи татадаггүй эрэ хүн зохид эхэнэртэй саашадаа гэр бүлэ байгуулха зорилготойгоор танилсаха хүсэлэнтэй. Абн. №31
- 38 наһатай, медигээр хүдэлдэг, абари зангаараашье, газар түхэлөөрөөшье илдам зохидхон эхэнэр тааруу наһанай, архи уудаггүй эрэ хүнтэй танилсахые хүсэнэ. Абн. №32
- 50 наһатай, бухгалтерээр ажалладаг, оёжо, нэхэжэ шададаг, түбхинэнэн, амьяран ажаһуудаг басагатай эхэнэр дүтэрхы наһанай, ариг сэбэртэ дуратай, түбшэн даруу зантай эрэ хүнтэй танилсаха байна. Абн. №33
- 1963 ондо түрэнэн, дээдэ һургуулитай, Улаан-Үдэдэ багшаар ажалладаг, өөрын гэр байртай эхэнэр тааруу наһанай зохид эрэ хүнтэй танилсаха хүсэлэнтэй. Абн. №34
- 1960 ондо түрэнэн, дээдэ һургуулитай, һайн ажалтай, гэр байртай, һургуулида һурадаг нэгэ басагатай эхэнэр тааруу наһанай түбшэн зохид зантай эрэ хүнтэй танилсаха байна. Абн. №35
- 47 наһатай, томо болоһон хоёр үхибүүдтэй, хүдөө нютагта ажаһуудаг эхэнэр тааруу наһанай холшоргүй эрэ хүнтэй танилсаха хүсэлэнтэй. Абн. №36
- 33 наһатай, дээдэ һургуулитай, спортдо, дуу хүгжэмдэ дуратай, хүдөө нютагта ажаһуудаг эрэ хүн тааруу наһанай урин зохидхон эхэнэртэй танилсаха байна. Абн. №37
- 1956 ондо түрэнэн, эмшэн мэргэжэлтэй, номгон даруу зантай, ажалша бэрхэ, хүдөө нютагта ажаһуудаг эхэнэр дүтэрхы наһанай, түбшэн зохид эрэ хүнтэй танилсажа, болохоор наань, хуби заяагаа ниилүүлхэ зорилготой. Абн. №38
- 1968 ондо түрэнэн, городто врачаар хүдэлдэг эхэнэр тааруу наһанай, һургуули һудартай, түни түбшэн абари зантай эрэ хүнтэй танилсахые хүсэнэ. Абн. №39
- 1937 ондо түрэнэн, хүдөө нютагта ажаһуудаг, гэр бүлэ болоһон үхибүүдтэй эхэнэр зохид эрэ хүнтэй танилсаха байна. Абн. №40
- 47 наһатай, дунда-техническэ мэргэжэлтэй, архи тамхи хэрэглэдэггүй эрэ хүн дүтэрхы наһанай зохид эхэнэртэй танилсаха хүсэлэнтэй. Абн. №41
- 40 наһатай, хүдөө нютагта багшаар хүдэлдэг, томо болоһон хоёр үхибүүдтэй эхэнэр тааруу наһанай түни түбшэн эрэ хүнтэй танилсаха байна. Абн. №42

Кроссчайнворд «А...а»

3-3 үзэгтэй үгэнүүдые таагты. Кроссчайнвордын байгуулга «а...а». һүүлшын үзэг удаадахи үгын эхин болоно.
 1 - ... буян; 2 - ... амгалан; 3 - ... талаан; 4 - ... анахай; 5 - ... хайдаг; 6 - «... саладан, ама бардам» (х. үгэ); 7 - ... хамар; 8 - ... мана; 9 - ... үбэргүй; 10 - ... хэлэн; 11 - ... арга.
 Үзэгтэй хүндэлэн модондо: 2 - «Одоо эндэл Сережа станцин байшан дээрэ томоор «...» гэжэ бэшээтэй байхыень хараба» (Ц.Б. Бадмаев).
 Б. ГОМБОЕВ зохёобо.

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

<p>Ахамад редактор А.А. АНГАРХАЕВ РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: Б.М.Ж. БАЛДАНОВ (ахамад редакторай орлогшо), Г.Х.ДАШЕЕВА (ахамад редакторай орлогшо), Б.В.ГЫНДЫНЦЫРЕНОВ (харюусалгата секретарь), А.Г.ЛУБСАНОВ (Буряад Республикын Правительство), Д.Д.СУНДАРОН (Буряад Республикын Арадай Хурал), таһагуудые даагшад: Н.Д.НАМСАРАЕВ, Т.В.САМБЯЛОВА, Д.Ш. ХУБИТУЕВ, А.Д. ТАПХАЕВ; В.И.ПИНТАЕВ (хэблээй директор).</p>	<p>Манай адрес: 670000, Улаан-Үдэ, Каландаришвилини үйлэс, 23, "Буряад үнэн" газетын редакци.</p>	<p>Газетэ хэблэлэй 5 хуудаһан хэмжээтэй. Индекс 73877. Хэлэг 13750 (хамта 25.900). Хэблэлдэ тушаагдаһан сар 17.00.</p>	<p>"Республиканска типографи" гэхэн АО-до газетэ хэблэлдэ Директорэйн телефон: 21-40-45. Б-0079-дхи номертойгоор бүридхэлдэ абтанхай. Заказ № 8326</p>
<p>Редакцини телефонуд: ахамад редакторай - 21-50-96, приёмнын - 21-54-54, ахамад редакторай орлогшонорой - 21-68-08, 21-64-36, харюусалгата секретарини - 21-50-52, секретарины - 21-50-52, таһагууд: экономикын болон политикын - 21-63-86 (даагшань), 21-34-05, соёлой, түүхын болон жалуушуулай - 21-54-93 (даагшань), 21-57-63, 21-69-58, 21-60-21, мэдээлэлэй болон рекламны - 21-62-62, 21-67-81, хэблэлэй - 21-33-61, оператор-корректорнүүдэй - 21-61-35, фотокорреспондентнүүдэй - 21-33-61, компьютерна түбэй - 21-66-76. "Бурятия" хэблэлэй телефонуд: директор - 21-49-94, бухгалтери - 21-23-67, вахта - 21-60-91.</p>			

Тоонуудай, бодото баримтануудай, хүнэй, нютагтай нэрэнүүдэй бэшэлые хазгайруулан ушарта авторнуудынь харюусалгатай. Редакцини һанамжа автарайхитай адли бэшэ байжа магад.